УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ
ПОЗОРИШТЕ “МОДЕРНА ГАРАЖА”

БЕОГРАД 2019.

Едиција *Савремена српска драма*
КЊИГА 56

Издавачи:
УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ
11000 Београд, Господар Јевремова 19
ПОЗОРИШТЕ "МОДЕРНА ГАРАЖА", Мајке Јевросиме 30

www.drama.org.rs
biljana.ostojic@mpus.org.rs

За издаваче:
Миладин Шеварлић
Момчило Ковачевић
Богдан Петковић

Одговорни уредник
Миладин Шеварлић

Главни уредник
Биљана Остојић

Редакција:
др Бошко Сувајџић
Радомир Путник
Александар Ђаја
Стојан Срдић
Иван Панић

Коректура
Аутора

Ликовно и техничко решење
Ново Чогурић

Припрема за штампу
Светозар Станкић

ISBN 978-86-85501-55-5 (УДПС)

Штампа и повез:
"ГРАФОРЕКЛАМ", Параћин

Тираж: 300 примерака

Издавање ове публикације подржала је Градска управа града Београда – Секретаријат за културу

ISSN 2620-1712

САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА

56

БЕОГРАД 2019.

НОВОСАДСКИ САЈАМ

6. МЕЂУНАРОДНИ САЛОН КЊИГА

НАГРАДА
ЛАЗА КОСТИЋ
ДРАМА

за пројекат

САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА

Музеј позоришне уметности Србије,
Удружење драмских писаца Србије и
Завод за проучавање културног развитка Србије

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР
Милорад Конатовић

У Новом Саду, 19. 4. 2000.

ПРЕДСЕДНИК ЖИРИЈА
Иван Негришорац

САДРЖАЈ

ИВАН ПАНИЋ
ЧЕТИРИ ДРАМЕ

Сократов тестамент 7
Бол-Болен (Ада на Реци Дубокој). 49
Одвратна драма (Кратка студија једног карактера) 87
Магнети (Цртица о стрпљењу и трпљењу) . . 111

Гусле на усијаном градском крову или Епитаф једној поетици (Поговор). 139

Белешка о писцу 149

Σократов тестамент

ПРОЛОГОС

Јун 399. године пре Христа. Перистил атинског домаћинства. Око жртвеника стоје Дикеос, Аделфос, Антиресија и Елењи. Утрчава Гласник.

ГЛАСНИК: Свршио је, свршио!

АДЕЛФОС: Дива ми, Аполону жртву зар тако да прекидаш?!

ГЛАСНИК: Чујте и почујте!
Чова онај, Сократом што се зваше,
сад лешина је само!

ДИКЕОС: На мртваца, момче, никада не хули,
ма и душманин био,
јер к'о Креонт јадно ћеш проћ'.

АДЕЛФОС: Оца ли ми чу, дрзниче?!
Сад погани језик за ограду задржи зубну,
Антиресија док не сврши своје!

АНТИРЕСИЈА: Црн је дим жртве ове – гласа се злих бојим;
ал' по среди шта је, јасно баш не видим...

ГЛАСНИК: О, речи ли чудних из уста слепца!

АНТИРЕСИЈА: Теофилос и Елењи к'о да нису то...
А опет, у диму знак је ту:
добри су бози, даће да дође и време наше.
Што не буде данас, сутра ће бити,
што почнемо ми – други ће свршити.

ГЛАСНИК: Гле, пророк бих такав и ја могао бити! –
ципуре ми само дајте попити.

ДИКЕОС: На, нек' вино твоју угаси жеђ...
Сад потанко причај шта има новог.
Велиш да Сократ мртав лежи?

ГЛАСНИК: Кукуте пехар лагано испи!
А речи му задње беху к'о и живот што му био,
на здрање само мислећ' њега што је водио:
„Асклепију певца не заборавите принет'" –
рече, па црче!

ЕЛЕЊИ: Крај Сократа, рец'де, ко је све стај'о?

ГЛАСНИК: Та знате и сами:
матори Критон, слинави Платон,
ћорави Антистен и цмиздравац Аполодор
што издржат' не могаше, но из гузе пусти сузе
кад чича у сласт кукуту сасу!

ЕЛЕЊИ: Драгана мога, мужа будућега,
Теофилоса философа виде ли тамо?

ГЛАСНИК: Па беху још неки, не кажем –
ал' имена њина ко да упамти сва...

ЕЛЕЊИ: Не прећуткуј, не таји, но истину изнеси сву.

ГЛАСНИК: Дужност обавих гласничку, сад време ми пођ'...

АДЕЛФОС: Пођ' – јакако!
Ал' у Хад, где руком ћу те својом,
Дива ми, лично сад послат'!
Брата ми мог Теофилоса,
што на венчање касни своје,
у друштву том дичном виде ли ти?!

ГЛАСНИК: Па нек' вам буде:
јакако, и Теофилос међ' њима беше.

ЕЛЕЊИ: Он зар баш?...
Да вид очињи не изда тебе, превари?

ГЛАСНИК: Та, Диву хвала, очи ме служе нег' овог боље!
Видех га тамо к'о вас што гледам!
И још: папирус неки Сократ му даде...

АДЕЛФОС: Папирус, велиш? Дед, ближе објасни!

ГЛАСНИК: Брата ти боље приупитај сам...
А ти, слепче, де кући крени
док сунце се мору још не клони,
да по мракуочи не напрежеш!

АНТИРЕСИЈА: Анатема на тебе, главо прасећа!

Покуша да га ухвати, промаши, па испадне кроз прозор.

ГЛАСНИК: Гле слепца свевидећег, к'о шишмиш лети,
ушима длакавим све вешто крманећ'!
Сад здраво ми остајте, морам пођ',
и други на моје чекају гласе!

АДЕЛФОС: Еринија ми, конце ћу смрсит' гласнику том,
чек'о на осветy ма и вечност целу!

ДИКЕОС: И злочинац најгори син је мајке своје,
бар трунку доброте свак' у себи носи;
памти то, Аделфосе, и са нижима строго,
а праведно и мудро поступај.
Ал', шта је сад то?...
Музику неку к'о да чујем ја?

ХОР: Леђа к'о једро, стомак к'о камен,
нема тог ветра што сави ми врат!
О, дивље море и муње пламен!
И највећи талас беше ми брат!
Хај, хај, беше ми брат!

ТЕОФИЛОС: О Диве, што светом владаш,
без бола не удели среће смртнику,
већ над свима круже жалост и радост,
својим к'о што путем кружит' зна звезда сјајна, северна.

ДИКЕОС: Сократа нег' оца вол'о си више – то речи су твоје,
ал' смрт његову, видим, к'о Силен славиш;
како тек од мене мртвог ћеш се опростит'?

АДЕЛФОС: Песмом зар морнарском од учитеља се растајеш свог?!
Смилујте се, бози, дрзнику том!

ТЕОФИЛОС: Тугу преголему, што ме к'о Атласа небо стишће,
другачије како да избацим ја?

ДИКЕОС: Та патњом и ћутњом, мужу како доликује.

ТЕОФИЛОС: О, Дикеосе, оче, смрћу зар његовом задовољан ниси,
но још и уједаш к'о троглави Кербер?!
Пресудом својом на Хад Сократа осуди ти!

ДИКЕОС: Да кријем нећу – Сократа одиста волео нисам;
ал', смрт ме његова радошћу не испуња,
јер од смрти човека шта гори је чин?

ТЕОФИЛОС: Смрти пресуду ко другоме сме изрећ',
а да не живи међ' бозима,

већ и сам да смртан је створ?
К'о судија атински ти учини то!
Ни једаред глас ти не задрхта –
та, зар невешт сад се правиш?!
Јајаре оне – Мелета, Анита и Ликона –
у тужбама срамним подрж'о си,
против учитеља оба пута глас'о си!

ДИКЕОС: Не, Дива ми, но други пут само,
кад, са подсмехом за судије,
доживотну храну – к'о казну за дела своја –
у Притеји предложио је!

ТЕОФИЛОС: Ал' гле учинак пресуде твоје:
најдичнији атински погибе син,
док народ на агори љуби се, светкује -
његову слави смрт!

ДИКЕОС: О, Атињани! Браћо! Шта чините то?!
Зар смрт човека к'о празник да се слави?!
У пропаст црну, крилу Хадовом,
у мрачни Тартар сад ходимо сви!

ТЕОФИЛОС: Ти отац си мој, стог гори од њих!

АДЕЛФОС: Тако зар син оца да кара?!
Некажњено дрскост неће ти проћ'!

ДИКЕОС: Дива ми, синови моји умреће пре,
но један на другога руку дић'!

АДЕЛФОС: Оче мили, ја мишљах само тебе да штитим...

ДИКЕОС: Аделфосе, чекићу и длету се врати,
кроз кипове своје душу себи вајај.
А ти, Теофилосе, гледни се, дер:
у рите обучен по бозима пљујеш,
мислима грешним младеж трујеш!
Зар Сократа једног сахранисмо
да на место његово други већем стане?

ЕЛЕЊИ: Драгане мили, у руци то свитак какав носиш?

ТЕОФИЛОС: Есхилов комад задњи *Менелај* –
комедија име што носи;
учитељ ми даде, на чување вечно повери мени.

АДЕЛФОС: Есхил зар божански комедије да је пис'о?!
Реци сам, оче – од синова твојих луђи ко је!

ДИКЕОС: Теофилосе, сине, видиш и сам –
Атина није што негда бејаше.
Губи се мера, правда још грђе,
обичаје древне нико не штује;
са жртвеника небу дим к'о пре не хрли,
све старо, што ваља, гази се и пљује.
Судбина худа пред нама стоји,
највећма народ страдаће с тог.
Већ стрепим, дршћем – Македонијом биће
никада што њом не би смело бити...

АДЕЛФОС: О судбе клете, Македонцем се зват'!

ДИКЕОС: Брата и оца – породицу имаш,
па вереницу лепокосу,
што чедо твоје под срцем носи.
Самилошћу тебе зар не испуња то?

ТЕОФИЛОС: Елењи је љубав сва моја земаљска,
више но себе ја волим њу...
Ал', жудња ка знању од свега је јача!

АДЕЛФОС: К'о Хефест зар ти си – у наковањ исти све једнако бијеш?!

ДИКЕОС: Расправе празне доста је сад!
Богове похвали, путем правим поново крени.
Вереницу за руку узми, одору свадбену обуци.
Мери се врати, децу изроди,
знањем да народу помогну – том их научи.
Ово је моја задња реч!

ТЕОФИЛОС: О, задња када би била!
К'о и учитељ ти мртав би леж'о,
слободан к'о птица био бих ја!

Дикеос ошамари Теофилоса.

ДИКЕОС: Одлази, Теофилосе.
Ниси више мој син,
нит' теби отац сам ја.

ТЕОФИЛОС: Са извора проклетства твога,
Сократове крви невине,
воде пићемо сви!

ХОР: А када ми старост ослаби руке,
зубима својим ја потопих брод!
Отпловисмо заједно до последње луке,
у дубоки, мокри, ледени гроб!
Хај, хај, ледени гроб!

ЕЛЕЊИ: Теофилосе, љубави, без мене не иди!

Потрчи за њим, али је оборе трудови.

АДЕЛФОС: Не тугуј, оче драги.
Од данас за двојицу ја ћу те волет',
као да твој сам једини син.

ДИКЕОС: Теофилос кад оде, напусти ме,
о срећи зар икад још зборићу ја?

Излази.

ЕЛЕЊИ: Кронов сине, с кога ми греха ове наметну муке?
Та, зашто ме стрепњом кињиш овако?
Или ме спали, ил' у земљу метни,или у море немани дај!
Немој одбит' што јаднате молим:
мужа мени, а детету нашем оца врати!
Ах, бол ми утробу раздире сву!...

Поража се, умире.

АДЕЛФОС: Бози олимпски, дете криво није;
под скуте своје пригрлићу њега,
отац место оца постат' њему...

Увија дете у огртач, излази.

ХОР: О сунчева зрако, Хелија прекрасни сјају,
небеска кола наопачке окрену:
грану, гле, где залазио си пре,
крвавог руба к'о штит после боја.
Реч за реч није, ни отац за сина,
јер шта смо друго, до играчке бозима?

Мрак.

1. СЦЕНА

Децембар 1992. године после Христа. Трпезарија београдског домаћинства. Дуж зидова полице пуне књига. У дубини неколико скулптура у природној величини. Изнад камина виси посмртна маска Правдољуба Танталовића. Кроз прозор се види како спокојно промичу пахуље. За столом седи Братољуб, задубљен у читање рукописа.

БРАТОЉУБ: Тако, значи! Гујо присојкињо, за срце ме уједе!... Али, не! Не! Неће ти то проћи! Тим путем нећеш моћи!

ПОШТАР: Писмо за Правдољуба Танталовића!

БРАТОЉУБ: Како се усуђујете тако упадати?!... С неба па у ребра, као деус екс макина?!

ПОШТАР: Не знам ја који ти тај! Правдољуб Танталовић?!

БРАТОЉУБ: Господин отац су мирно и спокојно преминули природном смрћу пре извесног времена, које бих ја, по Аристотелу, означио као време од изласка до заласка сунца. Ја сам Братољуб Танталовић, његов вољени син, тако да можете мени мирне душе предати дотично писмо.

ПОШТАР: Де, потпишај овде!

БРАТОЉУБ: Ви сте нови поштар?

ПОШТАР: Јок море, ти си!

БРАТОЉУБ: Ваш пређашњи колега беше – сиц! – један јако фин чиновник, солидног васпитања...

ПОШТАР: У, што је фин! Отишо на служби и више га нико не виде! А камо пемзије што је носио? Камо паре од рачуни и имфостанове? Бегај, бе!

БРАТОЉУБ: Но! Ја сам недопустиво лош домаћин! Морате свакако пробати специјалитет куће, цоцтаил а ла Танталовић!

ПОШТАР: Дај да тргнем, па да бегам!

Чује се потмуло брујање, Правдољубова посмртна маска се искриви.

ПОШТАР: Леле, земљотрес!

БРАТОЉУБ: У овом пустом скитском крају, заборављеном од богова и људи, то је једна доста честа – сиц! – појава, која, међутим, никада није начинила никакву штету... Елем! Шта има новога напољу?

ПОШТАР: А шта да има? Пада снег, рају-сиротињу гузи кој стигне и то ти је... Све по старо.

БРАТОЉУБ: Откако постах Професор Доктор Декан Емеритус античке књижевности, немам никакве потребе да излазим напоље. Сво слободно време посвећујем свом скулпторском хобију. Фидија, Праксител, Скопас – моји су давнашњи узори...

ПОШТАР: Чек да погледнем...
(*Претура по рачунима)*
За њи нема ништа.

БРАТОЉУБ: Чудно, али Ваш долазак као да ме испуњава макрокосмичком задовољштином, проистеклом из коначног решења некаквог архетипског сукоба. Чак и Ваша физиономија као да ми буди успавана ур-сећања... Сигурни сте да се никада пре нисмо видели?

ПОШТАР: Ама бре, не прди више! Дај ту жестину, и други ме чекају!

БРАТОЉУБ: Свакако, свакако... Ћин-ћин!

Поштар искати пиће, укочи се.

БРАТОЉУБ: Изволите изаћи у вечност кроз моју драматуршку радионицу. Само после Вас...

Братољуб спроводи поштара у драматуршку радионицу.

Мрак.

2. СЦЕНА

Ифигенија музицира у флаут. Улази Хомер, носећи букет спарушеног цвећа,

ХОМЕР: Браве! Браве!... Нећете замерити, ова скромна кита за љупку флаутистицу...

ИФИГЕНИЈА: Драги Хомере, Ви сте увек тако пажљиви... Одиста Вам се свиђа моје музицирање?

ХОМЕР: Али, госпођице Ифигенија! Како затомити свој усхит уз један такав музик! Дапаче, Ваша вештина музицирања у флаут расте упоредо са Вашом лепотом, те ми је –опростите на дигресију – права част имати вереницу са Ваше стране!

ИФИГЕНИЈА: „У љубави срећној себи свако нека нађе склад“. Продик: *Љубавни сонети*, СКЖ, Мт, 1938. стр. 24.

ХОМЕР: Успркос томе што су Ваш поштовани очух захтевали ништа пре брака, ја се усуђујем рећи: нека моје тело говори место мене!
(*Шчепа је за руку, ставља себи на шлиц*)

БРАТОЉУБ: (*Улази из драматуршке радионице у радном комбинеу)*
Екце хомо! Цело ово дуго, тмурно децембарско пополдне очекујем Вас са нестрпљењем, *мајне либе Хомер*!

ХОМЕР: Слуга покоран, господине Докторе!

БРАТОЉУБ: Канда се малко унтерхалтујете вас двоје?

ХОМЕР: Напротив, баш сам се конзервирао са госпођицом Ифигенијом поводом сурових обичаја Кордиска који су одрубљивали главе заробљеницима, па се тим још крвавим косматим лобањама – из којих мозак није био скроз избачен, опростите на дигресију – служили као чашама!

БРАТОЉУБ: Но! Чему та дегуте тема? Вратите се старима, вратите се Есхилу! Нису ли тамо једине праве – и курзивом: *праве* – вредности?

ИФИГЕНИЈА: Отац нису заборавили своје обећање?

БРАТОЉУБ: Најдража моја, ја никада не заборављам своја обећанија.

ИФИГЕНИЈА: И ми ћемо ићи у шетњу?

БРАТОЉУБ: Наравно, чим обавим са Хомером једну кратку конзервацију. Ви се за то време можете спремити. Обуците се топло, напољу снежи.

ИФИГЕНИЈА: Отац су тако љубазни што се брину о мени.
(*Изађе*)

БРАТОЉУБ: (*Вади рукопис из комбинеа)*
Даклем! „*Ускрснуће раисода илити Кратка флоскула о Есхиловом деведесет првом комаду и његовом жанровском застрањивању*“. Да, *мајне либе*, прочитах Ваш предложак за докторску дисертацију.

ХОМЕР: Ваше цењено мишљење?

БРАТОЉУБ: Но, шта рећи? Једна одиста идеографска анагнозма, у којој се потврђујете као осведочени макролог, али и врстан идеогномик. Беспрекоран стил, зналачко баратање појмовима, општа ерудиција етц, етц – коначно, нисте случајно – сиц! – постали мој асистент... Међутим – тема! Те – ма!

ХОМЕР: Сав се ознојах од тензије и саспенса...

БРАТОЉУБ: Хеурека! То је врхунац проучаванија античке књижевности!

ХОМЕР: Какво олакшаније!... Чему крити, одувек сам се дивио тој степској ширини, тој небесној дубини Вашега немирнога духа!

БРАТОЉУБ: Дозволите да укратко ремизирам! Четири стотине педесет шесте године пре нове ере, божански Есхил проводи своје последње дане у градићу Гели на Силцилији. Окружен песмом зрикаваца, омамљен опојним мирисом акација, пише он свој последњи, никад – и курзивом: *никад* – откривени комад, комендију *Менелај*, који – цитирам: „...по извесним изворима, Еурипидовим посредовањем допада у Сократове руке, а овај га – тренутак пре но што ће испити кукуту, опростите на дигресију – предаје једном од својих ученика, после чега се њему (рукопису – прим. аут.) заувек губи траг“. Опус цитатум.

ХОМЕР: Те податке нађох у *Аулидској хроници*...

БРАТОЉУБ: И ето нас код саме поанте Вашега рада! Бесмртни Есхил, који је за живота спевао цигло седамдесет трагедија и двадесет сатирских игара, у шездесет деветој години живота пише комендију! Сиц! Што би прост народ рекао: пролупо чича под старе дане, не?!

ХОМЕР: Али господине Докторе, слуга покоран...

БРАТОЉУБ: Јер, шта је *Менелај* до једна антикосметична комендија, која се завршава обредним ждрањем! Комендија коју Ви не само да немате код себе, већ коју никада нисте ни прочитали и коју сте реконструирали само на основу једног тако непоузданог писанија какав је *Аулидска хроника*! Сиц! Шта имате рећи у своју одбрану?!

ХОМЕР: Али, он постоји! Ја сам га држао у рукама!

БРАТОЉУБ: Тако дакле, Ви сте га држали у рукама?!

ХОМЕР: Штавише, ја сам га опипао!

БРАТОЉУБ: И? Какав је? Тврд?

ХОМЕР: Напротив, прилично мекан!

БРАТОЉУБ: Знао сам!

ХОМЕР: Какав би иначе био рукопис на пергаменту после толико векова?! Али, чујте! Вече уочи повратка са Силцилије – где сам цело прошло лето истраживао Есхилов утицај на домаће сорте винове лозе, опростите на дигресију – седео сам у башти једне егзотичне рестаурације у Кастелветрану, кад...

БРАТОЉУБ: *Хунд*! Место!

ХОМЕР: *(Пење се на камин)*
... приђе ми један морнар и – нудећи ми свој часовник, опростите на дигресију – упита да ли бих му заузврат платио вечеру и боцу вина...

БРАТОЉУБ: *Хунд*! К нози!

ХОМЕР: (*Послушно прати Братољуба тик уз десну ногу)*
Нешто доцније, пошто је искапио боцу и чуо да сам асистенат на катедри за античку књижевност, поверио ми је да има код себе један древан текст...

БРАТОЉУБ: *Хунд*! Седи!

ХОМЕР: Препричавши укратко садржај текста – свакако, одмах сам схватио да се ради о *Менелају*, мада му ни реч нисам поверовао, опростите на дигресију – он га је извадио!

БРАТОЉУБ: Ето перипетије у добар час! Он га је извадио?!

ХОМЕР: Нећете веровати, али из кофера!

БРАТОЉУБ: Зар је толико велики?!

ХОМЕР: Није толико велики, колико је оронуо!

БРАТОЉУБ: Ах!

ХОМЕР: Нажалост, као у јефтиним пикарским романима, управо тада бануше тројица карабињера! После кратког, али жестоког рвања са њима – из кога је, опростите на дигресију, изашао као победник – убоги морнар је нестао, односећи собом и *Менелаја*!

БРАТОЉУБ: *Хунд*! Куш! Место!... *Мајне либе Хомер*, две хиљаде година људи знају да је божански Есхил написао цигло 90 (и словима: деведесет) комада, од којих – подвлачим: ни један (подвукао Б. Т.) није комендија. Није ли свака следећа фуснота излишна?

ХОМЕР: Господине Докторе, слуга покоран! Али једно такво откриће!

БОГОЉУБ: Ваше очито још увек лумпенпролетерске уши као да су неосетљиве на једну суптилну меаутику.

ХОМЕР: Кад ме гуши та вечита фаустовска жудња за новим!

БРАТОЉУБ: О жудњи је говорио и мој сироти брат Богољуб, због ње се посвађао са рођеним оцем, због ње је отишао од куће и ево, ја већ двадесет година немам вести о њему. Но, шта је заправо жудња, до антикосметична бананализација саме суштине интелектуалистичког бића?

ХОМЕР: А Слава?! А Богатство?!

БРАТОЉУБ: На крају, али не и најмање важно – не зависи ли Ваш будући докторат од искључиво моје – и курзивом: *моје* – препоруке? Фуснота на *моје*: не будете ли овај богохулни текст спалили у камину, можете се обрисати за докторат.

ХОМЕР: Сиц трансит глориа мунди!
(*Баца рукопис у ватру*)

БРАТОЉУБ: Драго ми је што сами увиђате неопходност овог поступка. Штавише, Ваша одлучност у његовом извођењу уверава ме да не би вредело да вас одговарам од једног тако варварског, наци-фашистичког чина, какав је спаљиваније рукописа.
(*Вади један лист из ватре*)
Сачувајте бар насловну страну за успомену, *мајне*

либе. Залепите је у дневник, нека Вас опомиња тренутка кад скренусте са интелектуалистичког пута, само зарад тако варљивих категорија какве су, таксативно: под 1) слава; и под 2) богатство. Ипак је ово Европа, крај двадесетог века. Не заборавите, ми – и курзивом са подвлаком: *ми* – смо утемељивачи нових вреднота. Сиц!

Мрак.

3. СЦЕНА

Обучени у зимску гардеробу, Братољуб и Ифихенија руку под руку лагано шетају око стола.

ИФИГЕНИЈА: „Од покрова снежног има л' мекше шта, кад јунака кости тихо прекрије, узглавље меко њему дарује?". Теократ: *Хиподамус на Коринту*, независно издање, 1821. стр. 41.

БРАТОЉУБ: Но, у потпуности се слажем с Вашом флоскулом да овај снег делује тако умировательно. Верујем да ће резак ваздух ублажити те Ваше константне мигрене. Ипак, не би било згорег да ставите капу...

ИФИГЕНИЈА: Отац се тако пожртвовано брину о мени.

БРАТОЉУБ: А Ви ми то враћате на најлепши начин! У последње време видно сте напредовали у класичној филозофији и познавању старохеленског, о Вашој аулетичкој вештини да и не говорим.

ИФИГЕНИЈА: Музицирање на флаут помаже ми да одвратим мисли од тих одвратних болова у глави.

БРАТОЉУБ: Из личног искуственија знам колико учење исцрпљује. Али, увек кад Вам је тешко, дајте се опоменути Демокритове исагогичке сентенције да се глупаци надају користима од срећног случаја, док паметни теже користима стеченим мудросеријем. Хладно?

ИФИГЕНИЈА: Отац се превише брине. Хајде да правимо Снешка!

БРАТОЉУБ: Само сталним – сиц! – умним напредованијем бићемо од користи овом јадном, напаћеном демосу. Декаденција и већ хронична анаколутија толико су

га пореметиле да још једино ми, интелектуална елита, можемо да га поведемо правим путем... Али, мала моја, па Ви плачете!

ИФИГЕНИЈА: Отац су тако племенити...

БРАТОЉУБ: Ту макрокосмичку потребу да помажем простом демосу наследих од вољеног ми оца, Вашег блаженопочившег деде, Правдољуба племенитог Танталовића.

Чује се потмуло брујање, Правдољубова маска поново поиграва на зиду.

БРАТОЉУБ: Временом ћете схватити, мала моја, да и неписмени имају права на вечност... Но! Ја се распричах, а Вама усне помодреше од зимогрожија! Скоро ће и вечера, наши драги гости само што нису стигли. Време је да се вратимо.

Нешто бржим кораком крећу око стола у супротном правцу.

Мрак.

4. СЦЕНА

Ифигенија и Хомер постављају сто.

ХОМЕР: ...Чак би се усудио додати да су Паусанијина сведочанства о зверствима келтских чета у Етолији, при чему су највише страдала добро ухрањена одојчад – коју су Галати немилосрдно клали, да би потом пили њихову крв и јели њихово меко младо месо, опростите на дигресију – од ванредног значаја за све истинске љубитеље домаће кухиње...

ОБРЕН: Помаже Мог!
(Саплете *се на праг, падне преко столице*)

БРАТОЉУБ: Мој Вам помог'о, куме Обрене! Добро нам дошли! Изволите послужити се, како обичаји налажу!

ОБРЕН: (*Напипава рукама по столу, руши све пред собом*)
Заиста Ви кажем, куме Братољубе, баш ко и покојни отац Ваш и Ви држите до обичаја народнијех, те ће Вас добри Мој через тога засигурно повалити!
(*Опипава скулптуре*)
Видим, и нова ремек-тијела створисте?

БРАТОЉУБ: Но, Вашем свевидећем оку– сиц! – одиста ништа не промиче. Ускоро почињем рад на новом ремек-телу, биће то опет један поштар, али битно другачији од оног претходног.

ОБРЕН: Заиста Ви кажем, побожну човјеку угодно је виђети кад се Мој радом велича! Него, чујте кумашине... Чудан сан ноћас уснух. Ко кобац неки, из даљине големе, са мора сињега долијеће, те се на гнијездо од препелицах обрушава. Реците, кумашине: гласа каквијех данас добисте ли?

БРАТОЉУБ: Данас? Баш никаквих... Ах, па да! Писмо! Сиц! У општој гужви око спремања вечере, заборавих да га погледам...

Споља допире галама. Група Академских Грађана упада у собу.

БРАТОЉУБ: Академски грађани! Браћо! Интелектуалци! Да дивнога ли призора!

ОБРЕН: Заиста Ви кажем, подајте мени да поглиједам то писмо...
(*Цепа коверат, писмо падне на под*)
Радујте се, кумашине! Добар је Мој, те Ви грешком празан куверат посла!

БРАТОЉУБ: Част ми је поздравити интелектуалну елиту, вечерас окупљену у мом скромном дому! Као што нимфе научише људе биљној исхрани и тако искоренише антропофагију, и ми интелектуалци својом духовном младошћу, бистрим умом и младалачким полетом искоренићемо неписменије и примитивизам! Кренимо пихтијским путем, спознајмо Сами Себе и своју улогу Светих Ратника у борби за вечност напаћеног демоса!

АКАДЕМСКИ ГРАЂАНИ: Тако је! Живео говорник! Камо та ракија?! Шта има за клопу?!

БРАТОЉУБ: Такође наздравимо у част ово двоје одличне наше деце, Ифигеније и Хомера, на којима лежи мисија продуженија наше племените иренархије! Не остаје ли универзум на младима? Стога поздравимо чин њиховог узимања!

ХОМЕР: Најзад!
(*Баца се на Ифигенију*)

БРАТОЉУБ: Хомер! Место!

ХОМЕР: Господине Докторе, слуга покоран, али не рекосте ли управо да се узмемо?...

БРАТОЉУБ: И даље важи ништа пре брака. Фуснота на *ништа*: очекујем од Вас да још извесно време поштујете класицистички принцип пристојности и добровладанија.

ОБРЕН: Заиста, о заиста Ви кажем: Мој благословље ови дом, закриља и чува који из њега излази и спокој даје који у њега остаје! Стога велим – меса дајте!

АКАДЕМСКИ ГРАЂАНИ: Тако је! Меса! Ме – са! Ме – са!

Док Братољуб, на општи усхит, износи из драматуршке радионице послужавник са крвавим печењем, комада га сатаром и разбацује међ' Академским Грађанством, Хомер подиже са пода писмо што је малочас испало из коверта и грозничаво га чита.

ХОМЕР: Не, то није могуће... То – опростите на дигресију – не може бити...

Улазна врата се нагло отварају. На њима стоји Богољуб, обучен по морнарски, са кофером у руци.

БОГОЉУБ: Муње и громови! Какав је ово куплерај?!

ХОМЕР: Ипак! Ипак!... Ви!

БРАТОЉУБ: Ви?!... Богољубе?...! Зар ви?!

ОБРЕН: Заиста Ви кажем: долијеће црн кобац, те се на гнијездо од препелицах обрушава...

Мрак.

5. СЦЕНА

Ноћ. Напољу веје снег. Из драматуршке радионице чује се звук тестерисања. Богољуб спава у морнарској мрежи. Скулптуре оживљавају, укочено се померају.

ХОРОВОЂА: Ко крвљу, реци кратко, крв ће смирит' ту?

ХОР: Крв, једном што је земља попи храниља,
не испари; заче се убиство, освета.

ХОРОВОЂА: К'о Правдољуб јадно од нас нико не прође.

ХОР: Чиме заслужи удес такав,
те не нађе како оцу личи смрт?

ХОРОВОЂА: Крви његове шта је, зар сам не видиш?

ХОР: Црним да је димом бити,
под облаке се небу вити;
прахом мени да је створит' се,
полетети, ни у шта претворит' се!

Богољуб се буди са криком. Из драматуршке радионице излази Братољуб.

БРАТОЉУБ: Богољубе, драги брате... Канда сте нешто неприлично уснили?

БОГОЉУБ: Проклети кошмари – као оно у Панамском заливу, кад ме обори тропска грозница...

БРАТОЉУБ: Није ли то последица немилих вести, што морадох да Вам саопштим?

БОГОЉУБ: Тешко је прихватити... Сви мртви...

БРАТОЉУБ: Али не сви, драги брате! Истина, Ваша љубљена Јелена умрла је на порођају оног тужног и претужног дана, кад напустисте родитељски дом...

БОГОЉУБ: На дан нашег венчања...

БРАТОЉУБ: Истина, и Ваша девојчица с њом...

БОГОЉУБ: Моје детенце...

БРАТОЉУБ: Истина, и вољени отац Правдољуб су копнели због Вашег одласка, повлачили се у себе, постајали дементни, све до коначног сумашишавшег краја...

БОГОЉУБ: Мој отац, Правдољуб...

БРАТОЉУБ: Али, ту сам ја – сиц! – да Вас дочекам топлом добродошлицом, после пуних двадесет година потуцанија по белом свету! О, моје среће! О, моје радости! Јер, након толико јалових запитанија без одговора, ја коначно и једном за свагда увиђам да нисам сам! Ви сте ту, добри мој, честити Богољубе! (*Грли га*)

БОГОЉУБ: Добро, добро... Него, прочита ли моје писмо?

БРАТОЉУБ: Ваше писмо?...

БОГОЉУБ: Послах га пре неки дан из Солуна...

БРАТОЉУБ: Писмо! Па да!... Мораћете га препричати, канда се негде загубило...

БОГОЉУБ: Братољубе, ја сам га нашао!

БРАТОЉУБ: Како, Богољубе, Ви сте га нашли?

БОГОЉУБ: Толико времена, толико новца и снаге! Али исплатило се, дођавола! Коначно сам га нашао! У мојим је рукама!

Чује се снажно брујање, Правдољубова маска на зиду подскакује.

БОГОЉУБ: Бочни удар ветра! Спуштај флокове! Савиј главно једро! Прамцем у талас!

БРАТОЉУБ: То је само мали, нама већ уобичајени – сиц! – поремећај на тектонском нивоу... Но! Доцкан је, зашто ову конзервацију не бисмо завршили сутра? И Ви сте сигурно уморни од путовања, драги мој, честити брате...

БОГОЉУБ: Доврага, ко сад поново да заспи? Ова кућа личи на уклети брод...

БРАТОЉУБ: Посматрајте то са једног вишег аспекта. Еолска трагедија, што задеси нас Танталовиће, као да носи у себи дубљи анагогички смисао, тако близак Есхиловим постулатима *амартије*, космичке кривице. Није ли још Платон у *Законима* писао да је ослобођење од бола – подвлачим: недостижан (подвукао Б. Т.) – циљ?... Било како било, сада сте поново свој међу својима и ми ћемо учинити све да лакше прихватите губитак свима драгих нам бића, од – таксативно: под 1) Јелене, преко – под 2) ваше ћерке, до – под 3) милог нам оца Правдољуба. Сиц!

БОГОЉУБ: Хвала ти, брате... Изгледа да се раније дебело огреших о тебе. Требало би да ти се извиним...

БРАТОЉУБ: Пустите то, молим Вас. Боље избаците из себе тугу што Вас к'о Атласа небо стишће и добро се наспавајте. Сутра је нови дан.

БОГОЉУБ: Лаку ноћ, брате...

БРАТОЉУБ: Пријатан сан желим. Уколико Вам нешто затреба, ја ћу бити у драматуршкој радионици.

Мрак.

6. СЦЕНА

Хомер се мота око Богољубовог кофера. Улази Ифигенија, певуши и мења у вази Хомеров букет спарушеног цвећа свежим букетом.

ХОМЕР: Даклем, моја кита као да Вам се више не допада?

ИФИГЕНИЈА: Опростите, Хомере, нисам Вас видела... Не замерите, Ваша кита је дивна, али у поређењу с овом, тако, мало као спарушена...

ХОМЕР: Спарушена? Моја кита? Дотичну киту сте добили од...?

ИФИГЕНИЈА: Богољуба! Он је тако галантан...

ХОМЕР: Ах, тако! Зар један убоги прости морнар – само зарад те бедне ките, опростите на дигресију – преко ноћи успева да ме потисне из Вашега сердца?!

ИФИГЕНИЈА: Ви знате да сам само Вама обећана...

ХОМЕР: Да ли је заиста тако?!
(*Шчепа је за груди*)
Да поштовани господин Доктор нису изричито забранили ништа пре брака, ја бих се сада побринуо да добијете једно лепше мишљење о мојој кити!

БОГОЉУБ: Сто му јарбола! Какав је ово куплерај?!

ХОМЕР: О, ми само увежбавамо свадбени плес, те – будући претпостављам врсни познавалац окретних морнарских игара, опростите на дигресију – зашто нас не бисте упутили у неким новим танц-корацима?

Хомер заврти Ифигенију; она као чигра излеће из собе. Споља се чује ломљава.

БОГОЉУБ: Ти баш умеш са женама, а момче?

ХОМЕР: Па, такав сам вам – опростите на дигресију – ја...

БОГОЉУБ: Је ли, богати, ниси био ту кад је Правдољуб умро?

ХОМЕР: (*Пребацује канал преко греде на плафону*)
Не, али су ми цењени господин Доктор причали како су Вашем поштованом оцу пред сам крај живота одузете руке и језик.

БОГОЉУБ: О, Боже мој...

ХОМЕР: (*Везује омчу око врата, пење се на столицу*)
Одлазак драгих нам особа увек нас испуњава дубоким жалом, те Вас – најсрдачније, опростите на дигресију – умољавам да се нађете госпођици Ифигенији када ме више не буде крај ње.
(*Скаче на Богољуба*)

БОГОЉУБ: Муње и громови! Шта је сад то?!...

ХОМЕР: Не, немојте ме спречити да извршим свој наум суицида! Јер, шта ће ми живот, кад немам уметничку слободу!

БОГОЉУБ: (*Измакне се*)
Ко те бре спречава?

ХОМЕР: (*Копрца се, једва се докопа столице*)
Моја креативност је осуђена на вечиту тамницу! Има ли шта горе за стваралаца, него отсећи му руке да не може да дела, и ишчупати му језик да не може да се изрази?!

БОГОЉУБ: Теби, момче, ко да се малчице пореметио компас?

ХОМЕР: Дуга је то сторија, те – иако сте и сами један од њених главних актера, опростите на дигресију – немам намеру да Вас замарам њеним детаљима. Смрти, долазим!

БОГОЉУБ: О чему причаш, доврага?

ХОМЕР: Ви ме се заиста не сећате?

БОГОЉУБ: Јок, брате. Што би те се сећао?

ХОМЕР: Силцилија, башта ресторана *Бонавентура* у Кастелветрану, Ви без лире у џепу, бедни и гладни...

БОГОЉУБ: Муње и громови! Ти ми онда плати вечеру!
(*Тресне Хомера по леђима)*

ХОМЕР: (*Падне са столице, дави се)*
Опростите на дигресију...

БОГОЉУБ: (*Ослобађа Хомера канапа*)
Служи ли те још мој стари сат, што ти ономад дадо?

ХОМЕР: Изгледа да нас је само провиђеније још једном повезало, јер – срећним сплетем околности, опростите на дигресију – управо ја, и само ја, прочитах Ваше писаније из Солуна.

БОГОЉУБ: Гле сад! Како то?

ХОМЕР: Не брините, оно је поједено.

БОГОЉУБ: О чему причаш, сто му громова?! Почињем да губим стрпљење!

ХОМЕР: Зарад највиших духовних циљева, ја Вас преклињем – не показујте му га!

БОГОЉУБ: А што би му га па показиво?

ХОМЕР: Он ће Вам га спалити!

БОГОЉУБ: Опа!

ХОМЕР: Ја схватам Ваше племените побуде, тако осећајно дате у писму! Ви се, после двадесет година потуцања по белом свету, враћате да поделите радост Вашег проналаска са оцем и братом, са женом и дететем! Али, Ви не познајете – довољно, опростите на дигресију – ортодоксни догматизам Вашег брата! Стога је најбоље да га дате мени!

БОГОЉУБ: Теби га, момче, сигурно нећу дати.

ХОМЕР: Али, ја мислим на *Менелаја*!

БОГОЉУБ: Попасеш ми јаја.

ХОМЕР: Ја се свесно жртвујем зарад виших циљева! Ви заборављате да бисте умрли од глада, да не беше мене! Ви сте незахвални!

БОГОЉУБ: (*Шчепа Хомера за реверe*)
Момче, какав то пазар тврдиш?

ХОМЕР: Даклем, ствар је више него једноставна: Ви бисте наступили као проналазач *Менелаја*, а ја – не желећи да Вас опоменем како сам Вам оном вечером спасао живот, опростите на дигресију – као преводилац истог.

БОГОЉУБ: На твоју жалост, бродски пацове, отац ме одавно научио старогрчки. А то што причаш за Братољуба, сам ћу да проверим.
(*Излази*)

ХОМЕР: Даклем, сматрам да ова фабула захтева један радикално нов заплет по Фрајтагу, почињен у знању.

Мрак.

7. СЦЕНА

Ноћ. Напољу и даље веје снег. Богољуб спава у мрежи. Скулптуре оживљавају.

ХОРОВОЂА: Ах, с твојих мука уздишем, Правдољубе!

ХОР: Гле, шта тужиш, жалиш га узалуд?
Зар те тога није страх?

ХОРОВОЂА: Ал, призор тај грозни пред очима ми игра.

ХОР: Руке до лаката исече му, језик одмах потом.
Строго влада сваки нови владалац.

ХОРОВОЂА: То знадем и ту немам шта да замерим.

ХОР: Снажно мацолом свом снагом удара,
у зид потом њега прибија.

ХОРОВОЂА: Страх, гроза грозна, од тога ме хвата.

ХОР: Бега, спаса нема више срцу сад.
Таласом црним крв се ваља, тресе ми се груд.

БОГОЉУБ: Вода у кокпиту! Тонемо!

ИФИГЕНИЈА: Чула сам како вичете. Сигурно сте нешто лоше уснили...

БОГОЉУБ: То је моја савест.

ИФИГЕНИЈА: Ви себе кривите за нешто?

БОГОЉУБ: Моја кћер би сад била твојих година.

ИФИГЕНИЈА: И ја сам некада сањала страшне гласове... Сада их више не чујем, али су ми главобоље све јаче.

БОГОЉУБ: Удахни мало свежег ваздуха.
(*Отвара прозор*)

ИФИГЕНИЈА: (*Панично затвара прозор*)
Шта то радите?!... Овде је затворено две хиљаде година светле традиције, а Ви то тек тако пуштате напоље?!

БОГОЉУБ: Сто му громова, ваљда повремено луфтирате ову рупу?!

ИФИГЕНИЈА: Ви не схватате! Из ових светих одаја ништа не сме да изађе!

БОГОЉУБ: Муње и громови! Никада ниси изашла из овог гроба?!

ИФИГЕНИЈА: „Један савршени интелектуалац самосвесно гради свој хомогени, стонотопни свет“. Братољуб Танталовић: *Закони*, кућно издање, 1977. стр. 775.

БОГОЉУБ: Нисси слушала цвркут птица, ни удисала врелину летњег поднева?

ИФИГЕНИЈА: Цвркут се понекад чује и кроз затворен прозор, а „...температура у нашим одајама увек је иста и идеална за један темељан интелектуални рад, било да се проучава Аристотел, било да се музицира у флаут“. Братољуб Танталовић: *Епиномис*, кућно издање, 1980. стр. 1234.

БОГОЉУБ: Никада нисси осетила кишу на лицу, ни ветар у коси?

ИФИГЕНИЈА: За Вас је то, видим, несхватљива жртва. За мене радост и потреба. Два смо света различита, Ви и ја.

БОГОЉУБ: Каква је то радост, без вечерњег неба над пучином? Где је та флаута што прави лепшу музику од ветра у лишћу маслина?

ИФИГЕНИЈА: Ви не разумете... Ви сте један... један... Морнар! У свакој луци чека Вас друга жена!

БОГОЉУБ: Која то реч може да заглуши тутањ таласа у звезданим ноћима без месечине? Шта је стварније од шкрипе песка под ногама?

ИФИГЕНИЈА: На мени лежи одговорност продужетка просветитељске мисије мога оца... Опстанка лозе Танталовића...

БОГОЉУБ: Реци, Лалаго: која је тајна дубља од мора?

ИФИГЕНИЈА: Ја имам своје име! Зашто ме тако зовете?

БОГОЉУБ: Моја Лалаго. Лака као галеб, окупана пеном, једара напетих од ветра...

ИФИГЕНИЈА: Ви ме спрдате! Ви ме поредите с једним бродом!

БОГОЉУБ: Једним?!... Муње и громови, то је најбржа једрилица источно од залива Мирамбело!

ИФИГЕНИЈА: Престаните! Ја верујем у свој свет! Ја верујем у свој свет!

Ифигенија истрчава. Богољуб широм отвара прозор.

Мрак.

8. СЦЕНА

ОБРЕН: Заиста Ви кажем, куме Братољубе, јато црнијех гавранова, што га зором виђех, неспокојем ме тешкијем испуња, те Вам судбу, зарад мира душевнога, прорекнути морам.

БРАТОЉУБ: Но! Судбу ми, куме Обрене, певајте, Братољуба, Правдољубу синка, мудрог, штоно Танталовић'ма хиљаду придоби добарах!

ОБРЕН: Заиста, о заиста Ви кажем: ноката, коса, перути, обрва, трепљика, слинаца, пљувачака, крмеља, шлајмара, слузи, гноја, красата, длака, длачица, заноктица, покожица – о, дајте!

БРАТОЉУБ: Ево, ево... Од свега помало, а почешће...

ОБРЕН: Тако, тако, кумашине... Деде, малко се у смесу ту помокрите...

БРАТОЉУБ: Читао сам извесне студије о благотворном дејству мокраће на организам...

ОБРЕН: Заиста Ви кажем: саде се жићем овијем лијепо по лицу помажите, а што преостане – то је судба Ваша!

БРАТОЉУБ: Охо-хо! Просто подмлађује!

ОБРЕН: Хммм... Нешто ноката и длака из носа преостаде, те ми се јавља да ће се непочинство грдно наскора десити. Јербо Ви, кумашине, гују у њедра гајисте, присојкињу на грдило свакојако приправну, што Вас се угристи спријема, а све зарад славе и богатства...

БРАТОЉУБ: Но! Не звучи ли то некако препознатљиво – сиц?

ОБРЕН: Слуз ова јопет збори о непочинствима још грђијим. Имаде ту крви, цијела соба ова ш њом да се испуни... Но ми слине ове зборе да ће се у миру и изобиљу све свршит, те нам на концу гозба богата следује. Све то, ал мање два.

БРАТОЉУБ: Фуснота на *два*: шта се под тим мисли, куме Обрене?

ОБРЕН: Даље од овог ја вијет не могу, јер ми предочи ко нешто тавно игра. Ал, заиста Ви кажем – добар је Мој, те ће дати да и вријеме наше једаред дође.

Мрак.

9. СЦЕНА

Ифигенија музицира на флаут. Улази Хомер, са кринком која му покрива само очи.

ИФИГЕНИЈА: Ах Хомере, па Ви сте маскирани!

ХОМЕР: Пст!... Ми не смемо бити виђени заједно.

ИФИГЕНИЈА: Али зашто?... Од кога се крије те?

ХОМЕР: Ја сам тренутно у једној тајној мисији чију природу не смем да Вам откријем, али знајте да је у питању добробит човечанства. Морате ми беспоговорно веровати, те – непримећени од других, опростите на дигресију – однети Богољубев *л кофер* на једно скровито место, које ћу Вам посебно назначити.

ИФИГЕНИЈА: Ви тражите од мене да крадем?!

ХОМЕР: А Ви одбијате послушност свом будућом мужу?!

ИФИГЕНИЈА: Ја се плашим... Богољуб је тако снажан...

ХОМЕР: Већ ми је доста њега, који Вам данима – надам се, не и ноћима, опростите на дигресију – не излази из уста!

ИФИГЕНИЈА: „Јадне мене, горка ли чемера, за подухват такав спремна нисам ја“. Теонид: *Амалида у ланцима*, КГХ, Чт, 1921. стр. 24-25.

ХОМЕР: Најдража веренице, Вама као да недостаје мало сировог мушког ауторитета!
(*Натера је да клекне, откопча шлиц*)
Нека иде у материну ништа пре брака, овде је у питању мушка част!

БОГОЉУБ: Хомере, дилбере, жељо моја! Опет ти?!

ХОМЕР: Шта, Ви ме препознасте, успркос мојој кринци?!

БОГОЉУБ: Нањуших те по смраду, мрцино! Уши ћу ти оберем!

ХОМЕР: Ви заборависте на оно вече у Кастелветрану?! Каламаре на жару, боцу реског вина?!

БОГОЉУБ: Дадох ти сат за то, бродски пацове! Ђаво нек те носи!... Бриши, док сам још добре воље. Следећи пут, свега ми, висићеш наглавачке с јарбола.

ХОМЕР: Пре но што одлучите да разговарате с Вашим братом – у вези *оногā*, опростите на дигресију – чујте шта он има да Вам каже у вези *овогā*!
(*Даје Богољубу нагорели папир, излази*)
Слава и Богатство!

БОГОЉУБ: Лепог си изабраника нашла, свака част...

ИФИГЕНИЈА: Не обраћајте ми се! Не прилазите! Не дотичите ме! Не!

БОГОЉУБ: Боже сачувај, ово је брод лудака.
(*Излази*)

ИФИГЕНИЈА: Ја... Тако сам збуњена... Богољубе! Чекајте!

Истрчава за њим.

Мрак.

10. СЦЕНА

Богољуб и Братољуб играју шах.

БРАТОЉУБ: Ако се добро опомињем, Вама је – драги мој, честити брате – остало свега пар испита до дипломе на антици? Уз Вашу интелиценцију и мој положај Професора Доктора Декана Емеритуса, била би права штета то не завршити – сиц.

БОГОЉУБ: Е, убоде га ко прстом у... Опа! Оде коњ!

БРАТОЉУБ: Па ништа, имамо ми ту још читаву ергелу... Но! Имајмо у виду да су до сада интелектуалци свет само различито тумачили, а заправо се ради о томе да се он измени. Фуснота на *измени*: повратак архетиповима, Есхиловим полубоговима, пружити могућност напаћеном демосу да уђе у вечност – то је наша света мисија.

БОГОЉУБ: Кад смо већ код тога... Да ово није твоје?

БРАТОЉУБ: Моје?! Ово ђубре?! Где га само нађосте?!... Заправо, то је једна потпуно неважна ствар: насловна страна Хомеровог предлошка на докторат. Међу нама, његов избор теме прилично ме разочарао. Срећом, на време се призвао памети и сам, сасвим добровољно – без туђега уплива – упепелио тај безвредни предложак.

БОГОЉУБ: Зар се *Менелај* не спомиње у *Аулидској хроници*?

БРАТОЉУБ: Но! Окаканимо се тих лаичких анагнозама! Ипак је ово Европа, крај двадесетог века! Од нас се очекује да утемељимо нове вредноте, а не да претурамо по прашњавим ритама прошлости! Шах!

БОГОЉУБ: М-хм... Шта ако он ипак постоји?

БРАТОЉУБ: Ко, шах?

БОГОЉУБ: *Менелај.*

БРАТОЉУБ: Драги мој, честити брате, Ваша несрећа је што се сувише млади ухватисте тако компромитујућег писанија, какав је *Аулидска хроника.* Није ли баш он (тај рукопис – прим. Б. Т.) утицао да скренете са правог пута, олако жртвујући блиставу каријеру једног бриљантног интелектуалца, зарад бесциљног путешествија белосветским лукама? И најзад, какво добро од свега тога?

БОГОЉУБ: Али, ако би једнога дана неко ипак нашао *Менелаја...*

БРАТОЉУБ: Најискреније се надам да тај дан никада – и курзивом: *никада* – неће доћи! Чему нарушавати вековима утврђене вредноте? И то баш сад, на прелазу миленија, када све расположиве снаге ваља усмерити ка племенитој помоћи напаћеном демосу?

БОГОЉУБ: Ипак, такво откриће...

БРАТОЉУБ: Доста о томе! Ако баш хоћете да знате, ја лично – сиц! – без трунке двоумленија и гриже савести, спалио бих један такав херетички текст!

БОГОЉУБ: Тако?

БРАТОЉУБ: Другачије никако! Но!... Боље размислите о мом добронамерном братском савету. Ипак сте Ви један Танталовић. Диплома би Вам сасвим згодно легла уз презиме. Сиц... *Пардон муа.* Хтедох рећи – мат.

Мрак.

11. СЦЕНА

Братољуб послује око скулптура: аранжира их, дотерује, брише прашину... Иза његових леђа спушта се канап са куком, качи Богољубов кофер и вуче га ка тавanици.

БРАТОЉУБ: А! То сте Ви, *мајне либе Хомер*!

ХОМЕР: Слуга покоран, господине Докторе!

БРАТОЉУБ: Опростите, али откуд Ви на мом *л плафону*?

ХОМЕР: Даклем, обзиром да је крај двадесетог века, а имајући у виду идеал интелектуалистичке авангарде – који антипицирасте у свом *Етичком кодексу једног интелектуалца*, опростите на дигресију – узверао сам се на *ла плафон* е да бих отуд што пре сагледао крај двадесетог, а почетак двадесет првог века.

БРАТОЉУБ: Е, младости, младости... Нестрпљење, *мајне либе*, није одлика једног префињеног интелектуалца. Ви као да бисте хтели све сад и одмах?

ХОМЕР: Опростите на дигресију, господине Докторе, али – једном се живи.

БРАТОЉУБ: Хм, дотакосте се теме вредне једне сериозне филозофске расправе, али сада није ни место ни време. Будите љубезни, сиђите отуд, па ми донесите из драматуршке радионице паковање каустичне соде.

ХОМЕР: Свакако, господине Докторе!

БРАТОЉУБ: Тај *л кофер* можете комотно оставити овде.

ХОМЕР: Извините, господине Докторе, на који *л кофер* мислите?...

БРАТОЉУБ: Па, на пример, ето тај, који управо држите у руци.

ХОМЕР: А, Ви мислите на *л кофер*!... Просто не знам откуд се створио код мене...

БРАТОЉУБ: Тако Вам је то с *л коферима*. Можете га ту одложити... Но?

ХОМЕР: Но?...

БРАТОЉУБ: Каустична сода?... Из драматуршке радионице?

ХОМЕР: А, да! Свакако! Каустична сода! Тако сам расејан од јутрос...

БРАТОЉУБ: Потеците, *мајне либе*! Хоп-хоп!

Хомер одлази преко воље, непрестано се осврћући ка коферу.

БРАТОЉУБ: Е младости, младости...
(*Отвара кофер, претура по стварима, вади свитак рукописа*)
Но, ипак! Знао сам... *Менелај...Менелај*!

12. СЦЕНА

Напољу бесни снежна олуја. Богољуб растура своју морнарску мрежу. Улази Ифигенија.

ИФИГЕНИЈА: Ви се пакујете?

БОГОЉУБ: Да.

ИФИГЕНИЈА: Ви одлазите.

БОГОЉУБ: Да.

ИФИГЕНИЈА: По оваквом времену?

БОГОЉУБ: Пих, мало снега, тек да ми окваси шкрге.

ИФИГЕНИЈА: Надам се да нисам ја узрок те Ваше неочекиване одлуке?

БОГОЉУБ: Ти? Никако.

ИФИГЕНИЈА: Ја нисам хтела да Вас увредим. Ви сте тако другачији... Стално ме збуњујете...

БОГОЉУБ: Гуше ме ови зидови. Једва чекам да опружим кости на критском сунцу.

ИФИГЕНИЈА: Ви се враћате на море?

БОГОЉУБ: Нека сам стопут проклет ако следећих шест месеци поново крочим на копно!

ИФИГЕНИЈА: Да ли... Могу ли се надати једној дописници са сликом далеке, прекоморске земље?

БОГОЉУБ: Шта једној?! Две!

ИФИГЕНИЈА: Ви ми лажете. Ја знам. Ви ми нећете писати и ми се више никада нећемо видети.

БОГОЉУБ: Збогом, моја Лалаго.

ИФИГЕНИЈА: Ох, Богољубе!
(*Загрли га, истрчи напоље*)

БОГОЉУБ: Чекај!...

Богољуб крене за њом. Са стране долети гвоздена кугла и звизне га у потиљак.

Мрак.

13. СЦЕНА

Соба је у полумраку. Улази Хомер. Опрезно узима Богољубов кофер, на прстима креће ка излазу. Светла се нагло пале.

БРАТОЉУБ: Но, то сте Ви, *мајне либеХомер*! На тренутак се препадох да је неки дрски тат провалио у наше топло интелектуалистичко гнездо. Али овде ионако нема ничега вредног... Зар не?

ХОМЕР: Слуга покоран, господине Докторе!

БРАТОЉУБ: Тај *л кофер* Вам баш не да мира, *мајне либе*? И у сну и на јави он Вас дави?

ХОМЕР: *Л кофер*?...

БРАТОЉУБ: Тај што држите у руци.

ХОМЕР: А, мислите *л кофер*!... Ја стварно не знам шта је том *л кофер*у! Стално се нешто лепи за мене!

БРАТОЉУБ: Но! Управо ми паде на памет извесна Херодотова анагнозма поводом битке у Термопилима. Ви вероватно већ погађате, ради се о Аристодему, једином – сиц! – који се вратио жив од свих три стотине Лакедемоњана. А ипак, тај његов повратак схваћен је у Спарти као један – подвлачим: аномалан (подвукао Б. Т.) – чин, јер: грчки хоплит се бори у строју, јуриша у строју, повлачи се у строју. Фуснота на строј: грчки хоплит не чини ништа сам и на своју руку. Сиц.

ХОМЕР: Опростите, господине Докторе, слуга покоран, али – није ли мало касно за предавања о законитостима заједнице?

БРАТОЉУБ: Када неко припада тако стенотопној заједници као ми интелектуалци; када има малу распрострањеност и када може да живи само под строго ограниченим условима, тада права врлина подразумева слепо покоравње заједничкој – и курзивом: *заједничкој* – дисциплини. Нечему, *мајне либе*, што Ви

тако дрско и аномично одбацисте, само зарад бедних категорија какве су, таксативно: под 1) слава, и под 2) богатство.

ХОМЕР: Господине Докторе, слуга покоран, али ја одиста не разумем на чега циљате...

БРАТОЉУБ: То је тако просто. Ја циљам на Вашу крађу Богољубовог *л кофера* и у њему Есхиловог *Менелаја.*

ХОМЕР: Ви знате!... Па нека! Ја ионако одлазим, како рече Лукреције: *куд ме воља води – једнако одступајућ' од правца к'о атоми без времена и места извесна*, опростите на дигресију – *једнако уму следујућ' свом*!

БРАТОЉУБ: Но. А шта ћемо с нашом малом заједничком – сиц! – тајном, по питању Ваших блаженопочивших родитеља?

ХОМЕР: Чињеница да су моји прости родитељи прошли кроз Вашу драматуршку радионицу – и то на моју иницијативу, е да бих Вам потврдио своју лојалност, опростите на дигресију – не обавезује ме ништа мање или више него Вас! Стога ме се окаканите и не дирајте моје кругове!

БРАТОЉУБ: Дозволите ми једно свеобухватније заокруженије моје мисли. Наиме, Ваш план има само једну слабу тачку; јер, у том фамозном *л коферу* – поред неколико Богољубових личних ствари – затворене су још само моје наде, које сам тако искрено и несебично полагао у Вас.

ХОМЕР: То није могуће! Ви лажете!
(*Грозничаво претреса кофер*)
Нема *Менелаја*!

БРАТОЉУБ: Анакруза!
(*Потегне Хомера мацолом*)

ХОМЕР: Ах, псето издајничко!

БРАТОЉУБ: Немојмо бркати лончиће, *мајне либе* – Ви сте издајник! Ви сте били живи егзамплар мог најдубљег уверења да се од сировог лумпенпролетера може направити зрео интелектуалац! Какав *ерор ерорусеротикус* с моје стране, каква суштаствена заблуда!

ХОМЕР: Доста бре с тај маскембал! Имам ја своје крштено име! Каки бре црни Хомер – ја сам Радојле Кокотовић! Отварај да изађем напољу!

БРАТОЉУБ: Чак сам Вам и Ифигенију, моје чедо, поверио са надом у идеогномичко продужениje мисије Танталовића!
(*Ломи му мацолом ногге*)
Шта Вам је требало да кренете тим андристичким путем Вашег простог оца каменоресца и мајке бабице, одбацујући тежак, али надасве частан живот једног интелектуалца? Сами сте изабрали цоцтаил а ла Танталовић! Сократе, Сократе, ево теби кукуте...

ХОМЕР: Никада! – и опростите на дигресију! – никада!
(*Избија му чашу из руке*)

БРАТОЉУБ: Прођосте кроз најбољу школу, *мајне клајне диндрлдајне*, али она очигледно није прошла кроз Вас.
(*Стаје му ногом на груди*)
Но, ни ја нисам успео у свом подухвату, и као да чујем Платона како ме кара: *О Дарије, ти ниси увидео Кирову грешку, и допустио си да Ксеркс буде васпитан у истим навикама којима је Кир васпитавао Камбиса...* Анакруза!

Братољуб замахне мацолом. Хомер му дивљим тргајем чупа генитталије. Њихова два урлика стапају се у један, а затим мацола пада на Хомерову главу. Јечећи и стењући као рањена звер, Братољуб одвлачи још дрхтавог Хомера у драматуршку радионицу.

Мрак.

14. СЦЕНА

Улази Богољуб, држећи се за главу.

БОГОЉУБ: Муње и громови, глава ми пуца као после најгоре пијанке...

БРАТОЉУБ: (*Пискавим гласићем, којим ће говорити до краја комада*)
Можда би Вам пријало нешто јако, драги мој честити брате?

БОГОЉУБ: Рум, ако имаш... Као да су ме провукли испод кобилице пароброда...

БРАТОЉУБ: Хомер је крив за све. Ударио Вас је мацолом и украо Вам *л кофер*.

БОГОЉУБ: Мој кофер?!... Где је?!

БРАТОЉУБ: Нажалост, нисам успео да га зауставим. Побегао је заувек – сиц! – односећи Ваш *л кофер* и са презрењем одбацујући све моје ауторске примедбе.

БОГОЉУБ: (*Узима чашу од Братољуба*)
Слушај, брате, морам нешто да ти кажем... Лагао сам те.

БРАТОЉУБ: Како, Ви сте лагали свог јединог брата?

БОГОЉУБ: У том коферу је Есхилов *Менелај*.

БРАТОЉУБ: Ах, тако. Сиц.
(*Узима му чашу из руке*)
Можда још није све изгубљено. Ви сте се покајали. Ви сте ми признали. Заборавимо на неваљалог Хомера, на *Менелаја*, на моја сирота јаја и почнимо живот испочетка. Заједно ћемо ширити просветитељски дух, упознаћу Вас са својим драгим пријатељима, Академским Грађанима...

БОГОЉУБ: Прво да нађемо *Менелаја*!

БРАТОЉУБ: Ви жудите за славом и богатством?

БОГОЉУБ: Доврага с њима! Жудим да срушим догме! Да отворим нове видике!

БРАТОЉУБ: Али, драги брате – окаканимо се жудње за мењањем. Окренимо се истинским вреднотама: традицији, вери, породици. Не бананализујмо категорију светле будућности микрокосмичком идејом о неопходности дијалектике. Сиц!

БОГОЉУБ: Братољубе, зар не видиш?! *Менелај* је будућност! То је нови почетак! Као кад дуне пасат: море се радује, једра се осмехују, срце брже куца!

БРАТОЉУБ: Убедисте ме, драги мој, честити брате. Заједно ћемо наћи *Менелаја*. Приказаћемо га свету. Време је за промене. Али, пре тога... Попијте овај цоцтаил. Пријаће Вам.

У тренутку кад Богољуб принесе чашу уснама, чује се снажно брујање. Зид на коме стоји Правдољубова маска пукне, из пукотине изађе Правдољуб, руку отсечених до лакта, са рупом место уста.

БОГОЉУБ: Правдољубе!... Оче!

БРАТОЉУБ: Ах, авети! То није могуће!... Сиц од мене! Сиц! Сиц!

Правдољуб стеже патрљке око Братољубовог врата. Братољуб му забада шаку у груди, чупа му срце. Правдољуб пада у Богољубово наручје.

БОГОЉУБ: Правдољубе!... Оче мили!

БРАТОЉУБ: Анакруза!
(*Звизне с леђа Богољуба мацолом у главу*)
Но, тако дакле изгледа то чувено, толико опеваваноно родитељско срце?... Бљак!

Мрак.

15. СЦЕНА

Скулптуре се окупљају око онесвешћеног Богољуба.

ХОРОВОЂА: Истине страшне сад куцн'о је час!

ХОР: Брат твој од нас, гле, шта учини:
још живе, у камен нас претвори!

ХОРОВОЂА: Ал' за ужас тај сазна отац ти.

ХОР: Стога до лаката руке му смаче,
а из уста језик исече.

ХОРОВОЂА: И још живог, тако сакатог, у зид га узида.

ХОР: Освете твоје за њега, за нас,
сад куцн'о је судњи час!

Хор подигне онесвешћеног Богољуба, однесе га у драматуршку радионицу. Неколико тренутака касније, он се истетура напоље.

ИФИГЕНИЈА: Богољубе, шта је то са Вама? Бледи сте као да сте видели мртваца.

БОГОЉУБ: Шта једног?! Два!... Кад си задњи пут била унутра?!

ИФИГЕНИЈА: Ја још никада нисам ушла у очеву драматуршку радионицу. Отац кажу да сам још млада, да бих се упустила у најдубље тајне драматургије.

БОГОЉУБ: Спакуј ствари што пре и одлази из ове крваве јазбине!

ИФИГЕНИЈА: Али куда?... Ја још никада нисам била напољу...

БОГОЉУБ: Што даље, муње и громови! Брзо! Не часи ни часа!

ИФИГЕНИЈА: А отац? А Хомер? А моја света мисија продужетка лозе Танталовића?

БОГОЉУБ: Чу ли шта ти рече?! Губи се!

ИФИГЕНИЈА: А Ви?

БОГОЉУБ: Ја остајем. Морам још нешто да завршим.

ИФИГЕНИЈА: Чекаћу Вас!

БОГОЉУБ: Не!

ИФИГЕНИЈА: Поведите ме с Вама, тамо где се небо спаја с морем.

БОГОЉУБ: Кажем ти, последњи пут: одлази!

ИФИГЕНИЈА: Научите ме да играм на обалама Крита. Покажите ми таласе Егеја. Дајте ми да удахнем ветрове Хелеспонта...

БОГОЉУБ: Дижи сидро! Готово је с тим!

ИФИГЕНИЈА: Само Ви можете помоћи да ме мину ови болови у глави.

БОГОЉУБ: Муње и громови! Или си глува или луда! Чујеш ли ме?!... Одлази из ове проклете рупчаге!

ИФИГЕНИЈА: Богољубе... Покажите ми како изгледа љубав.

Ифигенија љуби Богољуба.

Мрак.

16. СЦЕНА

Олуја достиже врхунац. Оркански удари ветра потресају кућу, снег веје као махнит. У тихој полумрачној соби пуцкета ватра у камину. Братољуб поставља сто за двоје, пали свеће, пуни чаше вином...

ИФИГЕНИЈА: Оче...

БРАТОЉУБ: Но, мала моја! Већ се побојах да Вас је мигрена оборила у кревет.

ИФИГЕНИЈА: Ја одлазим.

БРАТОЉУБ: Погледајте само ту олују напољу! Претпостављам да је слична задесила Ахајце, ономад кад се из освојене Троје враћаху у Јајце...

ИФИГЕНИЈА: Због̃ом, оче.

БРАТОЉУБ: Први пут видим да тако везујете косу. Образи су Вам румени, очи сјајне... Није Вам добро, мала моја?

ИФИГЕНИЈА: Никад ми није било боље.

БРАТОЉУБ: Но, шта то треба да значи?

ИФИГЕНИЈА: Ја волим.

БРАТОЉУБ: Ах, тако? Кога, ако се сме знати?

ИФИГЕНИЈА: Богољуба.

БРАТОЉУБА: Није ли то дивно! Лоза Танталовића ипак ће се продужити!

ИФИГЕНИЈА: Ви се не љутите?

БРАТОЉУБ: Дапаче, мала моја, дапаче! Оваквом дијаноетичном перипетијом ствари коначно долазе на своје место! Да наздравимо у то име!

БОГОЉУБ: Стој! Немој случајно да си пила из те чаше!

БРАТОЉУБ: Добри мој, честити Богољубе! Ја сам Вас очекивао, чак себи дадох слободу да припремим једну лаку закуску док разговарамо! Изволите сести, јело је топло... А Ви, мала моја, можете се спаковати за то време, док ја проговорим реч-две са вољеним ми братом.

Ифиг̃енија излази. Брат̃ољуб и Бог̃ољуб седају за ст̃о.

БРАТОЉУБ: Дозволите да Вам сипам, најсочније делове бута одвојих за Вас. Немате се рашта бојати, ево ја ћу први пробати... Укусно, не? Истина, месо је мало жилаво, будући доста маторо, али када прође кроз мој пац – сиц! – просто се топи у устима...

Бог̃ољуб ћут̃ке жваће.

БРАТОЉУБ: Но! Да пређемо на суштину: како направити скулптуру од живог човека? Вероватно Вам је већ јасно да све почиње цоцтаилом; он умртвљава предмет и чини га погодним за даљу обраду. Најтежи део посла је одвући тело у драматуршку радионицу, јер као интелектуалац ја се никако нисам могао навићи на мануелни рад. На срећу, следећа фаза је чиста

креација, где се децентно исказујем као комплетан уметник, достојан једног Фидије, Скопаса или Праксителa. Чак идем толико далеко да већ готова тела премазујем раствором природне тинктуре, која скулптури даје свеж и преплануо изглед....

БОГОЉУБ: Ти си болестан!
(*Одгурне тањир од себе*)

БРАТОЉУБ: На жалост, отац ме никада – и курзивом: *никада* – нису схватали. Док су они заступали догматску тезу да сироти демос треба описменити и осветити га у његовој несвести, ја сам отишао корак даље: овековечујући га у времену и простору, подарих му непролазну бесмртност Есхилових полубогова! Узвисио сам га до парнаских висина, до којих сам никада не би доспео! Генијално сам креирао његове сопствене, али неупоредиво савршеније парадигме, изједначавајући их са античким архетиповима! Коначно, учинио сам му – њему, демосу, (прим. аут.) – колосалну услугу, ослобађајући га стега досадне свакодневнице и нудећи му могућност вечног макрокосмичког живота! Сиц!

БОГОЉУБ: Скоте поремећени! Платићеш све, голим рукама ћу да те рашчеречим!

БРАТОЉУБ: Но, чему та егзалтација?... Видим да сте у сласт јели ово месо. Нисте ли срећни што сте се коначно – сиц! – сјединили са вољеним оцем?
(*Вади из чиније једно стопало*)

БОГОЉУБ: Ах, проклетниче!...
(*Повраћа*)

БРАТОЉУБ: Ви, и једино Ви, његов сте дословно гроб! Ја сам га увек више волео, све што сам за њега чинио било је из чисте љубави и архетипског поштовања! Ви то – подвлачим: никада (подвукао Б. Т.) – нећете схватити!

БОГОЉУБ: Цркни, смраду болесни!
(*Дави Братољуба*)

БРАТОЉУБ: Но, а шта ћемо с овим?!
(*Маше свитком рукописа изнад пламена*)

БОГОЉУБ: Братољубе, бациш ли *Менелаја* у ватру...!

БРАТОЉУБ: Он ће изгорети. Хоп!

Док Богољуб покушава да спасе рукопис, Братољуб га с леђа удара мацолом.

БРАТОЉУБ: Анакруза! Но, ако ништа друго, мора Вам се признати да сте тврдоглави на покојног нам оца...

ХОМЕР: (*Полупрепариран, избауља из драматуршке радионице*)
Опростите на дигресију!
(*Обмота Братољубу око врата сопствена црева, одвуче га у радионицу*)

Из радионице допиру крици и ударци. Богољуб, омамљен, устаје. Уто излази Братољуб, обмотан Хомеровим цревима, стежући у рукама крваву мацолу.

БРАТОЉУБ: Ех, младости, младости...

БОГОЉУБ: Умри, животињо!

БРАТОЉУБ: Но, само још часак, пре него што окончамо ову крваву орестију!

БОГОЉУБ: Ни часак за тебе!

БРАТОЉУБ: Ваше дете је живо!

БОГОЉУБ: Не!...

БРАТОЉУБ: Да! То је Ифигенија!

БОГОЉУБ: Лажеш!

БРАТОЉУБ: Да имамо времена, ја бих Вам таксативно, по Аристотелу, извео све начине препознавања! Но, направите сами анагноризу, закључите из догађаја! Да ли се покојна Јелена налазила пред порођајем онога дана када сте отишли?!

БОГОЉУБ: Дете је умрло с њом!

БРАТОЉУБ: Размислите на тренутак само и увидећете да сам Вам то ја, и само ја – сиц! – рекао! Ифигенија сада има двадесет година! Пре колико времена сте напустили родитељски дом?!

БОГОЉУБ: Двадесет година...

БРАТОЉУБ: Но? Шта још рећи?

ИФИГЕНИЈА: (*Улази, држећи се за главу*)
Моја глава!... Пуца! Боли!... Помозите! Не могу више!
(*Ломи флауту, забада себи крхотине у очи*)

БОГОЉУБ: О, Лалаго... Моја Лалаго...

ХОРОВОЂА: Часом не часуј, освету извршуј часну!

БОГОЉУБ: Гле, дижу се таласи, прекривају твоје трагове. Као снег бели се њихова пена.

ХОРОВОЂА: Зар дужност на свету сад заборави ти?!

БОГОЉУБ: Чујем ветар у твојим једрима, док златним челом одмераваш дубину плаветнила.

ХОРОВОЂА: Авај! Од бола силног с ума је сметн'о!

БОГОЉУБ: Гњурац сунце залази. Моја се душа узноси. Никада више соли на уснама, ни сунца у очима.

ХОРОВОЂА: Од смрти сад грозне зар не стрепиш, дршћеш?!

БОГОЉУБ: Због, моја Лалаго, бела од пене, у златном смирају...

ХОР: Грех давни, древни још'те живи:
невин кад погибе Сократ, недужна кад проли се крв.
Сад стиже казна, к'о рука од меди на све се спусти.
Свему дође крај!
Без освете праведне, смрти сину сјај!

Хор пребацује хитон преко Богољубових леђа, на лице му ставља маску, на ноге навлачи котурне; још га крунише маслиновим венцем, затим залива уљем и посипа цвећем

ХОР: Када ми старост ослаби руке,
зубима својим ја потопих брод!
Отпловисмо заједно до последње луке,
у дубоки, мокри, ледени гроб!
Хај, хај, ледени гроб!

Мрак.

17. СЦЕНА

Гланц-нова Хомерова скулптура заузима централно место у трпезарији. Напољу се смеће попео до горње ивице прозора и потпуно затворио поглед на спољни свет.Око стола, постављеног за вечеру, стоје Братољуб, Обрен и слепа Ифигенија, са повезом преко очију и свадбеним венчићем у рукама.

ОБРЕН: Заиста Ви кажем, куме Братољубе: ласнијег од мене мужа – а Мога ми, ни достојнијег Ваше драге Вам Ифигеније – не могасте наћи! Древна је мудрост

народна да четри ока боље но два виде! Те ми се тако јавља да ћемо и нас двоје у здрављу и срећи дуго поживјет и тушта и тма ђеце изродит!

БРАТОЉУБ: Нека би Вам Мој дао да све буде тако како рекосте, куме драги, и још боље – сиц! – јер својој вољеној кћери, баш као и сваки отац, прижељкујем само најбоље у животу да буде! Но! Ево и милих нам сватова!

Хорда Академских Грађана нахрупи у трпезарију.

БРАТОЉУБ: Академски Грађани! Браћо! Интелектуалци! Добро дошли на венчање и момачко радовање!

ОБРЕН: Заиста Ви кажем, добар је Мој, те даде да и вријеме наше једаред дође! Стога велим – меса, о меса нам дајте!

АКАДЕМСКИ ГРАЂАНИ: Гла – ва! Гла – ва!

Братољуб доноси колац, на чијем крају је набијена Богољубова глава. Академски Грађани халапљиво грабе крваве комаде меса. Обрен тера Ифигенију да клекне и покрива је преко главе својим китоном.

ХОР: С пролећа цветног, кад храниља набрекне земља
жудећ' за семеном плодним, најбоља лоза се сади.
Плодоносна с неба спусти се киша,
да заметке нежне животним соком напоји.
Из грмља цвркут се ори, брујеви одјекују жудње,
изданци млади без страха сјајном се подају сунцу.
То живот се нови буди, новом се вину радују људи.

БРАТОЉУБ: Но! Тренутак је, млада, да баците венац – сиц!

Ифигенија баца венац.

Мрак.

(1992)

Бол – Болен

– Ада на Реци Дубокој –

ПРОЛОГ

Ноћ бол-боленска; кроз сабласне сени лишћа и пузавица хук јејине. Улази Манол Дурдубак у костиму од коре дрвета, лишћа и грања; на глави му круна украшена цвећем. Наоружан је харпуном и рибарском мрежом. Са друге стране улази Угрен Форланд у истоветном костиму, али без круне.

МАНОЛ: Стиже ли, о Угрене?

УГРЕН: Стиго, о Маноле,

МАНОЛ: Три је пута Звезда Сјајна небом обиграла. Час је да се краљ острова нови бира,

УГРЕН: Голема зла за краљевања свога почини, о Маноле. Ал и стену најтврђу вода подлока.

МАНОЛ: А ти, јауде, мниш – мудрије ћеш краљевати?

УГРЕН: Победити прво морам.

МАНОЛ: Убаво збориш, о Угрене.
(*Удара га харпуном)*

УГРЕН: Ах, рибо приднојкиње!

МАНОЛ: Памти, синко: милостан владар је ко и барца без јегија – од вала најмањег на дно тоне. Силан и моћан ваља ти бити, ко рањена лицоперка суров. Ждери, да прождран не будеш. А сам кад останеш, снове какве сниш нико то не мора знати.

УГРЕН: Ал проће и твоје, о Маноле!
(*Пробада га харпуном)*

МАНОЛ: Ово још памти... Породице наше на острово прве доједрише. Дурдубаци у Форланди први мроже бацаше, шуме крчише, лицоперке ловише...
(*Скида прстен*)
На прстену се овоме закуни да ћеш Дурдубаке од освете и зла чувати.

УГРЕН: Зар вас, што толке неправде починисте?!

МАНОЛ: Реч, Угрене!

УГРЕН: Зло су семе Дурдубаци! Окани ме се, реч не дајем!

МАНОЛ: Не одбиј самртника, нови краљу... Реч!

УГРЕН: Нека буде, проклет да си! У пакао сад плови!

МАНОЛ: Пакао, велиш? Склоните тихо тамо ме чека, ватрице топле жар и старих другова пар...
(*Засмеје се грохотом, умре*)

Из позадине граја, крици, одсјај великог пожара,

УГРЕН: Гле, пролеће ново у огњу зар стиже?!

Долазе аласи наоружани харпунима, мрежама и секирама.

ПРВИ АЛАС: Смрт Дурдубацима!

ДРУГИ АЛАС: Касапа доведите! С касапом амо!

ТРЕЋИ АЛАС: Бодора зовите! Камо Бодор Саламакоста?!

ПРВИ АЛАС: За сотору његову овде има посла!

Аласи одлазе. Враћа се Угрен, црн од чађи. У наручју стеже дрвени сандучић.

УГРЕН: Диже се Рибиљи Брод. Дурдубаке све без милости поби. Куће им горе, барце у огњу река носи... Краљевање своје речју зар погаженом да почнем? О, проклет да си Маноле, и с тобом прстен твој!
(*Стеже сандук на груди*)
Ал детенце ово, ноћас тек рођено, из огња спасох. Дурдубака још док живих има, реч моја важи. Тихо сад... Низ реку ћу га пустити, ветру и струји на милост. А једнога дана... Провда нек се врши.

Мрак.

1. ВАЛЕНТИНОВ ДОЛАЗАК

Сутон у башти кафанчета „Код глодне лицоперке“. За столом седе Мотик и Бодор, пијуцкају рицину, грицкају семенке и играју клоцер. О’Брен посматра звезде кроз окулар, повремено нешто запише у свој Буквар. Јањи кува рибиљикаш и кибицује клоцераше. Из позадине се чује моторна тестера/

МОТИК: Ене-де! Клоцер!
(*Баци карту, прдне*)

БОДОР: Море, чусте ли то?...

МОТИК: Море, које?! Ово ли?!
(*Поново прдне*)

БОДОР: Глос неки ко да чујем...

ЈАЊИ: Зричци, зричци, срећице моја, и Угренов меканаћи... Друго ја не чу.

БОДОР: Ама, ево јопет, бога мога!

МОТИК: А из гроба ко да збори, а дембеле?... У-ху-ху-ху-хуууу!

БОДОР: Ене! Трипли клоцер!
(*Трипут прдне*)

МОТИК: О дембеле, крв ти шаранову! То ли ти је глос из гроба?!

ЈАЊИ: О, јопет, јопет зар изгуби, добри мој Чворгате?
(*Бележи у свеску*)
Дугић још ми један начини, и нову ти меничицу пишем...

МОТИК: Тебе ја чекам, олалијо! Једном и ти да заиграш гаће да ти свучем, дугова да се решим!

ЈАЊИ: Нека, нека, срећице моја. Клоцер мене не занима, ал каматица, провизијица – радост су ми под старе дане...

Из позадине бродска сирена.

БОДОР: Ама, сад чусте ли?!

МОТИК: Крв му шаранову, дембеле, то је дереглија из Форфаха!

БОДОР: Море, у овај зар одоцнели час?...

О'БРЕН: Овако доцкан у октомврију дереглија из Форфаха не стиже већ годинама уназад. Ваљало би видети шта је.

БОДОР: Јела море, Јањи! Потеци! Ти си најмлођи!

МОТИК: Тешко ти трбушину толку до пристана ошетати, а дембеле?!

БОДОР: Море, до пристана још и некако, ал од пристана никако. Поноћнице и кратељи из мрака вребају, бога мога...

МОТИК: Јела карту да вучемо, крв ви шаранову! Па најмала ком западне, тај ићи мора!

О'БРЕН: Нека, ја ћу поћи. Ви док се наканите – оде дереглија...

МОТИК: Море сиктер, О'Брене! На острово наше ти си дошљак, каублер, стога не прдекај много... Ој-па-па! Гле, Јањију, срећици, најмања картица западе!

Бродска сирена се удаљава.

ЈАЊИ: Ал оде, оде дереглијица, срећице моја! А штета, баш ми се ишло кроз мрачну шумицу, комарци да ме ручкају...

Улази Угрен; у руци моторка, преко рамена дебло.

УГРЕН: Није згорег, Јањи, до пристана де тркни да видиш што дође дереnглија.

ЈАЊИ: Летим, летим теби за љубав, добри мој Угренчићу! (*Вуче се напоље*)

УГРЕН: Не реко ли ти, о Чворгате чворави: коров посеци у шуми својој?

МОТИК: Посеко га, о Угрене.

УГРЕН: Ал остави што на међи беше. Коров ми твој туце млодица борових угуши.

МОТИК: Туце зар? О, несреће грдне, од муке човек само да прдне!
(*Прдне*)
Туце стобала својих најједрих зором ћу посећи, себе да казним.

УГРЕН: Мирно спавај, Чворгате. Туце твојих, најједрих, ја посеко већ.

БОДОР: Ене, Мотико, на стоблу овом жиг је твој... Хе, хе, хе...

МОТИК: Кушуј, дембеле, крв ти шаранову!

ЈАЊИ: Ништа, ама баш ништа не видо у пристану, пристанчићу, добри моји!

БОДОР: А у шуми, јауде, срете ли кога?

МОТИК: А кога ће срести, дембеле масни, кад на острову, сем нас, живе душе нема?!

БОДОР: Море, ни не мишљах ја на живе, но на оне друге... Све ко да им стопе чујем, грање док крше...

Бане Валентино, обучен као планинар; на леђима носи ранац, а све се бори са комарцима.

ВАЛЕНТИНО: Најзад! Људи!

/*Бодор крикне, падне у несвест*/

ВАЛЕНТИНО: Дозволите: Валентино Валентини, писац и књижевник! Само што дотакох ногом обалу, кад онај назови брод крену назад пут Форфаха! Каква је то шитина од пловидбе била! Камо среће да узех неки ваздуплохов! Без водића, без плана острва, лишен могућности такси услуге – није никакво чудо да залутах у овом исконском мраку! Надам се ипак да је ово ада Бол-Болен, ово питорескно селце Риби-

ли Брод, а ви овде окупљени његови аутентични обитаваоци?... Бај д уеј, москити су овде дефинитивно полудели! Исисаше ме до сржа!

О'БРЕН: Таква зар срећа – живи писац?!

ВАЛЕНТИНО: И књижевник, молићу.

О'БРЕН: Добро нам дошли, господине Валентини, добри вас ветар нанесе у добри час! Име је моје О'Брен Мијајловић, звездочатац овдањи. Угрен Форланд капетан је наш. Јањи Кедерпљуц, кафеџија наш. Бодор Саламакоста, касап наш. И Мотик Чворгат...

МОТИК: Олош наш!

ВАЛЕНТИНО: Других домородаца нема?

О'БРЕН: Само још ми старци остадосмо, на острову кости да оставимо. Кад, међутим, оно – ви! И то из џбуња, ненадано, ко шумски какав дух!

ВАЛЕНТИНО: Заправо, ова прича се развија дефинитивно неочекиваним тоцима. Све је почело пре десет дана. У граду М. где сам стално настањен, у раним јутарњим часовима – док сам свршавао над последњим странама романсиране ми аутобиобиблиографије – пакетоноша ми донесе једну пакету. У њој се налазило ово.
(*Вади из ранца тежак*)
Беше ту и једно писмо, кратке садржине и паорског рукописа. У њему ме извесни НН, представљајући се притом као мој тата, умољава да проспем његов пепео над Реком Дубоком, код Аде Бол-Болен!

О'БРЕН: Чудно, одиста!

ВАЛЕНТИНО: Утолико пре што ја никада нисам имао ни тату, ни маму!

О'БРЕН: Ви сте сироче?

ВАЛЕНТИНО: И нахоче, молићу! Да не помињам бесмислену скаску по којој сам нађен у дрвеном сандучету, насуканом на обали Сињега мора, а коју сам, бај д уеј, лично чуо од пијане управнице убогог семеништа у коме проведох несрећно детињство и почетак младићског доба!

О'БРЕН: О, судбе горке!

ВАЛЕНТИНО: И сад, у хипу, сазнајем да сам имао тату, да је исти умро и да је трајно настањен у овој тегли! Живот дефинитивно, али дефинитивно пише романе!

УГРЕН: Јела Јањи, дајдер рибиљикаша! Момак морабити глодан!

МОТИК: И рицине, јауде, крв ти шаранову! Ово прославити ваља!

ВАЛЕНТИНО: Бармен, ја инсистирам, молићу: следећа тура иде на мој рачун! Иако дефинитивно не подносим алхокол, изнад свега поштујем домаће обичаје...

БОДОР: (*Развлачи хармонику*)
Река је медна пловила, риба се сама ловила, а дани беху меки и бајни, сунашцем топлим обасјани!

СВИ: Кад бејах млод, кад бејах млод!

ВАЛЕНТИНО: Какав фасцинантан селебрити! Осећам се апсолутно ин, као да сам одувек припадао овој простосрдачној средини!

УГРЕН: Јела, момче! Мушки да заиграмо аласки плес!

ВАЛЕНТИНО: Уај нот?! Један прави писац и књижевник мора све да проба!
(*Хвата се у коло*)

СВИ: Кад бејах млод, кад бејах млод!

2. ПРВО ЈУТРО

Валентино; улази О'Брен, затим Мотик.

О'БРЕН: Добро јутро, господине Валентини! Убаво ли се наспавасте? На роману то новом радите?

ВАЛЕНТИНО: Само исписујем својих уобичајених седам стотина седамдесет седам зарез седам речи. Хоће ли оне временом прерасти у потресну љубавну појему или још једну романсирану аутобиобиблиографију – тешко је рећи... Бај д уеј, ви ме свакако можете упутити у оној риби на зиду? Да ли је у питању фосилни остатак или, можда, артристични ехпонат?

О'БРЕН: Водена је то смрт, господине Валентини.

ВАЛЕНТИНО: Како – аква мортис?...

О'БРЕН: На ушћу Реке Дубоке у Сиње море лицоперка та обитава. У јануарију чак до обала бол-боленских, мреста ради, доплови. Меса и уља рибиљега од ње у изобиљу се добија.

ВАЛЕНТИНО: Фесинејтинг! Волео бих да учествујем у лову на ту адску неман, прво као писац и књижевник, а затим и као обичан мали човек, жељан авантуре! – иако ја то свакако нисам...

О'БРЕН: Обичај је да млодић аласом постане тек кад лицоперку прву своју улови.

ВАЛЕНТИНО: Наравно! Класично увођење неофита у заједницу одраслих!

О'БРЕН: Лицоперка се лови оним тамо харвуном што га видите на зиду. Први већ ударац смртоносан бити мора, јер не праштa она и страшан је њен гнев...

МОТИК: Дави ли те овај О'Брен каублер, момче?!

ВАЛЕНТИНО: Добро јутро, господине Чворгат! Ад контрум – господин Мијајловић је један сасвим кул лик, који ме подучава у народској обичајштини!

МОТИК: Шта велиш, у шетњу островом да те поведем?! Кроз шумице моје да се прођеш?! Свашта се овде видети има!

ВАЛЕНТИНО: Јес, дефинитли! Изгарам од жеље да разгледам ово питорескно острвце, прво као писац и књижевник, а потом и као обичан мали човек, кога је случај сместио у нову средину! – мада ја то никако нисам...

О'БРЕН: Чувајте се, господине Валентини... Запретене су стазе бол-боленске.

3. ПОСЕЧЕНА ШУМА

Аласи и О'Брен; улази Валентино, за њим Угрен,

МОТИК: Велим ти, о дембеле, ваљано је то момче! Па тек вредно, крв ти шаранову! Чу ли данас меканаћи? То он код Канала дрова обара!

БОДОР: Самог зар га остави, Мотико? И још у овај час, бога мога, дан кад клони се крају, мортви кад спремају се устати, шуме походити?

МОТИК: А ти, дембеле, све једно исто?!... Ене, клоцер! (*Прдне*)

ЈАЊИ: Код Канала, Каналчића рече, срећице моја? Па тамо ти немаш дроваца својих...

МОТИК: Кушуј, олалијо! Шта ти знаш де су дровца моја!

ЈАЊИ: А нису ли тамо шумице Угренове?

МОТИК: Па и да јесу – шта?!

ЈАЊИ: Гранчицу ли му једну посече, Угрен ће га харвуном, ко лицоперку, пробости...

Улази Валентино, сав зајапурен; у руци моторка, за уветом гранчица.

ВАЛЕНТИНО: То је то! Природа са великим П! Човек са великим Ч! П и Ч у елементарном судару! П и Ч ка сукобу!... Бај д уеј, онако успут саставих костур нове приповетке, радног наслова *Шумски краљ острва*...

МОТИК: Сврши ли, момче, у здрављу и срећи?

ВАЛЕНТИНО: Сврших, него шта, господине Чворгат! О, да! Какав ватромет задовољства!

МОТИК: Исече, значи, шумицу моју лево?

ВАЛЕНТИНО: Исече, до корена! Рррррммммм!... Једино, сад, баш – лево... Није ли она, заправо, била мало више десније?...

Улази Угрен, носећи прегршт свеже посеченог грања.

УГРЕН: О, Чворгате! Шуму што ми посече, пупак ћу ти исећи, за дрово заковати, па ћу те около њега гонити, док ти се чрево око стобла не обвије! Ал прво ово малко грања да глтнеш! Једʼ!

МОТИК: Па, баш и нисам нешто глодан... А и шумицу ти ја не посече, о Угрене. Гле! – у руци меканаћи ко још стеже?

ВАЛЕНТИНО: Шит!... Не, не, не, то је забуна! Господине Форланд, ја одиста нисам...
(*Откида једну гранчицу, грицка је*)
Ево, ја ћу јести, али моје чрево, молим вас...

О'БРЕН: Господин Валентини шуму ти посече, капетане, ал кривица до њега није.

ВАЛЕНТИНИ: Ја ћу надокнадити штету, господине Форланд... Ја ћу платити свако дрвце, сваку гранчицу, листак сваки... Као писац и књижевник...

УГРЕН: Горе де гледни! Шта видиш?

ВАЛЕНТИНО: Видим небо, господине Форланд...

УГРЕН: Још̄те шта?

ВАЛЕНТИНО: Некаке тице у лету, галебове ваљда...

УГРЕН: А доле? Шта видиш?

ВАЛЕНТИНО: Моје ноге...

УГРЕН: И још?

ВАЛЕНТИНО: Траву...

УГРЕН: А тамо?

ВАЛЕНТИНО: Ако мислите на реку...

УГРЕН: То чиме мислиш платити?

ВАЛЕНТИНО: Ја имам плакете мојих награда, као писца и књижевника... Ја ћу то дати да се претопи...

УГРЕН: Крвљу и животом то се плаћа.
(*Изађе)*

МОТИК: Ха, ха, момче, од страве у гаће пусти! За тебе рицина није – ти је одма на славину точиш!

О'БРЕН: Не рекох ли вам, господине Валентини, да припазите? Трудан је живот бол-боленски...

4. НОЋНА КРАЂА

Глуво доба; О'Брен по̄сма̄тра звезде кроз окулар, за̄писује у свој Буквар. Из собе на сто̄ру излази Валенто̄ино; са̄йле̄те се у мраку, сто̄рмоглави се низ сте̄пенице.

ВАЛЕНТИНО: Шит, шит, шит и стопута шит!

О'БРЕН: Нигда звезада таких не видо, ко ове бол-боленске што су...

ВАЛЕНТИНО: Мени управо светлуцају пред очима и могу рећи да су одиста јединствене!

О'БРЕН: Не спавате, господине Валентини?

ВАЛЕНТИНО: Моји танани нерви трепте! Ја сањам шуму господина Форланда! Ја сањам своје чрево, обмотано око дрвета! Ипак је то терет претежак за једну суфтилну особу фражилног душевног склопа, какав је мој!

О'БРЕН: Злоба је Мотикова надалеко позната. Тридесет равно година мину како на острово дођох, ал каублер за њега и дан дањи остадох. Да звезада ових прелепих нема, давно бих сидро подигао.

ВАЛЕНТИНО: Бај д уеј, уместо да напишем пасторалну скаску *Шумски краљ остр̄ва*, избљувах из себе једну гадарију пуну крвопролива и негативног наслеђа варварских предака... Ја, Валентино Валентини, танани хроничар нежних љубави и истински заговорник лепог укуса у литаратури и натури – како то наклоњени ми критичари виспрено опажају – овде пишем једну такву перверзију! Шитина!

О'БРЕН: Човек је зверка чудна, господине Валентини. Рибе лови и једе, ал мира нема док човека другог не изеде.

ВАЛЕНТИНО: Зором ћу просути прхки татин пепео над реком, а потом поћи кући, у загрљај бетона и милих ми критичара!

О'БРЕН: Шта, зар одлазите већ?

ВАЛЕНТИНО: Није ово за мене, ја сам дете града!... Мада... Овде је све тако дивно, кад се изузму људи. Гле, ко вилин-стаза простире се месечина реком. Звездице-намигуше жмиркају, слепи миши крстаре у потрази за пленом. Негде, у дубини своје нутрине, осећам да сам коначно, попут Одисеја, доједрио до обала родне ми Итаке...

О'БРЕН: Гле, господине Валентини: као капи росе сијају звезде у висини; маглине у Ориону и Лири, јато звездано у Херкулу, сјај у Коси Береничиној... Ал некад облаци тавни прашине космичке сјај звезада закриљу. Са одлуком својом не хитајте. Реду кад се островском научите, тад вам и живот лагодан буде. Почините сад, јутро је од вечери старије. Лака ноћ, господине Валентини.

ВАЛЕНТИНИ: Да, да... Живот је дефинитивно полудраги камен: мутног сјаја, тек упола драгоцен, али јединствен у својим многоструким проливима... Каква мисао! Хитам у соби да је запишем, док ми не ишчили из главе!

Утрчава у собу; отуд се чује ударац и Валентинов јаук. Из собе излази сенка са завежљајем у рукама, нестаје у мраку.

5. ВАЛЕНТИНОВО ОЧАЈАЊЕ

Аласи, О'Брен; улази Валентино, за њим Угрен.

БОДОР: ... И таман до плићине допливах, таман руком за шевар посего – кад ме кемза репом заплете, па оплете, и у вир одвуче! Бога мога, утом се пробудих, а постеља мокра сва...

МОТИК: Крв ти шаранову, дембеле, јопет се умоча!

Из собе излази Валентино са огромном чворугом на глави.

ВАЛЕНТИНО: Ја сам покраден! Ја сам опљачкан! Мој ранац! Мој веш! Мој новац! Моји чеци! Моји почеци! Коначно – мој пепео!

МОТИК: Гле, јауде, рог ли ти на челенци расте?!

ВАЛЕНТИНО: Ја сам ноћас био немоћна жртва једног мучког напада из заседе! То није бурлескна тема за пошалице и попрђивања, ви гнусни старче! Уосталом, за све сте криви ви и само ви! Да ме јуче нисте онако ниско навукли да посечем шуму господина Форланда, ја синоћ не би написао онако гнусну приповетку!

О'БРЕН: Смирите се, господине Валентини...

ВАЛЕНТИНО: И ви, госин Мијајловићу, са вашим маглинама и димовима! Ајте, молим вас! Како ћу сад међу људе?! Лопов ми остави само овај баден-мантил и папуче! Ја сам двоструко, не – троструко очајан! И као писац, и као књижевник, али и као обичан мали човек! – што ја заправо нисам – који се ненадано нашао у неповољним околностима! Из ових стопа дефинитивно, али дефинитивно одлазим! Као бесмртни Итачанин кличем: бродем дођо, бродем се и врати!

МОТИК: Ал у пролеће рано, јауде јадни!

ВАЛЕНТИНО: Како, молићу?!...

О'БРЕН: Видите, господине Валентини, у времена добра деренглија је из Форфаха једаред у пола године долазила...

МОТИК: Сад једаред у години до пола дође, па се за Форфах врати!

О'БРЕН: Овако доцкан у јесен, барца је Угренова једина приправна за пут до Форфаха.

ВАЛЕНТИНО: То је без прецедана! Ја ћу се жалити!

УГРЕН: Коме, момче?

ВАЛЕНТИНО: Господине Форланд, у добри час! Лишен свога, остављен без мога, ја сам на концу конца и конаца упућен на ваше топло разумевање, на вашу племениту ширину...

УГРЕН: Де, кратко збори. Ниси на рибиљој пијаци.

ВАЛЕНТИНО: Одвезите ме до Форфаха и ја ћу вас богато наградити!

МОТИК: Рибиљим костима!

ВАЛЕНТИНО: Валентино Валентини никада није био лопов ни преварант, ви подли маторче! Питајте бармене из Удруге писаца и књижевника колике напојнице остављам истима!

УГРЕН: Новац твој шаку крљушти овде не вреди.

ВАЛЕНТИНО: Ви имате право! Ја сам флека! Ја сам барица! Ја сам дефинитивно оф! Али, ево! Ја вас на коленима молим, ја вас преклињем! Одвезите ме до Форфаха и ваш сам вечити дужник!... Шит, како би само ликовали извесни критичари, да ме сада виде...

УГРЕН: Данас ћеш му, Јањи, дати да једе и пије, и ноћ у постељи преспава. Ти, момче, зором ме у пристану чекај.
(*Изађе*)

МОТИК: Ама пртљага, чикове, не носи много, барцу да не претеглиш!

О'БРЕН: Главу горе, господине Валентини, дому се сутра враћате. А сада, ако желите, радо ћу вам показати квадранте своје, секстанте, октанте и Буквар звездозналачки, време да вам брже мине...

6. НАЈАМНИК

Валентино нервозно шетка по кафани. Необријан је, запуштен, у каљавим папучама, увијен у старо ћебе, канапом стегнуто око струка. Улази О'Брен, за њим Угрен.

ВАЛЕНТИНО: Најзад – живи створ! Да ли сте можда видели господина Форланда?! Прво квар на мотору! Онда чамац пропушта воду! На крају, лоше време! Шитина! Прошло је већ седам дана како сам опљачкан, а ја сам још увек на овом гомљивом острву! У истом бадем-мантилу и папућама, о доњом вешу да не говорим! Питам се, не постаје ли ово драма апсурда?!

О'БРЕН: Да барце имам своје, радо бих вас до Форфаха пратио. Овако, слаба је утеха моја...

ВАЛЕНТИНО: Молићу лепо, ја сам дете асфалта, а не блатњавих шумских богаза! Недостаје ми мирис бензина! Недостаје ми топла купка, масаж и еау де тоалет! Недостају ми моје књиге, моји обожаваоци, пријатно пуцкетање камина у просторијама Удруге писаца и књижевника! Појмите дубину мог очаја, господине Мијајловићу, кад ми недостају чак и моји критичари!

О'БРЕН: Смирите се, господине Валентини...

ВАЛЕНТИНО: И на крају, али можда и најважније: ја већ седам дана овде боравим милошћу господина Форланда! Ја, који имам толико новца од продаје својих инџениозних дела да бих могао да купим целу ову кафану, ово проклето острво и... Коначно, фараон лично! Хоћемо ли данас, на крају крајева, најзад запловити тим вашим знаменитим бродем?!

УГРЕН: Тешко.

ВАЛЕНТИНО: Шта је сад?!...

УГРЕН: Гасовод.
(*Прдне*)

ВАЛЕНТИНО: Блади шитина! Ја у петак дефинитивно, али дефинитивно морам бити кући! Ја отварам овогодишњи Сајам књига, а још нисам ни говор саставио! Боли вас стомак?! Пијте топал теј, а не ту одвратну

рицину! Још нешто! Ја овде живим на ваш рачун! Ја хоћу, ја морам, ја желим да вам се одужим! Ви нећете новац?! Одлично! Ја ћу радити за вас!

УГРЕН: Де, момче, придигни они џак.

ВАЛЕНТИНО: Мислите, сад?... Мало сте ме затекли, овако незагрејаних мишића, плус необријан, па још у папућама...
(*Потеже џак из све снаге, али једино успе да прдне*)

УГРЕН: Топал тај. Помаже.

ВАЛЕНТИНО: Господине Форланд, ја вас преклињем!

О'БРЕН: Немојте се, господине Валентини, трпати где вам место није...

ВАЛЕНТИНО: Молићу да се не мешате, госин Мијајловићу! Ви, са вашим звездама, не разумете то! У питању је мој понос, као писца и књижевника, али и као једног обичног малог човека, који држи до себе и свога! – мада сам ја далеко изнад тога...

УГРЕН: Сутра са мном у шуму пођи.

ВАЛЕНТИНО: Коначно! – трачак светла у мрачном тунелу! Јес!

7. ЗИМСКО КУПАЊЕ

О'Брен и Јањи; улазе Мотик и Бодор, за њима Угрен и Валентино.

О'БРЕН: Рано нас зима походи ове године...

ЈАЊИ: Канал, Каналчић, срећице моја, јутрос беше смрзнут, а ледић приметих и у речици, у плићиници онкрај обалице. Гле, све нова и нова јата гусака ка Мору Сињему пролећу...

Улази Мотик, за собом вуче Бодора.

МОТИК: Дембел у Канал упаде, крв му шаранову! Сву мрежу исцепах докле га извадих!

ЈАЊИ: А дугове, дугиће његове ко ће сад да врати?!

О'БРЕН: Жив је, дише... Топло и суво ваља му дати...

МОТИК: Ја га из Канала извадих! Од мене доста, крв му шаранову! Ти га сад греј и пои како оћеш, каублере убоги!

УГРЕН: Шта је, аласи?! Опет невоља нека?!

ЈАЊИ: О, газда Угренчићу, капетанчићу, добро нам дође, добар те ветрић донесе! Други већ месец сконча у шумицу како оде!

УГРЕН: Шуму стару на рту Хамбардере раскрчих. Дрово свако посекох, корен извадих, те боровину племениту посадих...

Улази Валентино, упрегнут у колица са џаковима; он је сенка самог себе са почетка драме.

О'БРЕН: О, господине Валентини?!... Ви сте зар то?!

УГРЕН: Де, џакове истовари.

Валентино послушно, без речи истоварује џакове.

О'БРЕН: Да вам помогнем, господине Валентини, допустите мени... (*Устукне кад Валентино животињски зарежи на њега*) Али то сам ја, господине Валентини, О'Брен звездочатац, ваш пријатељ... Што му одећу бар не даде, капетане?!

МОТИК: Море, скини с дембела тог, каублере, па сам му подај! Наскора ће Бодору и без одеће топло бити!

ЈАЊИ: Чоропке, чоропкице, ја ћу узети, срећице моја. Јес да малко тукну, ал још се носити могу...

БОДОР: (*Нагло се усправља*) Костур ме један шумом гонио, бога мога!

МОТИК: У прави час, дембеле, крв ти шаранову! Јела за сто, клоцер да заиграмо!

БОДОР: Лед не издржа тежину моју, при обали пуче! Ал пре но што у воду ледну потонух за ногу ме шчепа, те ме канџама кривим, ево, обосонози...

УГРЕН: Не јади, јауде, Јањи ти чоропке скиде. Човек ли си и алас, тако се и носи. (*Баци Валентину комад хлеба*) На. Једʼ.

Валентино грабри кришку хлеба, вуче се у ћошак и комада га зубима.

О'БРЕН: Ноћца чим тавна острово застре, ја ћу вас обићи, сироти господине Валентини...

8. СТАРА ОДЕЋА

Глуво доба. Преко реке и аде хуји северац. Повремено блесне муња, у даљини затутњи гром. Згрчен уз пећ, Валентино немирно спава. Нагло седне, њуши ваздух као звер.

О'БРЕН: То сам ја, господине Валентини, не стрепите... Де, де, пријатељу драги...

Валентино неповерљиво њушка О'Бренову руку.

О'БРЕН: Сироти мој млодиљу, у шта се то изметну. Није за тебе трудан живот бол-боленски... Ал ја док зборим, ти дршћеш! Гле, и кацарола скоро згасну! (*Разгорева ватру*)
Барем се ко човек огрej...

ВАЛЕНТИНО: Чо – о – век...

О'БРЕН: Ви ме разумете, господине Валентини? Добро, добро...
(*Чешагијом рашчешљава Валентинову гриву*)
Борити се морате, посустати не смете. Нежан ви сте цветак, на памукли мекоти поникао, док Бол-Боленом само ветри оштри шибају. Суров је овде живот, млодиљу мој драги, а аласи ко кремен тврди, невољи свакој дорасли...

ВАЛЕНТИНО: О'Брен... До – о – бар...

О'БРЕН: Писац и књижевник ви сте, сјајем звездица у срцу обасјани. Њиме се од грубости живота браните, у њему утеху себи потражујте. Мирисни нектар пиће је душе, а крви нек лочу они што злобом се гуше...

ВАЛЕНТИНО: Ср – р – це...

О'БРЕН: Тајна је нека за острово ово везана. До дана данашњег ја је не прозрех, ал дрово свако, камен и травку тежином својом стиска...

ВАЛЕНТИНО: Та – а – јна...

О'БРЕН: У маглинама звезданим ономад окуларом омен опазих: комета джд у ноћи што за трен сину, па намах згасну и навек мину. Звезда Сјајна у први дан пролећа нови по небу затвориће круг. Приказе грозне што Бодору се јављају, у сну и на јави... И ваш на острово долазак мистерију неку дубљу носи. Све ће се показати када куцне час...

ВАЛЕНТИНО: Ча – а – с...

О'БРЕН: Ево, донех вам нешто одеће своје. Старо је, ал од срца дато, наготу вашу од студи да заклони...

Валентино грца кроз сузе.

О'БРЕН: Гле, ко речи неке из грла вам навиру!... Чујмо, чујмо!

ВАЛЕНТИНО: Убиј ме! Убиј!

О'БРЕН: Шта говорите то, господине Валентини?!... Крви зар ваше невине да проспем?! Никада!
(*Сапиће се у мраку, истрчава напоље*)
Ко судити сме, а сам је грешан?!

Валентинови јецаји замиру у замасима надолазеће олује.

9. НОВА ГОДИНА

Последње вече старе године. Док аласи играју клоцер, Јањи гланца ципеле.

ЈАЊИ: Живота, животића свог целог ципелице ове носах, добри моји, једне једине! Гле, још сјаје ко на водици сунашце, љуби их Јањика!

МОТИК: Кад их на гођину нову само назуваш, крв ти шаранову! И мени би тако трајале – лети бос, у зиму чоропке!

О'БРЕН: Јањи, убаво ли свеза барцу своју у пристану?

ЈАЊИ: Убаво, него! Два, два узловчића тврда, аласка, па је до пола и на обалицу извукох.

МОТИК: И још клинчићем кроз данце за обалицу прикова, да ми лихварчић мирно спава!

О'БРЕН: Од пристана идем, ал је на везу твом не опазих.

ЈАЊИ: Како, барцу зар, барцину моју?...

Улази Угрен, вуче за собом занесвешћеног Валентина.

УГРЕН: Ево ко ти барцу са веза диже!

ЈАЊИ: Јадан, о стопут јадан ја! Зар барцину моју слатку?!...

МОТИК: Не јади, лихваре! Мрожу пљуцкавице барца ти вредела није, крв ти шаранову! Кроз јегију сваку промаја дува!

УГРЕН: Од обале тек што одмаче, колко везлом трипут да манеш – допола већ воде пуна беше.

ЈАЊИ: Јадан, о стопут јадан ја по други пут!

УГРЕН: Не бригај више, ено ти барце на дну Црног залива усидрене.

ЈАЊИ: Јаох мене и трећи пут!

УГРЕН: Ал не олади се овај ни у води ледној. Ко лицоперка глодна манито заплива, барцу све моју гризућ. Везло ми до пола зубима наче. Но кад усхте и мене у реку да превали, а сам у барцу ми уђи – е, ту га малко везлом по глави чешнух.

ЈАЊИ: Како, о како си ми барцину смео дићи?!
(*Шутира Валентина*)
Убаво да ме пита, можебити би ти је и продо! Крадљивче дрски! Десет ћеш ми меничица потписати, срећице моја, а каматицом, ко мрожицом, до гроба ћу те ловити! Дела, потписуј! Потписуј!

Валентино згрaби Јањија, па ћутке, систематски, почиње да га лема.

МОТИК: Ој-па-па, срећице моја! Лихварчићу ће меничица на шкргице изаћи!

БОДОР: Тако се чека гоћина нова, бога мога! Удри, роћаче, својски прионi! Жилав је Јањика!

УГРЕН: Доста сад.
(*Млатне Валентина*)
У теби огња има, момче, разгорети га само ваља. А ја ћу ветар добро усмерити... Гле аласи, омиле ми срцу момче ово! Шта велите, да од њега аласа начинимо?

МОТИК: Од каублера аласа начинити, и још од овог ту јауда?! Тај ће харвуном реку омашити, крв ти шаранову!

УГРЕН: Још се имаш чудом чудити, о Чворгате. Ал доста сад! Гоћина је нова, рицине дајте!

СВИ: Амо с рицином!

УГРЕН: Ти ћеш нам, момче, пехарник бити! До ивице точи! Нек клокоће, нек прелива, ко и уље рибиље у гоћини новој! Гутни, па подај другу до себе! Шта велите, аласи?! Ко отров лицоперкин у грлу огањ распирује, ко гвожће харвуна у рани жеже?!

СВИ: Харвун оштар, чврста рука, хитра барца!

УГРЕН: Пијте, аласи бол-боленски! Точи, момче, не штеди! Свака капка бол да мине! А час кад дође провда да се врши, цех ће тад свако да плати свој! Пиј и ти, О'Брене, каублере – данас ветар је добар, сутра већ ка спруду нас тера! Пијте, аласи!

БОДОР: (*Развуче хармонику*)
Гле, стари смо ми и блед је свак, а драге нам скрива гроба мрак!

СВИ: Ал старост је наша ђавоља, једримо, брате, докраја!

УГРЕН: Срећна нек је гођина нова, аласи бол-боленски!

СВИ: Срећна и берићетна!

10. ОПКЛАДА

Припреме за велики лов: аласи оштре харпуне, секире, ножеве и куке, мотају канапе, крпе мреже... Једино О'Брен црта звездану мапу у свом Буквару.

БОДОР: Лов још ће један дочекасмо, Мотико! Биће уља рибиљег и меса пушеног, рибиљикаш да се готви, бога мога!

ЈАЊИ: Бачве, бачвице сутра кад напуните, не заборавите дугиће да вратите, слатки моји!

МОТИК: Виде ли Угрена ко? Са сисавцем оним опет да није?

БОДОР: Зором га видех, рођаче, с момком на реку у барци изађе. Још ће Угрен од њега аласа начинити, бога мога!

МОТИК: Мало су за аласа руке две, дембеле – крв је наша црна, ко река набујала! Ево ти овог О'Брена каублера: гођине толке с нама у јату проживе, ал харвун му пристаје ко и риби сисе!

О'БРЕН: Лов је работа груба, гвожђем зар оштрим бол да наносим?

МОТИК: Ене!
(*Прдне*)

УГРЕН: Радујте се, аласи! У лиману крај рта Гамбузија јутрос спазих извидницу лицоперску! Мужјак ко барца моја дуг, и два мања уз њега! Добар нас лов зором чека!

СВИ: Добар лов!

Улази Валентино, у рукама носи гајбу рибе, о рамену харпун.

МОТИК: Ој-па-па сисавче, ти ли зар пресуди риби толкој?! Ама, за аласа оштро око ко крагуј имати мораш!
(*Саплете Валентина*)
А ти си, видим, ко крт ћорав, крв ти шаранову!

Валентино ћутке скупља просуту рибу.

МОТИК: Јела, сисавче! Да видимо са харвуном умеш ли шта!

Валентино набада једну рибу харпуном.

БОДОР: Море рођаче, мушки је наби, бога мога!

СВИ: Мушки! Аласки!

МОТИК: Ал тако дал ће циљати барца на валу док поиграва, а лицоперка репом ко нежид шиба?!

УГРЕН: Тако, Чворгате, и боље још!

СВИ: Опклада! Опклада!

МОТИК: Нека буде, крв ви шаранову! Дублун овај златан видите ли?!

СВИ: Видимо! Видимо!

МОТИК: Ако ли овај ту пљуцкавац сутра харвуном лицоперку погоди – дублун тад њему ће припасти! Омаши ли, гаће од стра напуни – бачву уља рибиљег сваки од вас има ми дати!

УГРЕН: Ја и две!

СВИ: Мушки! Аласки!

МОТИК: Тако ил никако!
(*Закује златник за зид*)

11. ОБРАЧУН ПРЕД ЗОРУ

Кафана је у мраку. Валентино спава уз пећ. На балкону, у сенци, седи Угрен. Улази Мотик, ножем засеца дршку Валентиновог харпуна. Угрен баца мрежу на Мотика. Валентино се буди.

УГРЕН: Гле, о Чворгате, ситан рез аласки, тек врх да се заломи кад у оклоп лицоперкин удари.

МОТИК: Капетан си, па суди.
(*Ослободи се мреже*)
Ама, неће Мотик мирно чекати.

Валентино се баци на Мотика, али се сам заплете у мрежу.

МОТИК: Пих сисавче, запливо би, ал је струја јака!

УГРЕН: Ласно је сапетог ногама ударати, још ласније по мраку опкладу добити.
(*Сече мрежу*, *ослобађа Валентина*)
Муж ли си, ма и крвав зором ћеш на прамцу барце стајати и оком будним лицоперку вребати.
(*Излази*)

МОТИК: Зором ће те, сисавче, лицоперке глођати, докле те река по дну муљавом ваља! У рибиљем уљу купаће се Мотик и још дублун сачувати, крв ти шаранову!
(*Сатаром одсеца Валентину десну шаку*)
Де, сад алас постани, јауде сакати!

Валентино ћутке обмотава канап око обогаљеног зглоба.

МОТИК: Дај море и друго пераје, па да идемо снити! Зором аласи мушка нека посла на реци имају!

Валентино се ћутке баци на Мотика, обори га на под, замахне сатаром.

О'БРЕН: Не, господине Валентини! Греха не чините!

МОТИК: Кушуј, каублере! Оштре се соторе Мотик не боји!

О'БРЕН: Крви не проливајте људске! Писац и књижевник ви сте, не убица и касап!

МОТИК: Свршуј, сисавче, каублера лудог не слушај! Удри, не зазире Мотик од смрти у лову!

О'БРЕН: Перо и хартије вам донех, писанију да се вратите! Манте се тога крвавог алата!

МОТИК: Удри, крв ти шаранову! Ником Мотик не дугује, па ни теби неће! Ко ти намести шуму Угренову?! Ко те малчас богаљом начини, аласом да никад не постанеш? Свршуј, ближи се зора! Нека буде што бити мора!

Валентино одсеца Мотику десну шаку.

МОТИК: Краљевски пресуди, момче... А ти, каублере проклети... Стопут нек је проклет дан ногом кад на острово стаде. Мотик ти ово заборавити неће.
(*Излази*)

О'БРЕН: Тако сакати аласом никад постати нећете, господине Валентини, ал науци звездозналачкој поучићу вас радо...

Валентино гурне осакаћену руку у пећ, потом је потопи у ведро са водом.

О'БРЕН: О, господине Валентини... Шта учинисте то?!

ВАЛЕНТИНО: Шта ће ми харвун – гвожђе је сад ово, сузама и крвљу окаљено... С пута, каублере! Данас Валентино аласом постаје!

12. ЛОВ

Аласи, Валентино, О'Брен.

О'БРЕН: Шта виде у ледну зору, млодиђу мој?

ВАЛЕНТИНО: Видех да је вода брза и дубока, и риба бесна у њој, а рибар слаб и рањив на прамцу барце крхке.

О'БРЕН: Шта још виде?

ВАЛЕНТИНО: Видех небо сиво на гвожђу копља мог, док ветар студен срцем ми дува, а дубина мами песмом варљивом.

О'БРЕН: И још шта виде у ледну зимњу зору?

ВАЛЕНТИНО: Видех да је лов занат трудан, да је крв црвена и врела, да гвожђе на путу кроз месо живот, ко огањ суву траву, сажиже.

О'БРЕН: Звезада сјају тад се окрени.

ВАЛЕНТИНО: Не, О'Брене каублере, ловити идем.

УГРЕН: Чујте реку, аласи бол-боленски! Шта река збори?

СВИ: Родио се алас нови, река збори!

УГРЕН: Шта ћемо му дати, о аласи?!

СВИ: Бачву уља рибиљег, харвун оштар, мрожу јаку!

МОТИК: И дублун златан, у зид прикован! Добро нам дође, момче, добар нам те ветар донесе!

13. ТАЈАНСТВЕНА ПОШИЉКА

Вече у кафани. Јањи спрема рибиљикаш. Угрен седи поред пећи, пече кромпире у пепелу и пије рицину. О'Брен посматра звезде. Из позадине звук моторке.

УГРЕН: ...Тако, каублере, некад зборише старци: алас прави кад умре, душа његова галебом постаје. Лети он тад у земљу једну, зелену од шума, плаву од вода. Ту галеб неспутан небом лута и рибу лови. Реци, пријатељу – може ли се галеб тај кроз окулар твој видети?

О'БРЕН: Таку галеб-тицу ја не видо, ал ми звезде и луна казују о пролећу што стиже.

УГРЕН: А Звезду Сјајну, њу ли барем видиш?

О'БРЕН: Као по дану јасно, мој капетане. Нов ће круг наскора по небу затворити.

УГРЕН: И нови ће краљ тад островом завладати.

Улазе Мотик и Бодор; звук моторке у даљини се прекида.

МОТИК: Опет јаудиш, дембеле, крв ти шаранову!

БОДОР: Кунем ти се, Мотико, истина је сува! У сумрак, мроже док скупљах, из тавне ми се воде указа лобања једна! Плута тако, па ме гледа...

Улази Валентино, са моторком; држање му усправно, корак сигуран.

БОДОР: Гледа ме тако, бога мога, а устима безубим све зева и жваћа...

МОТИК: Маовину из моји гаћа!

БОДОР: Зборила би, ама глоса нема. У дупљама празним ко огањ неки пламса, ледан и бео, крв ми се у студ претвори. Уто се и ветар с реке диже, а ја чу: *Најмлађем аласу прстен подај*! Од грозе у барцу падо, дуго глову не смедо дићи... После вирнух, кад – вода огледало, ни ветра ни лобање. Тек, рођаче, на прамцу барце прстен овај...

ЈАЊИ: Златан, златан ли је прстенчић, срећице моја? Мени да га даш, дугића да се решиш...

БОДОР: Мрак већ паде, ни не видо га убаво...
(*Загледа прстен*)
О, бога мога! Та ово је прстен Манола Дурдубака!

Сви се замрзну. Пламен у фењеру затрепери.

МОТИК: Какав Манол црни Дурдубак, дембеле дембели, крв ти шаранову?! Кад то беше да мортви по земљи ходе, са живима се разговарају?! Рицину да смањиш, мање ће ти се лобање и глосови привијати!

УГРЕН: Не рече ли, Бодоре: *најмлађем аласу прстен подај*?

БОДОР: Тако ветар рече и тако чу, бога мога...

УГРЕН: Тако и учини.

Сви се окрећу ка Валентину; Бодор му даје прстен.

О'БРЕН: Не узимај, младићу мили, зло су семе Дурдубаци били.

ВАЛЕНТИНО: Ал гле како ми пристаје – ко саливен уз прст мој...

БОДОР: Чусте ли сад, бога мога?!... Ко смех неки грозни над островом се диже...

14. ПРОСУТО ВИНО

Помрчину повремено разбије муња, а гробну тишину потмула грмљавина. Под светлошћу фењера, Валентино мучно шкрипи пером по папиру; пред њим боца рицине.

О'БРЕН: Слободно ли је, господине Валентини? Ваздух је ноћас тежак и непокретан, сан ми никако на очи не долази...

ВАЛЕНТИНО: У добри час, по чашку да искапимо... Као да се олуја спрема?

О'БРЕН: Црни се с југоистока, муње небо парају. Тешко ноћас морнарима, вали их умарају. А опет, олује су ове први наговести пролећа што долази и зове. То се живот из воде и ватре рађа, а сваки се живот кроз муку порађа... Гле, господине Валентини, па ви поново пишете?! О, сретна ли часа кад томе сведочих!

ВАЛЕНТИНО: Тек по реченицу неку исцедим, мучно иде... Није то до сакате руке ове. Дубље је нешто. Мозак ми тишти, у ивицу гвоздену као да удара. Речи ми недостају... Реци, О'Брене: није ли све одавно већ написано?

О'БРЕН: Човек је један, господине Валентини, ко и звезда што је једна. Ново шта написано са старим се никад подударит неће. Трагај, млодиħу мили! Времена себи дај! Гвоздене ти се грађе, ко најтврђе аласке лађе!

Олујни замах ветра; тресне гром. О'Брен обори боцу рицине.

О'БРЕН: О, шта учиних то?!
(*Брише свеску*)
Престрави ме гром, господине Валентини...

ВАЛЕНТИНО: Колико муке и труда да испишем те стране. А тек један покрет, мало рицине, и занавек све оде...

О'БРЕН: Зар и живот сам такав није? Кап по кап, дах по дах – ал ударцем једним све постаје прах?

ВАЛЕНТИНО: Заиста, какво је то живот чудо, кад је тако мало потребно за смрт?

О'БРЕН: Гле, млодиħу мили: вихор дрова чупа, мује бич шуме жеже. Ал све кад мине, дрова ће нова израсти шуме где старе леже. Јаче је то од смрти сваке, јача је светлост од мрачне раке. И ти ћеш тако нове исписати стране. Не стрепи! Сруши бране! Словима новим стара замени! Напред! Напред! Испочетка крени!

ВАЛЕНТИНО: Не хули, О'Брене. Човек сам, нисам бог.

О'БРЕН: Испиши изнова стране те измрљане, и све стране будућности своје! Гле, у рицини изазов лежи: на пепелу ново диħи – једина истина то је!

Помамна звоњава, одсјај великог пожара.

МОТИК: Гром ужеже шуму борову! Гасите огањ, аласи! Огањ гасите!

СВИ: Огањ! Огањ!

О'БРЕН: Шума гори!
(*Истрчава*)

ВАЛЕНТИНО: На пепелу ново диħи – једина истина то је...

15. ГЛАС ИЗ ГРОБА

Улази Јањи, за њим остали.

ЈАЊИ: Јадна, прејадна шумица, до дровцета последњег изгоре. Ал у несрећи срећа: Бодорова је, моја није... Хм, хм... За бачвицу најмалу уља рибиљег сада је ваља купити. Потом раскрчити, те дрова нова бора племенитог посадити. А кад никне – за дваестину, триестину годинице, док да видиш – за провизијицу добро је продати. Та млод сам још, чекати могу охо-хо...

Улазе Угрен, Мотик и Валентино, носећи Бодора – сви гарави и чађави.

МОТИК: Да је грана она огњена мени нешто место дембелу на гловуџу пала, никад више мроже бацо не би! А њему ништа, крв му шаранову! Кожу тврђу но оклоп лицоперка има!

ЈАЊИ: Дугове, дугиће док не подмири своје, мрети му се не да, срећице моја. Ал ево, сведоци будите: све му праштам, шумицу само ову ужежену ли ми да.

МОТИК: Гле, гле, олалијо лихварска – интерес нови њушиш већ! То је Кедерпљуц прави, крв погана жилама му кола! Дај рибиљикаша и бокал рицине, дим из усата да сперемо!

Улази О'Брен, носи нагорели џак.

МОТИК: Ој-па-па, каублере њањави! Не беше ли ти огња ноћас доста, но сад и дровца за потпалу носаш?!

О'БРЕН: За потпалу јесте, ама дровца нису. У јарку, крај шуме спржене, канистер ови нађо. Гле, на петролео мири, и масан сав. И још друго...
(*Истреса из џака хрпу костију*)
Земља где беше најцрња, где од огња прсо и је и камен, у корену бора што дими и тиња, нађох грозан знамен...

МОТИК: Гроб је то нечији, каублере проклети! Врати те кости, нек у миру снију!

О'БРЕН: Каублер сам, ал толко знадем: обичај је древан, кажу, тела аласа мортвих да се у Реку Дубоку полажу. Не остави ли, господине Валентини, завет и отац ваш, пепео да му над реком развејете баш?... Кости су ово вероломних, што из јата аласкога гвожђем оштрим изузети беху.

МОТИК: Земљи их врати, каублере проклети!

О'БРЕН: Загледните, гле – сотором ко да су сечене...

МОТИК: Кушуј, крв ти шаранову!

О'БРЕН: Не рекох ли вам, господине Валентини: тајна нека страшна на острову лежи.
(*Подигне једну скелетну шаку*)
Прстен је на њој женски, мали, од старости огња поцрнео – ал фењеру ако га принесете...

Мотик обара О'Брена; у гунгули која настаје, Јањи кришом скида прстен са шаке и стрпа га у уста.

МОТИК: Гле, Јањи, срећица моја, наједаред се ко рибица уђута! Јела море аласи, овог ту Кедерпљуца малко да разговоримо, крв му шаранову!

Окрећу Јањија наглавачке, тресу га све до му не испадне прстен из уста.

ВАЛЕНТИНО: На њему је знак исти ко и на овом што га носим... Шта је то?

УГРЕН: Ноћи оне давне, кад наместо Манола силног Дурдубака краљ постах, на прстену његовом реч дадох: Дурдубаке све од освете ћу чувати. Ал ја док се заклињах, диже се Рибиљи Брод. Све што Дурдубаком се зваше, од харвуна и соторе смрт нађе. Ноћи те крваве дете једно, Дурдубачића тек испилелог, од смрти и огња спасох. У сандук га ставих, низ реку пустих...

БОДОР: (*Буди се с криком*)
Дурдубаци! Глосови гробни осветом вапе! Крв ме њина заслепела, у помами не знадох шта чиним, бога мога! Ко рибе што кољем, и њих сотором секох, мортве и живе подједнако, у крвавом низу... *Амо чики, дечице слотка, рука ми лака, сотора оштра*! *Гиц-гиц, гицкала се нана...*

МОТИК: Ти ли зар шуму ужеже своју, дембеле луди?!

БОДОР: Кости да им спалим што мира ми не даду! Ал оне, гле, све по трагу ми иду, проклете биле!
(*Махнито гази кости, саплете се, падне на кост која му пробије груди*)

МОТИК: Оj-па-па, дембеле! Дође ти глове ребарце Дурдубачко!

БОДОР: Синоћ, пре но што шуму ужегох, усних аласе у земљи некој. Капетан се њихов пре зоре пробуди, нареди да мроже спреме, харвуне наоштре. Дође тад алас без лица из земље далеке. С њима је мроже бацо, с њима рицине пио. И заувек остаде у земљи тој...
(*Умре*)

ЈАЊИ: (*На коленима пузи до Валентина*)
Дугове, дугиће све ти праштам, срећице моја! Ево, све каматице сунђерчићом бришем, само милостан буди! До краја живота хранићу те и појити, провизијицу ни једну наплатити нећу...

МОТИК: Не јади, јауде, крв ти шаранову! Дурдубак је то! Милости од њега не тражи, јер добити је нећеш! За смрт вазда је Мотик спреман, ама без борбе љуте дати се неће!

УГРЕН: Још су Форланди краљеви острова. Са мном се прво борити мора.

ВАЛЕНТИНО: Ко отац ти ми беше...

УГРЕН: Закон је то. Краљ постани. Тад суди.

ВАЛЕНТИНО: Никад!
(*Истрчава*)

О'БРЕН: Плови, Бодоре, нека ти је просто.
(*Спушта Бодору на груди хармонику*)
Утихну песма бол-боленска.

16. УГАСЛИ СЈАЈ

Угрен оштри харпун. Улази О'Брен.

О'БРЕН: Опако сикће брус, са гвожђа варница сева...

УГРЕН: Да сутра оштрица бритка весело може да пева. Шта хоћеш, каублере? Де, збори.

О'БРЕН: Гроза ме грозна мори. Обичај древни не да ми мира, душу позлеђује, срце ми дира... За милост дођох да молим.

УГРЕН: Залуд речи не троши; старо поштујем и када га не волим.

О'БРЕН: Убаво то знадем, ал питам: и кад је старо погрешно зар?

УГРЕН: Закон и провда вечит су пар.

О'БРЕН: Душа ти широка, а ходиш по мраку – сам зар себи копаш раку?

УГРЕН: Живот шта је, но ока трептај тек? Свима нам је бројани век. Гле, барцина моја ка спруду плови – све нестаје, гаси се, жеље и снови. Једро надимљу ветри мрзли, крму окива лед... Закон је један: све што јесте, има свој ред.

О'БРЕН: О Угрене, мој капетане, тврдо је срце твоје, ал крв ти племићска, плаве боје! Речи твоје не носи вода, ти си последње сидро бол-боленског брода. Стога чему муке? Чему крви? Зло старо окончај! Буди највећи! Буди први!

УГРЕН: Мниш, дужност та мени је дата?

О'БРЕН: Буди најмудрији од аласког јата!

УГРЕН: Ал краљ сам, и баш што сам први...

О'БРЕН: Своје мораш проливати крви?! Не, капетане! Не мора тако! Знаш да не сија све што је злато! Гле звездица над нама рој – то мисао светли, твој и мој! Мисао без злобе, без труна горчине: душа чезне слободи да се вине! Нек лети, капетане, подај му крила – звезда му бисер, небо му свила!

УГРЕН: Душе слободу и ја волим...

О'БРЕН: Тад учини тако – преклињем те, молим!

УГРЕН: И злато сунца, и сребро луне...

О'БРЕН: Гле, капетане: све мисли су твоје љубави пуне!

УГРЕН: Одвезати барцу, подићи једра...

О'БРЕН: Бродити низ јутра мирисна и ведра!

УГРЕН: Раскинути ланце, окове скинути...

О'БРЕН: Слободан и лак звездама се винути! О капетане, од тебе зависи – ни од ког више!

УГРЕН: Ал гле, на гвожђу овом друго пише... На њему је моје утиснуто име, залуд, О'Брене, све твоје риме.

О'БРЕН: О Угрене, душо широка... Мој капетане, реко дубока...

УГРЕН: Гвожђе је Закон, а Закон све види. Иди сад, брате. Иди.

Уг̄рен наст̄авља да ошт̄ри харп̄ун.

17. ПОСЛЕДЊИ ДВОБОЈ

Уг̄рен, за њим Валенш̄ино, па̄ О'Брен.

УГРЕН: Стиже ли, момче?

ВАЛЕНТИНО: Стигох, Угрене.

УГРЕН: Без харвуна и мроже зар?

ВАЛЕНТИНО: Не дођох да се борим.

УГРЕН: Ал борити се мораш. Три је пута Звезда Сјајна небом обиграла. Час је да се краљ острова нови бира.

ВАЛЕНТИНО: Шта ће ми круна? Куд би са њом?

УГРЕН: Ти си Дурдубак. Ја сам Форланд. Деда твој Манол мање је зборио, више се борио.

ВАЛЕНТИНО: Хоћу да опростим! Хоћу да заборавим!

УГРЕН: Краљ прво постани. Шта желиш, тад чини.
(*Рани га*)

ВАЛЕНТИНО: (*Приморан да се брани, хвата се у коштац са Уг̄реном*)
Не терај ме да чиним што чинити не желим!

УГРЕН: Ej, момче! Од нас ко чини оно што жели?! Ал, Закону подобан мора се бити.

ВАЛЕНТИНО: Закон такав ја презирем баш!

УГРЕН: Закон је отац, а деца смо ми.
(*Прободен, па̄да*)
Мушки ударац, момче... Не преварих се у тебе...

ВАЛЕНТИНО: О, Угрене...

УГРЕН: У дому моме пртљаг је твој. И пепео што га ноћи оне са згаришта Дурдубачких скупих. Над реком га развеј. Мене у барцу моју положи, на дно обоје нас потопи...

ВАЛЕНТИНО: Угрене, оче мили...

УГРЕН: Не тужи, момче. Име краља сваког на гвожђу је писано. Проживех своје. Газих воде и шуме, рибу лових, дрова обарах и садих. Гледах јутарње сунце где се у роси крај обале сија. Видех мир што у сутон на реку се спушта. У ушима још чујем пљускање

риба и поклич аласа кад харвун хитну. Пио сам рицину, и пио сам воду, и оба подједнако заволех. Сад сећања у заборав ко камен тону. Само још небо големо видим, у њему галебове беле и под свим воду, бескрајну и плаву...
(*Умре*)

ВАЛЕНТИНО: Гле, ко галеб неки из њега се вину!

О'БРЕН: То је душа Угренова.

18. ЗОВ ПРЕДАКА

Валентино, улази О'Брен.

О'БРЕН: Тија је и мирисна ноћ, господине Валентини. Топал се ветар са мора диже, облаке разгони, ко бисер их ниже. И Звезда Сјајна ко дублун гори, са луном се надгорева, против мрака бори. Ново нам стиже пролеће.

ВАЛЕНТИНО: Ал у мени ни радости, ни смеха.

О'БРЕН: Тежак вас терет тишти. А опет, по Закону учинисте. Угрен је срећан очи склопио.

ВАЛЕНТИНО: Проклет нека је Закон тај!

О'БРЕН: Стога баш и дођох, господине Валентини. Милост да иштем. Не судите строго аласима јадним. Освета је воћа горка, срце пуни дахом хладним. Смилујте се грешнима.

ВАЛЕНТИНО: Памти, каублере – милостан владар је ко и барца без јегија, од најмањег вала на дно тоне. Силан и моћан ваља ти бити, ко рањена лицоперка суров. Ждери, да прождран не будеш. А сам кад останеш, снове дал сниш – нико то не мора знати.

О'БРЕН: Никад вас не чух тако да зборите, господине Валентини... И глос тај, ко ваш да није...

ВАЛЕНТИНО: То су кости ове Дурдубачке! У сну и на јави, увек су уз мене, проклете биле! Можда и сам мртав сам већ...

О'БРЕН: Ко у води риба, ко у небу галеб, ко у лову алас! Живота у себи ослушните глос!

ВАЛЕНТИНО: Научи ме, О'Брене... Шта да чиним?

О'БРЕН: Праштајте! Ал праштање само довољно није, заборава трава док прошлост не прекрије! Тек кад заборавите стару причу, цветови опроста почеће да ничу!

ВАЛЕНТИНО: Којим путем да кренем – шта звезде зборе?

О'БРЕН: Који се пење, који хрли горе! Трња и бодљика ви прођосте већ, звездама сад узлетите! Не гледајте лобања тих шупљих, гробне глосе не слушајте! Глове мортве живима замените! На пепелу ново подигните! Песму над песмама опроста спевајте!

19. У СУТОНУ РЕКА

Тихи сутон над острвом. О'Брен гледа кроз окулар и пише у Буквар; Јањи кува, Мотик ређа карте.

МОТИК: Нема поштени алас више с ким ни клоцер заиграти, крв ти шаранову! Опусте Рибиљи Брод ко у зиму Канал!

ЈАЊИ: Поумираше, поцрцаше сви алашчићи, срећице моја. А сви ми дужни остадоше, ђаво да их носи...

МОТИК: У водени гроб, што у реци нас чека, ништа понети нећеш, рђо лихварска!

ЈАЊИ: Далеко још, подалечко је од гробља, срећице моја. Живети ваља, а од провизијце залогајчићи су најсласнији...

МОТИК: Далеко је гробље, велиш?! Ој-па-па! Чекни дер само капетан нови харвуном да те чачне!

ЈАЊИ: А зашто, о зашто мене да чачне, срећице моја, кад прво тебе би требо? Стога на време дугића да се решиш, пре но што без повратка запловиш...

О'БРЕН: Виде ли ко господина Валентинија? Три дана већ ни речи од њега, ни слова једнога...

ЈАЊИ: У соби, собици, све једнако чами, ни вратанца отворити неће. Рибиљикаш ни рицину не узима, нити водице пије. На тежак се вргнуо пост. Тек корак, корачић његов по васцелу ноћ се чује, а понекад и глосић – сам са собом ваљда збори...

О'БРЕН: За Угреном гуши га жал.

МОТИК: Печално је краљем бити, крв ти шаранову, кад поданика нема! Ко мроже да баца, лицоперку вреба, дрова обара?! Минуше дани бол-боленски, тежак се сутон на острово спушта...

О'БРЕН: Гле, Чворгате – то ли зар поет у теби сниje?

МОТИК: Не брзај, каублере! Мотик и даље воли да бије!

О'БРЕН: Новог сад имамо краља, он ће већ знати како нам ваља... У звездама јасно омен се види: нема Бол-Болен чега да се стиди.

ЈАЊИ: Тако, тако ли велиш, О'Бренче каублерче? Срећни ли данци за нас иду? Биће и нових провизијца, ваљда?

О'БРЕН: Острово наше оживеће, сјајно нас чека пролеће! Ново лишће, ново цвеће и дровеће – па још веће, и највеће! Дечјег смеха чуће се пој...

МОТИК: Каублере, стој! Деца зар на пустом Бол-Болену, јауде јадни?! Ко да их рађа, лихвар Јањи?! Пух, глупост већу одавно не чух!

О'БРЕН: Ал памтите речи моје: срећне се звезде над нама роје. Старом се не враћамо више, нови се живот пред нама пише. Капетан Валентино руком сигурном броди, повешће нам барцину ка дубокој води.

МОТИК: Буде ли тако – чуј ме, о Јањи! – харвун ми у тур забоди!

20. НОВИ КРАЉ

Јутро бол-боленско, са веселим појем птичица. Валентино у старом планинарском оделу, сада омалелом и гротескном; вади из ранца књиге, пали их у пећи. Из позадине грају, звук моторке. Утрчава О'Брен, стискајући на грудима Буквар.

О'БРЕН: Господине Валентини!... Моја кућа! Књиге моје! Мапе! Моји квадранти, секстанти, октанти! Окулар мој! У огњу све нестаје, гори!

ВАЛЕНТИНО: Заборавио сам. Опростио.

О'БРЕН: Ал до пола само, господине Валентини! Не ниче како треба дрово опроста, нити над гресима старим трава заборава!

ВАЛЕНТИНО: Ти ми рече: на пепелу ново изгради. Тако и чиним. Али, књиге огњем прво окупати треба. Тек тада, на чистим белим странама, нова исписати слова.

Мотик и Јањи проваљују кроз врата, наоружани моторкама; они су до пола претворени у дрвеће, окорели грубом кором, олистали усахлим лишћем.

ВАЛЕНТИНО: Буквар још твој само остаде.

О'БРЕН: Буквар зар мој?! Посвета звездама, планетама и појавама небесним?! Никад!... Путем то каквим кренусте, господине Валентини?!

ВАЛЕНТИНО: Који се пење. Трња и бодљи минух већ, звездама сад хрлим. Небо мене чува.

О'БРЕН: О вероломни, тако зар изврну све речи моје, у љубави изречене?!

ВАЛЕНТИНО: Претешка је за мене ова круна бол-боленска. Тежина њена рамена ми повија.
(*Баца круну у пећ*)
За лакшим сад нечим у потрагу крећем.

О'БРЕН: Од круне зар лакше шта има?! Лето ли је хладније но зима?!

ВАЛЕНТИНО: Злаћана светлост око главе што је – ето, то је. Чујем већ глас како ме зове: Валентино, храбри лаве, за тебе је ореол око главе!

О'БРЕН: Глово моја, проклета, луда – ти ли си крива због таквог чуда?! Звер да се бесан овакав роди, несит ко лицоперка у крвавој води?!

ВАЛЕНТИНО: Глова је, велиш, крива? Доле с њом! Не сме бити жива!

Мотик и Јањи одсецају О'Брену главу моторкама. Валентино баца Буквар у пећ, за њим пепео Дурдубака. О'Бренову главу гура у ранац.

ВАЛЕНТИНО: Глове мортве живим заменити треба. То се нови живот – кап по кап, дах по дах – из воде и ватре рађа. Топал се ветар са мора диже, облаке разгони, ко бисер их ниже. Наговест пролећа што долази... Ал, доста сад! Поћи треба, светлост, свет и човека

изнова створити! Исписати све нове странице будућности наше!

ЈАЊИ: Капетане, капетанчићу наш! Посеци нам ручице и ножице, те нас собом понеси! У ноћима студеним да те грејемо, кад огањ ужегнеш нама, чедима својим!

ВАЛЕНТИНО: Жив! Жив! – ко у води риба, ко у небу галеб, ко у лову алас!

МОТИК: Гле, ваља се нови талас! Ветар нек те прати добар, гдегод крочио ногом!

СВИ: Збогом сад! Збогом!

(1994)

Одвратна драма

– кратка студија једног карактера –

Ординација.

ОБРЕН: Господине Докторе, немам речи којима бих изразио своју захвалност!

ДР: Ви, господине Мијајловићу, свакако знате да сам ја прво психијатар, па тек онда песник?

ОБРЕН: Шта мари?! Ваша препорука је већ пола успеха!

ДР: Слаба вам је то гаранција, господине Мијајловићу. Данас издавачи имају своју политику...

ОБРЕН: То је моја прва збирка поезије! Стало ми је да рецензију напише неко ко је и сам човек од пера! У вашем случају – један ветеран, чији лик баца громадну сенку на нашу савремену поезију!

ДР: Добро, добро, господине Мијајловићу... У тој фасцикли су, претпостављам, ваше песме?

ОБРЕН: Јесу, али пустимо сада тај неважни фасцикулум и моје песме, јер – где су оне у односу на ваше?!

ДР: Ви сте читали нешто моје?

ОБРЕН: Нешто?! Ја сам читао све! Ваша непоновљива *Писма са Горе атонске*! Ваш потресни *Зденац студенички*! Вашу мисаону *Збирку покајања*! Вашу громадну *Јаму безданицу*! Шта рећи?! Савршенство доведено до лудила! Лудило доведено до бесмисла! Бесмисао доведен до над-смисла! Један савршени *поетицус цирцулозус*, саткан од ингениозне имплозије осећајних појмова, прожетих појмовним осећањима која... која... Ах, гуши ме узбуђење, просто не знам шта бих рекао!

ДР: Господине Мијајловићу, ви заправо нисте читали моје песме?

ОБРЕН: Али хоћу, господине Докторе! Ја желим тако жарко да их прочитам, да напросто имам утисак као да сам их већ прочитао! Ја сам тренутно у дубоком дауну – што вам је можда наша заједничка пријатељица Хаџи-Марковићева узгред напоменула – али чим изађем из те пролазне фазе свог живота, ја ћу обавезно прочитати све ваше песме, чак и оне ненаписане!... Ето, све сам забрљао. Коњу! Коњу! Коњу! Ви се сада

са правом љутите. Ви ми сигурно нећете написати рецензију...

ДР: Маните се, господине Мијајловићу. Дајте ту фасциклу.

ОБРЕН: Ја вам то нећу заборавити! Ја ћу вам се свакако одужити! Најлепша хвала, господине Докторе! Нећу вам више одузимати драгоцено време! Збогом и па-па!

ДР: Не журите, господине Мијајловићу. Седите, да мало попричамо. Малочас поменусте некакав проблем...

ОБРЕН: Замислите, пре само неколико дана био сам код једног вашег колеге! Знате ли шта ме је тај индивидуум питао чим сам ушао у ординацију?

ДР: Претпостављам да је то било оно уобичајено питање...

ОБРЕН: Да ли ми је уредан сексуални живот и колико често дркам! Опростите, али тим речима! Тај арогантни фројдист преписао ми је, онако *ан пасан*, 10 – и словима: десет! – различитих таблета, а затим заказао контролу за седам месеци! И тај је положио Хипократову заклетву?! Балван! Док, видите господине Докторе, мени је потребан неко ко ће ући у мене лагано, са разумевањем...

ДР: Ако не замерате, водио бих белешке – професионална навика...

ОБРЕН: Само напред! Мој живот је ионако роман!

ДР: Дакле? Одакле почињемо?

ОБРЕН: Од почетка, господине Докторе! Од оног црног петка, пре три месеца...

Пијаца.

ОБРЕН: Некима је петак дан за метак. За мене је петак дан кад купујем сир. Обожавам сир! Трошим га уз скоро све оброке и стога ми је врло важно од кога га купујем...

СЕЉАНКА: Ајде господине, пробај сира! Види га каки је, бели се ко млеко!

ОБРЕН: Хвала, госпођо, имам ја мог Виту... Као за ђавола, господине Докторе, тог петка мој Вита не дође на

пијацу. И док ја тако стојим изгубљен међ тезгама, јер нема ми мог Витомира ни његовог сира – изненада чујем глас иза леђа...

ЦИГА: Ало, тигре!

ОБРЕН: Како, молим?... Мени кажете?

ЦИГА: Теби, теби! Оди вамо!... Слушам бре шта причаш и да знаш да си у право! Не зна сира сваки да купи! Свашта ти подмечу! Ето, тај Вита што се кунеш у њему. Јутрос га наватала испекција! Покварен му сира! Пун са длаке!

ОБРЕН: Вита?!...

ЦИГА: Ма јок бре, сира! Дал од њега, дал од бабу му ил од краву, дал одозго ил одоздо – шта знам ја... Ал длаке! И у сира, и у канту ди држи сира! Пропас!

ОБРЕН: Онако фин и чист примерак сељака...

ЦИГА: Него, да пробаш мог.

ОБРЕН: Вашег?...

ЦИГА: Јок бре нашег – мог! Ако кажеш да не ваља - на ти канта, џабе носи!

ОБРЕН: Па, да пробамо... Ммммм... Да знаш, није лош... Пошто?

ЦИГА: Лако чемо за цену, сам ако си купац!

ОБРЕН: Па... Једно кило, за почетак...

ЦИГА: И, бре! То има сам да изручам, без децу, за доручак!

ОБРЕН: Некако, као да није баш најчистији...

ЦИГА: Чис ко суза, у девет вода пран и десета, књаз милош!

ОБРЕН: Не мислим то, него, онако... као... мало заноси...

ЦИГА: На цигањску дују? То?

ОБРЕН: Нисам мислио ништа лоше...

ЦИГА: Добро, тигре. Мани. Видим ја шта је. Кој још купује сир од цигани. Јел тако?

ОБРЕН: Напротив! Ја сам врло толерантан према вама Ромима! Штавише, ви сте ми најдража мањина!

ЦИГА: Нека, да се не лажемо. Ал да знаш – у право си сто посто. Ди то има да цигани праве сира? Прљави, претуру по контењери, скупљу секундарне сировине...

ОБРЕН: Немојте тако, молим вас...

ЦИГА: Само, виш, код мене ти друго. Цео живот сам радео у Швецкој. Мене су Швеџани звали хер Кокан. *Ало*, *хер Кокан*! *Бите ајне кафе*! *Бурек мет месо*, *бурек мет сир*!... Ја сам ти швецки господин и ово ти швецки сир.

ОБРЕН: Из Шведске?...

ЦИГА: Јок бре, из канту.

ОБРЕН: А какав је, мислим - од које животиње?

ЦИГА: Од коју ти волиш! Од краву, од овцу, од козу, од кобилу, од магарца – и од препелицу, ако треба! Код хер Кокан све има!

ОБРЕН: Па некако ми крављи најдражи...

ЦИГА: Алал ћи вера, тигре! Како бре погоди да је овај баш од краву?! Само је с детелину и чисто сено раним! Мусли јој за доручак дајем! С росу је појим! У среду и у петак пости! Деца ми не пију млеко од жену, само од ту краву! Пет кило да узмеш, три да платиш, жив ми ти!

ОБРЕН: Како, молим?! Таман посла, толики сира...

ЦИГА: Четри! Миран ја, миран ти!

ОБРЕН: Ама, човече...

ЦИГА: На ти три! Две да платиш и носи! У здравље да изедеш!

ДР: Де тетка, измери час ову кесу...

СЕЉАНКА: Осамсто и педесе грама... А лепо сам га нудила с мој сира. Ете му сад!

ДР: Бога ми, поштено вас обрлати Цига, господине Мијајловићу.

ОБРЕН: Проклети обер-ром! Ем што не добих ни кило – а платих два! – ем што сира ни за ону ствар није! Од циганштура у овој земљи не може да се живи! Поган једна, извире на све рупе као мрави – оглодаће нас до кошчице!

ДР: *Нас*?

ОБРЕН: Нас! Грађане! Староседеоце! Интелектуалце! Песнике! Нормалне, здраве беле људе! Појешће нас својом некултуром, лоповлуком, ниским страстима, уже-

глим мастима! Слажем се, грозна су недела оног неоствареног молера! – цивилизован свет с правом их се гнуша! – али, руку на срце, имао је тај чова и неке фине идеје, конкретно везане за ромску популацију...

ДР: Занимљиво запажање, господине Мијајловићу... Шта је било даље?

ОБРЕН: После доручка, одем на Пјерову сахрану...

Сахрана.

ОБРЕН: Ја нисам од оних ликова што зазиру од сахрана. Напротив, увек сам некако волео добру сахрану. Свакако, не мислим на оне примитивне сељачке укопе, са доминантним воњем тамјана. Под добром сахраном подразумевам једну цивилизовану кремацију, где се уместо иритантног поповског запевања слуша бирана класична музика или *jazz rhitam & blues*...

ДР: Вама је познато да православна религија налаже полагање тела у земљу?

ОБРЕН: Попови би да га положе, а ја сам више да се заложи. И каква православна религија, молим вас? Сад ме још само питајте да ли верујем у бога.

ДР: Верујете ли?

ОБРЕН: Шта је то уопште бог? Деда с брадом, који нас посматра са небеса и слатко нам се смеје? Или пак слепа бестијална сила, што нас бацака тамо-овамо, а све по неким хаотичним законитостима, нама навек недокучивим? Бла, бла, бла!... Ја верујем да неки тамо инжењер повлачи нити наших живота, а да ли се он зове христ, буда, муда, мухамед или зевс – заиста није нимало битно.

ДР: У цркву, претпостављам, слабо залазите?

ОБРЕН: То место свих порока и зала?! Никада! Лично, дубоко верујем у реинкарнацију. Убеђен сам да сам у неком од својих претходних живота био корњача. Коначно, шта има ту да се прича – Дарвинов мајмун је закон.

ДР: Ви подржавате дарвинистичку теорију еволуције?

ОБРЕН: Ја подржавам лењинистичку праксу револуције и дубоко верујем у мајмуна! Адам и Ева?! Ха! Јефтина сексистичка причица, са змијом као фалусним симболом! Побогу, ко данас још верује у то!

ДР: Да се вратимо на сахрану...

ОБРЕН: Нема потребе, то смо апсолвирали.

ДР: Већ?

ОБРЕН: Па дабоме, шта има ту? Видите се с пријатељима, испричате виц-два и то је то. Него, да пређемо у оно кафанче поред гробља...

Кафанче.

ГРАЦИАНИН: Е, баш добро да свратисмо! Уби ова киша, а и ред је да наздравимо за покој душе!

ГРАЦИАНКА: У, ал овде смрди, е! Јел нисте могли да нађете неко културније место? Мислим, неки кафић, гринет, спа или тако нешто, е?

ОБРЕН: Треснемо по једну и разлаз! Не заборавите на Пленум поподне!

ГРАЦИАНКА: Е, Оби, ти вечито измишљаваш неке обавезе. Кулирај мало, човече, е! Тако је и Пјер – увек нека фрка, паника, и где је сад, е?

ГРАЦИАНИН: Мирише гладидоле одоздо! Ало, дете! Дај дуплу лозу и два виљачета с малом киселом!

ДР: Господине Мијајловићу, колико често конзумирате алкохол?

ОБРЕН: Ту и тамо...

ДР: Да ли пијете сваки дан?

ОБРЕН: Таман посла!

ДР: Од, рецимо, седам дана у недељи – колико дана попијете нешто?

ОБРЕН: Па тако... Шест, седам.

ДР: М-хм... Наставите, молим вас.

ОБРЕН: А, ево стигли и наши виљачићи! Даме и господо, да наздравимо Пјеру! Док је трајало – трајало, лепо смо се дружили, али ето – данас јесмо, сутра нисмо...

ГРАЦИАНИН: У бре, де ти оде!

ГРАЦИАНКА: Па добро, љубави, ред је да га поменемо, е. Мислим, ипак је ово његова сахрана. Кад буде твоја, онда ћемо теби да наздрављамо. Мислим, стварно, е...

ГРАЦИАНИН: Поменули смо га и шта има ту више! Ај, живели!

СВИ: Живели!
(*Куцају се*)

ДР: Ово су, иначе, ваши пријатељи?

ОБРЕН: Ми смо једна сложна породица! Мислите да ми смета што су моји пријатељи хомосексуалци, а моје пријатељице лезбејке? Никако, господине Докторе! Ми на то не гледамо очима стада! Ми смо широки, отворени духови, препуни толеранције! Да чујете само наше дискусије! Ватромет креативног духа и позитивне енергије! Ево, на пример – књижевност!

ГРАЦИАНИН: ... уосталом, као антитеза свим аберацијама, помахнитало време у кужном окружењу апокалиптичне инспирације ...

ОБРЕН: Позориште!

ГРАЦИАНКА: ... разарење простора, одјеци лета у вечитој зими, поетска могућност простора ван сцене-кутије...

ОБРЕН: Музика!

ГРАЦИАНИН: ... етика ту надвладава естетику у јединству стварања потенцијалних језгри полифоније у оквиру композиционе конструкције интерлудија...

ОБРЕН: Филм!

ГРАЦИАНКА: ... један надасве структуралистички приступ кадрирању секвенци, фрејмованих у милионитом делу мили-секунде...

ОБРЕН: И наравно – политика!

ГРАЦИАНКА: Ко је против гејева?! Ко диже глас против абортуса?! Ко нам натура појам идеалне породице, са испраним клишеима мушко-женских односа?! Ко брани Албанцима, Хрватима, Словенцима и Ромима да слободно говоре својим језиком на нашим улицама?! Црква је дефинитивно крива за све! Доле клеро-нацизам, е!

ГРАЦИАНИН: Дете, дај још једну туру!

ОБРЕН: Треба да кренемо! Закаснићемо на Пленум!

СВИ: И-де-мо на Пле-нум! И-де-мо на Пле-нум!

ОБРЕН: У возић! Сви у возић! Ћи-ху,ћи-ху, ћи-ху-ху, идемо на Плену му!

СВИ: Идемо на Плену му, ћи-ху, ћи-ху, ћи-ху-ху!!

ДР: Зар не мислите, господине Мијајловићу, да појам пленума припада прошлости? Истина, не тако давној, али ипак прошлости?

ОБРЕН: Славној прошлости, господине Докторе! Ми се редовно окупљамо, јер само окупљенима у гвозденој песници не може нам нико ништа, јачи смо од судбине!

ДР: Гледано кроз историју, није ли та песница можда превише јака метафора?

ОБРЕН: Није то никаква фора! Песница – чекић, а ми, сједињени у песницу – песници! Како иначе један нормалан човек грађанске оријентације да се брани од националиста, обер-сељака, циганије и остале турбо-жгадије?!... На жалост, има неких који мисле другачије. Таквима смо ми на Плену му потурили песницу под нос!

Пленум.

ОБРЕН: Даме и господо, поштовани другови чланови, драге колеге и пријатељи! Здраво!

СВИ: Здраво!

ОБРЕН: Хајде да једном за свагда пробијемо тај химен национализма, који нас дели од Европе и Света!

СВИ: Доле химен! Живела Европа! Живео Свет!

ОБРЕН: Докле више да се у наше име шаље негативна слика ове земље као стецишта рогате стоке, точионице ракије и колевке брадатих кољача?!

СВИ: Доле црквени фашисти! Доле ур-православни нацисти! Доле фаширани национал-православци!

ОБРЕН: Ми се залажемо за музику без нота, за позориште без текста, за филм без слика, за књиге бес слова и новине без олова! Ми смо пре свега и изнад свега грађани Света!

СВИ: Уа митови! Уа небески народ! Буди свој! Буди јак!

ОБРЕН: Идемо, сви заједно! Руке горе! *Устајте, ви земаљско гробље*!

СВИ: *Ви тужни који траже хлад*! *Православљу сад се Разум свети – дрхти већ и црква и храм*!

ДР: Реците, господине Мијајловићу – ви сте некад били на функцији?

ОБРЕН: Ко?...

ДР: Ви.

ОБРЕН: Како то мислите – *био*?

ДР: А, ви сте још активни?

ОБРЕН: Ја? Таман посла.

ДР: Али сте били?

ОБРЕН: Не, никад, Мислим, да. Био сам... Мало.

ДР: А шта сте били?

ОБРЕН: Па то...

ДР: Тако? А кад сте били?

ОБРЕН: Па, онда...

ДР: А где сте били?

ОБРЕН: Па био сам... Тамо...

ДР: Колико дуго сте били?

ОБРЕН: Па, онако...

ДР: А сад, значи, нисте?

ОБРЕН: Ко каже?

ДР: Значи, јесте?

ОБРЕН: Па није да нисам, пошто кад нисам онда га сисам...

ДР: А шта сте сад?

ОБРЕН: Генсек Удружења.

ДР: И још?

ОБРЕН: Глодур Алманаха за толеранцију и транспарентност.

ДР: И још?

ОБРЕН: Ве-де председника Форума.

ДР: И још?

ОБРЕН: Политком председништва *Грађанске странке.*

ДР: И још?

ОБРЕН: Оснивач Хуманитарног фонда за хуманитарно право, хумункулусе и хумус.

ДР: Даље?

ОБРЕН: Комесар Друге ударне грађанске бригаде.

ДР: И још?

ОБРЕН: Власник три киоска и једне ћевабџинице.

ДР: Има још нешто?

ОБРЕН: Власник радње за ручну израду украсних предмета у строгом центру ситија. Кад се све сабере – ништа. Нула. Као да ме нема.

ДР: Бога ми, господине Мијајловићу, ви сте баш били...

ОБРЕН: Што се каже – био и остао. Човек за сва времена.

ДР: Дакле, пленум се завршио...

ОБРЕН: Нашим потпуним тријумфом над сељацима! Песници су отпевали песницу за лаку ноћ православним фашистима! Онда смо се спустили у просторије нашег *Клаба*, да прославимо уз молитвени бранч и понеко пићенце, а све са мером, укусом и бираним речима...

Клаб.

ГРАЂАНИН: Другови и другарице, отерасмо она националистичка говна у три пизде материне!

ГРАЂАНКА: Неће нам ти противници киретаже више подметати ногу на сваком кораку! Хајде да колективно потпишемо пристанак за трансплатацију наших органа!

СВИ: *Ол ви ар сејинг̄ из г̄ив п̄ис а ченс*!

ОБРЕН: Децо! Видите кога сам вам довео! Иии – демо!

СВИ: Живели трубачи! Удри, браћо цигани! Разваљуј! Ка-ла-шњи-ков, кала-шњиков!

ОБРЕН: У возић, децо! Сви у возић!

СВИ: Ћи-ху, ћи-ху, ћи-ху-ху, ћи-ху, ћи-ху, ћи-ху-ху!

ДР: Занимљива је та ваша фасцинација возовима. Да вам није неко из ближе породице радио на железници?

ОБРЕН: Јесте.

ДР: Ко?

ОБРЕН: Отац.

ДР: Кад смо већ код тога, ништа не рекосте о својим родитељима?

ОБРЕН: Нема ту шта да се прича. Обоје су припадници древних грађанских пра-породица. Отац машински инжењер на железници, мајка професор француског на једном елитном факултету у строгом центру.

ДР: Браћа? Сестре?

ОБРЕН: Брат.

ДР: Шта је с њим?

ОБРЕН: С ким?

ДР: Са вашим братом.

ОБРЕН: Ништа.

ДР: Како ништа?

ОБРЕН: Тако.

ДР: Да нисте у свађи?

ОБРЕН: Тај је у свађи са целим светом.

ДР: Где је он сада?

ОБРЕН: Ко?

ДР: Ваш брат.

ОБРЕН: Остао на земљи.

ДР: Каквој земљи?

ОБРЕН: Породичној.

ДР: Господине Мијајловићу, малочас рекосте да вам родитељи потичу из старих грађанских породица, а сад се ту наједном појављује некаква земља...

ОБРЕН: Наше древно имањце, ништа посебно – пар стотина хектара винограда и шума, и једно скромно здањце, ни пет стотина квадрата, с краја осамнаестог века. Дуга је то прича, господине Докторе.

ДР: Нека вам буде, за сада. Прослава се завршила и...?

ОБРЕН: И ја кренух на славу.

ДР: Код?

ОБРЕН: Раднице из мог хенд-мејд шопа у строгом центру. Дотична ме је позвала дан пре тога, а како ја волим да одржавам контакте са простим светом, да осетим тај популистички пулс - одлучих да је посетим.

ДР: Причајте ми о тој радници.

ОБРЕН: Нема ту много тога да се каже. То вам је једна сиротица, убога женица. Избеглица, удовица, самохрана мајка једне малолетне ћерке. Примио сам је раширених руку, из једне топле људске емпатије, јер доживети тако млад једну такву судбину... Шта рећи, господине Докторе – драма античких размера.

ДР: Ви не славите славу?

ОБРЕН: Али не, зашто? Некад славим светог николу, некад светог јована, некад опет светог људевита или антуна кларета, све зависи од расположења.

ДР: А пророка Мухамеда?

ОБРЕН: Зашто да не, кад дође на ред? Мени су својствене та ширина и транспарентност. Ето, на пример, ја се крстим и левом и десном руком. Данас лева, сутра десна. Пар – непар...

ДР: Како рекосте да се зове та ваша радница?

ОБРЕН: Живка. Замислите! Јадница. Тако баш и изгледа - као нека Живкица...

Код Живке.

ЖИВКА: Госин Обрене! Дођосте!

ОБРЕН: Па ето, шта ћу. Да не буде после – газда овакав, газда онакав...

БРАДОЊА: Живка, соколце, помозде човијеку да се смијести, штассе бона спетљала?!

ОБРЕН: А ви сте?

БРАДОЊА: Радослав, Живчин брат отетке, ал сви ме зову Брадоња, па мош ити!

ОБРЕН: Не смета вам толика брада?

БРАДОЊА: Ће смијета, брате, навико ја нању какогод иона намене! Де, шједи намоје мијесто, ја ти могу истајат!

ЖИВКА: Изволте жито, госин Обрене...

ОБРЕН: А не, хвала! Ја слатко само после вечере, и то не увек.

БРАДОЊА: Што ћеш попит, брате?!

ОБРЕН: Један виски, са доста леда...

БРАДОЊА: Ама, што ћеш се болан троват сатим ђубретом?! Боље пробај ове моје крушке, лично ја је пеко умене набрду!

ОБРЕН: Нисам баш љубитељ тих ракијештина...

БРАДОЊА: Само јој једна мана! Мало је има, ђаво да је носи! Ударли тад Турци набрдо, морадо пресијећ пријепек упола посла!

ОБРЕН: Опростите, где ви живите? У Турској?

БРАДОЊА: Јок брате, у Републици Српској!

ОБРЕН: Па не, видим, спомињете неке Турке ...

БРАДОЊА: Ма тости ови наши балије, потурице, све бивши Срби!

ОБРЕН: И шта, ви сте се борили противу њих?

БРАДОЊА: Мораш се болан борит, намерло главом ти побрду закотрљат! Иђед ми се Турком борио! Прво уз Јездимира Дангића, пошље уз Рада Керовића! Веле старци сабрда да личим на ђеда, само брада уњега бијеше подужа! Ајд, море! Жив си ми, брате, и подај здравља, Боже јаки!

ОБРЕН: Ту сам, господине Докторе, начинио прву круцијалну грешку те вечери.

ДР: Ви сте већ конзумирали алкохол, после сахране и у клубу...

ОБРЕН: Ништа то не би сметало да тада нисам, изненада и без опомене, прешао на ту смрдљиву ракијештину. Ни дан данас не знам шта ми би. Ваљда тај рустични брадоња, то примитивно славско окружење, тај обредно-мистични бекграунд са иконом, свећом и кандилом... И тако, на жалост, прихватих ту чашицу домаће, не слутећи последице...

БРАДОЊА: Дедере дрмни јошједну, болан, па уколо! Увати се доЖивке, виш да јадна ока сатебе не скида!

ОБРЕН: Опростите, али ја нисам баш упућен у тим примитивним играма. Да је у питању возић – врло радо, али овако...

БРАДОЊА: Е болан, ити га сад литну! Паз вамо! Јен-два! Јен--два-три! Рука-нога, рука-нога! Ситно! Јес разумио?!

ДР: И ви сте се ипак ухватили?

ОБРЕН: Да, господине Докторе, ја сам се ухватио!

ДР: У возић?

ОБРЕН: У коло! У то одвратно примитивно коло, у том одвратном примитивном окружењу! Знате шта је најгоре?! Што сам играо као да читав живот ништа друго не радим! Рука-нога! Рука-нога! Дрма ми се на шубари цвеће!... Страшно. Тако се стидим. Да су ме тад нешто видели моји пријатељи гејеви и моје пријатељице лезбејке...

ДР: Одрастао сте човек, господине Мијајловићу. Имате права на сопствени избор.

ОБРЕН: То је била моја друга круцијална грешка те кошмарне вечери и дефинитивни увод у трећу, која је довела до оне катастрофе...

БРАДОЊА: Што велиш, брате, оћемо ли нас два малко загуслат?!

ОБРЕН: Ајте молим вас, то је тако примитивно! Данас, у двадесет првом веку! Ко то још ради?!

БРАДОЊА: Негдје Србин, сакривен у гори,
страшно чудо измисли и створи;
научи га сила са небеса,
јаворово дрво те отеса...

ДР: Чекајте, господине Мијајловићу, нећете ми ваљда рећи...

ОБРЕН: Да, господине Докторе, баш то ћу вам рећи! Слушајте само ово:
Ископа га и кожом подапе,
и низањга коњску длаку запе;
онда дрво јадиково сави,
па и нањга коњску длаку стави...

ОБРЕН И БРАДОЊА: Па кад длаком про длаке превуче,
еej, то му исто као муња пуче – оooj!

ДР: Заиста неочекиван и интересантан заплет, господине Мијајловићу.

ОБРЕН: Утолико интересантнији будући да ја из сржи презирем епску поезију! Али та проклета ракија, гусле, па још ракије – и шта?! Из мене наједном проговара тај демон са црном шајкачом, сав у црном шајканом оделу, мастан од гибанице, баздан од ракијештине и белог лука! Могао бих се заклети да су ми чак и ноге засмрделе по нештављеном опанку! На крају, потпуно обамро, ипак се свега сећам. Јер у онај одоцнели час, кад се званице коначно разиђоше...

ЖИВКА: Не моште таки иђ кући, госин Обрене. Икиша напољу опет лије. Преспавајте кодмене, ја ћу с Милицом удругу собу...

ОБРЕН: Мачe... Фффррр!

ЖИВКА: Ујутру ћу вас пробудит, каву скуват...

ОБРЕН: Ватромет! То има ја и ти ноћас да правимо! Уранак! Слет са предавањем штафете! Долаз вамо, жено!

ЖИВКА: Немојте, госин Обрене...

ОБРЕН: Тигрице! Оди татици!

ЖИВКА: Дијете ми спава удругу собу... Ма што је савама?...

ОБРЕН: Шта шта је?! Доста ми више педерчина и лезбоса око мене! Оћу бре да га увалим ко човек!

ЖИВКА: Немојте, свијетац је...

ОБРЕН: И њега има да набијем, па нек се после чеше до миле воље! Долази, кад говорим!... О, како се стидим, господине Докторе. Ви ћете ме сасвим и до краја презрети...

ДР: Избаците то из себе, господине Мијајловићу.

ОБРЕН: О томе се управо и ради...

ДР: О вашем стиду?

ОБРЕН: О избацивању.

ДР: Вас је Живка избацила?

ОБРЕН: Камо среће да јесте. Не, нешто много страшније... Ја сам добио.

ДР: Ви сте добили?

ОБРЕН: Да, господине докторе – добио сам.

ДР: Од Живке, ипак?

ОБРЕН: Од пролива! Из мене је наједном проточило као из Хајдучке чесме! Све ми се скупило: онај проклети цигањски сир, пар виљачета у кафанчету, виски и грицкалице из Клаба, масно печење и ракијештина са славе! Речју: незадржива смрдљива стихија!

ДР: Смирите се, господине Мијајловићу. Знам да није пријатно, али дешава се...

ОБРЕН: Зашто баш мени?! Другом – у реду! Шта ме брига! Али мени?!

ДР: Па и ви сте човек, господине Мијајловићу.

ОБРЕН: Немојте, господине Докторе. Засрао сам, и то дословно... Не могу да кажем, Живка ме неговала целу ту дугу ноћ. Мирис чисте постељине, вољ ракије и у њему смрад цигањског сира, мирис Живкиног парфема. Луди снови, у краткотрајним паузама искиданог полусна. Ужасавајућа потонућа, потом егзалтација, фантастично пропињање до златних небеса уз завијање гусала, а све у ритму клопарања воза по шинама. Та-та-татам. Та-та-татам... Те ужасне ноћи дотакох само дно живота.

ДР: Наставите, господине Мијајловићу.

ОБРЕН: Јутро дочеках савршено свестан свега. Склупчана као пас, понизна до последњег тренутка, спавала је бедна Живка крај мојих ногу. Обукао сам њен шлафрок, изашао на прстима. Данима после тога нисам напуштао свој стан у строгом центру... Наравно, Живку сам одмах отпустио.

ДР: Није ли то био сувише радикалан гест, господине Мијајловићу?

ОБРЕН: Био би, да сам јој исплатио последњу плату. Овако, све се добро завршило.

ДР: Али?

ОБРЕН: На крају, после свега, човек ипак остаје сам са собом. И тада – шта видим? Наједном се суочавам са наказном парадигмом самога себе! Истина, тај други Обрен Мијајловић такође носи *пањоши* ципеле, али са њих се сада цеди блатиште каљавих њива, преко којих тутње захуктали возови. Од мог свиленог баде-мантила мени се привиђа копоран. Место најфинијих па-

мучних чарапа, табане ми гребу груби обојци. Да не причам о томе како се уху ми драге сирене аларма и аутомобила, неком демонском магијом претварају у запевање гусала и претеће мукање говеда на испаши...

ДР: Другим речима, ваша личност као да се подвојила?

ОБРЕН: Али ја сам дубоко у души још увек грађанин! Ја још желим да пуним плућима, као некад, удишем мирисна испарења ауспуха! Да ме јутром буди цвиљење трамвајских шина место огавног поја славуја! Да водим конструктивне дискусије, а не да размишљам у мрском десетерцу! Да идем на Пленуме, а не на славска прела и посела! Да газим кучећа говна по асфалту, место зелене траве дома мог! Ја желим да живим, господине Докторе, али ако ме тај живот лишава основних грађанских задовољстава - боље да ме нема!

ДР: Разумем, господине Мијајловићу.

ОБРЕН: Помозите, господине Докторе! Поставите дијагнозу! Препишите терапију! Све је боље, од овог стања сировог посељачења у коме се налазим!

ДР: Досад сте ви причали, а ја слушао. Сада ћемо то да окренемо.

ОБРЕН: Како то мислите – *да окренемо*? Зук-зук?

ДР: Седите на моју столицу. Да, да, пређите овамо...

ОБРЕН: И баш да седнем?

ДР: Тако... Ето, сад ме лепо питајте нешто.

ОБРЕН: Шта да вас питам?

ДР: Било шта. Замислите да сте психијатар, а ја ваш пацијент.

ОБРЕН: Значи, ви сте стварно откачен лик!

ДР: Шта бисте ме први питали?

ОБРЕН: Хм, да видимо... Ево, на пример... Какав вам је сексуални живот? Колико често дркате?

ДР: Ја сам ожењен. Мој сексуални живот је примерен човеку мојих година.

ОБРЕН: Ха, ха, ха, одлично господине Докторе! На тренутак сам помислио да... Чекајте. Ви то озбиљно?

ДР: Дајте, господине Мијајловићу. Умете ви боље.

ОБРЕН: Молим вас, каква је ово шарада?

ДР: Опустите се.

ОБРЕН: Како да се опустим, кад сам ја ви, а ви ја?!

ДР: Мало се играмо.

ОБРЕН: Шта ви у ствари хоћете?!

ДР: Ја само хоћу, као некад, да пуним плућима удишем издувне гасове, а ви се љутите на мене.

ОБРЕН: Ви сте фалсификатор! Ја сам мислио да сте озбиљан човек, али вама очигледно ништа није свето!

ДР: Молим! Ја уредно славим славу!

ОБРЕН: Славиш ти! Ред дуда, ред муда - како ти се дигне!

ДР: Али, код мене су сви заступљени! Ја сам шампион толеранције!

ОБРЕН: Ти си испрдак једног наказног система, који у корену затире све национално! Коме је највећи противник традиција! Који би да уништи веру, сећање, морал!

ДР: Доста лажних митова! Доста православне догматике! Уа попови!

ОБРЕН: Пре би појео сва белосветска говна, него парче топле проје из *смедеревца*!

ДР: Доле проја! То није храна моја!

ОБРЕН: Никад ниси имао храбрости да се ожениш! Деца су ти терет! Све што радиш, радиш у своју корист! Други те занимају само ако можеш да их искористиш!

ДР: А Живка?!

ОБРЕН: Избеглица, јефтина радна снага - па би мало и да умочиш, ако може!

ДР: А моја емпатија?! Моја симпатија?! Моје топло људско осећање?!

ОБРЕН: Е, јадниче! Могу да замислим каква ти је тек поезија!

ДР: Шта фали мојој поезији?! *Набрекли уд у ужареном ждрелу града*! *Кристално крило мртвог голуба у пластичној вази пролазности*!

ОБРЕН: Типично просеравање! Несхваћени геније!

ДР: Тако је! Ја сам несхваћени геније поезије!

ОБРЕН: Ти си обичан сератор, у комплету са оним твојим педерашима и лезбосима!

ДР: А моје чистокрвно грађанско пра-порекло?! А мој ур-породични педигре?! А моји родитељи плаве крви?!

ОБРЕН: Плава крв, мало морген! Отац ти јесте радио на железници, али као скретничар! И мајка ти је радила на факултету: баба-сера, прала подове и клозете за студентима! Растао си у бедној скретничарској кућици са парченцетом баштице, где су ти родитељи гајили мало поврћа! Ливаде, њиве, кукурузи и бескрајне композиције возова, што ти се привиђају у сну и на јави, први су видик твог детињства! А за дугих зимских вечери, отац би скидао гусле са зида и ти си упијао десетерац!

ДР: Ти си ме пратио... Ти си прислушкивао... Знам! Ти си у дослуху са мојим братом!

ОБРЕН: Брат ти је остао! Данас он живи у истој кућици! Носи црвену шапку и испраћа композиције! Понекад скине са зида очеве гусле. Његова жена окопава башту иза куће, њихова деца трче ливадама и воћњацима, којима си некада и сам трчао...

ДР: Мрзим ливаде! Мрзим возове! Мрзим скретничаре!

ОБРЕН: Мрзим баште! Мрзим гусле!

ДР: Мрзим то блато које ми не да да полетим! Да се продам до краја, да постанем неко!

ОБРЕН: Мрзим свог брата! Мрзим његову жену! Мрзим њихову децу! Мрзим тебе! Све мрзим! Све!! СВЕЕЕ!!!... О, господине Докторе... Мрзим себе. Себе мрзим...

ДР: Де, де, господине Мијајловићу... Смирите се... Ето, готово је. Избацили сте то из себе.

ОБРЕН: То је јаче од мене...

ДР: Напротив – ви сте јачи од тога.

ОБРЕН: Али, ја не могу сада да се мењам...

ДР: Морате. Улог је превелик.

ОБРЕН: Какав црни улог – један промашени живот...

ДР: Поставите себи циљ. Борите се да га остварите. Делајте као припадник свог народа, уздигнуте главе, свесни свог наслеђа.

ОБРЕН: Лако је то рећи, господине Докторе. Али моја тамница је најтврђа. Ја сам је подигао, овим рукама. И нисам штедео у цементу и гвожђу.

ДР: Први пут, откад прођосте кроз ова врата, нас двојица разговарамо отворено и искрено. Зар већ то није успех?

ОБРЕН: Мислите?...

ДР: Можда је све то што се десило оног петка само последњи трзај ваше душе, или бар оног њеног делића који је остао чист, незагушен вашим упорним настојањима да се одрекнете самог себе.

ОБРЕН: Али, то је тако тешко...

ДР: Суочите се са својима ближњима. Прихватите их такве какви јесу. Обиђите гробове родитеља. Помирите се са братом. Замените гордост смерношћу, гнев трпељивошћу, страх љубављу.

ОБРЕН: Како ћу сам?...

ДР: Нађите упориште у свом народу. Вратите се извору, господине Мијајловићу. Вода је ту најчистија.

ОБРЕН: О, господине Докторе! Сад увиђам! Толико насиља над самим собом! Толико баченог времена! Ја морам већ данас отићи у цркву! Ја ћу пасти у прах пред иконом Творца, исповедити своје грехе!

ДР: Потребно је ипак нешто мало више од пуког одушевљења. Спознаја и препознавање, стрпљење и трпљење, жртва и залагање...

ОБРЕН: Ма добро све то, него... Баш морам да се помирим са братом?

ДР: То је ваша крв. Има ли искренијег покајања од тога?

ОБРЕН: Тата је увек некако више волео њега. Кад је гуслао, њега би узимао у крило, не мене. Никад нисам научио да гуслам, и све те хиљаде стихова које данас носим у глави само ме гуше.

ДР: Нису то стихови, господине Мијајловићу. То је неузвраћена љубав.

ОБРЕН: И док сам ја комшики Дари писао сонете, он је дотичну одвео у напуштени вагон на слепом колосеку, где му је она прво попушила, а онда је он њу закитио. Шта ми је друго остало осим да одем из тог гнезда разврата и блуда? А њих двоје? Ено их и данас заједно, у оној бедној скретничарској кућици, окружени својим поганим накотом.

ДР: Не кажем да је лако. Али праштајући другоме, ви олакшавате сами себи.

ОБРЕН: Кад тај крмак буде научио да једе виљушком и ножем, можда и одем! У једно сам сигуран: пре ће се земља окренути наглавачке, него што ће се та обер-сељачина одвикнути од прдења и подригивања!

ДР: Сигурно није баш све тако црно. Било је ту свакако и неких звезданих тренутака...

ОБРЕН: Нарочито онда када би ме цинкарио за ситне дечије несташлуке! Тада би ми пред очима заиграле звезде од татиног скретничарског опасача! Таквих звезданих тренутака било је охо-хо! О-хо-хо!!

ДР: Немојте бити тако строги, господине Мијајловићу. Сви смо ми склони грешкама.

ОБРЕН: Да је Дара попушила мени уместо оном примитивцу, мом брату, данас би све било другачије! Али не! Обер-курветина једна! Преда мном све нешто успија, глуми, циле-миле, а овамо – трпа се само тако у прљавом купеу напуштеног вагона! Нема, грађанке су закон! Па нек је и лезбача, шта?! Зажмури и терај!

ДР: Пређите преко тих давних догађаја...

ОБРЕН: Хоћу - парном локомотивом! Да сабијем у црну земљу ту поган што ми уништава живот!

ДР: Кривица је увек двосмерна, господине Мијајловићу.

ОБРЕН: Кад пруга може да буде једносмерна, може и кривица! Они су криви за све, не ја! Ако је народ стока а јесте, ако су мој брат и Дара део тог истог народа – па шта су они?! Примитивна, неваспитана стока која само гледа себи да угоди!

ДР: Са таквим ставовима, господине Мијајловићу, тешко ћете успоставити унутрашњи дијалог.

ОБРЕН: Какав дијалог са примитивцима?! Мотка и удри! То је једини језик који они разумеју! Виолина је за префињено уво, а гусле за оне који уши чачкају малим прстом!

ДР: Господине Мијајловићу, требало би да ту негативну унутрашњу енергију усмерите у другом правцу...

ОБРЕН: Ту сте савршено у праву, господине Докторе! До сад сам је усмеравао према себи! Од сад ћу према њима! Није ни чудо што сам упао у депресију! Ја сам сву

кривицу сваљивао на себе, а треба на њих! Какво олакшање! Какав грејт рилекс!

ДР: Господине Мијајловићу, нисам сигуран да смо се најбоље разумели...

ОБРЕН: Не знам за вас, господине Докторе, али ја сам се све најбоље разумео! Одједном себе и свет око себе сагледавам другим очима! Каква је ваша дијагноза?! И молим вас – само истину! Нека боли, али да знам на чему сам! Има ли наде за мене?!

ДР: Ви патите од синдрома враћања урођеног, па потиснутог идентитета. Болест је за сада акутна, али прети да пређе у хронично стање. Стога бих предложио терапију. За почетак, пићете ових двадесетак таблета.

ОБРЕН: Само двадесетак?! Заокружите на тридесетак, четрдесетак! Стотинак!

ДР: Долазићете код мене на третман уторком и четвртком. Почећемо одмах. Опустите се, испразните главу, не мислите ни на шта.

ОБРЕН: То је бар лако! Ево, гасим светло и – хоп! Празан као тепсија!

ДР: Понављајте за мном.

ОБРЕН: Понављајте за мном.

ДР: Ја.

ОБРЕН: Ја.

ДР: Сам.

ОБРЕН: Сам.

ДР: Грађанин.

ОБРЕН: Граџанин.

ДР: Ја сам прави грађанин.

ОБРЕН: Не ви – *ја* сам прави граџанин!... Ето, већ ми је боље! Већ осећам како се враћам себи!... Ја сам граџанин! Ја – Сам – Гра – џа - нин! Граџанин! Грааа – џааа – ниииииннннн!!

(2002)

Маг̄нет̄ии

– цртица о стрпљењу и трпљењу –

Радионица. На зидовима иконе и српски грб. На средини радионице двокрилни орман од универа.

ДУЦА: Помаже Бог у радионицу! Хвала Теби, Боже мој, на послу данашњег дана.
(*Упали касетофон: гусле*)
Да видимо још једном... Шарке затегнуте. Рукохвати, оклагија, носачи полица – монтирано. Још само магнети...

БУЦА: Де си, пиздо, што си кума издо?! Де си, мутна водо, што си кума продо?!

ДУЦА: Куме! Добро ми дошао!

БУЦА: Гаси ту кукњаву, баца ме у депресу!

ДУЦА: Важи куме, како ти кажеш!

БУЦА: Како можеш то да слушаш, кеве ти?!

ДУЦА: Мира и деца ми не дају да слушам у кући, па ја мало у радионици, кад сам сам...

БУЦА: Па јесте куме, ал сад ниси сам! Ил сам ја ништа? Ваздух? Нема ме? Шта?

ДУЦА: Таман посла, куме...

БУЦА: То није музика, то је злочин! Који ликови то данас уопште свирају?!

ДУЦА: Куме, гусле се не свирају.

БУЦА: Него се дирају, шта?

ДУЦА: Гусле се, куме, гуслају.

БУЦА: У, јако мудо... Видим, готов орман, а?

ДУЦА: Хвала Богу.

БУЦА: Што фала богу?

ДУЦА: Па мислим, куме, завршен посао, све како треба...

БУЦА: Толко ти мука да направиш куму орман, да си једва дочеко да свршиш. Јел то?

ДУЦА: Није куме, далеко било...

БУЦА: И шта, баш готово? Мислим, онако – све?

ДУЦА: Само још да ставим магнете.

БУЦА: Знао сам! Ко није имо посла с мајсторима, тај не зна шта је мука!... А врата? Наштелована?

ДУЦА: У милиметар.

БУЦА: Море, да не пирки ветар кроз тај милиметар?... Де, уђи мало унутра.

ДУЦА: Где, куме, да уђем?

БУЦА: Унутра. У орман. Уђи мало.

ДУЦА: Куме, ако ти кажеш...

БУЦА: Ало! Де си пошо, коњу?!

ДУЦА: Па куме, јеси реко да уђем мало...

БУЦА: Па куме, јесам реко мало – ал не у ципелама! Ја треба ту сутра да остављам ствари, а ти навалио ко њиву да ореш! Скидај те баканџе!

ДУЦА: Извини, куме... Ево, ушо сам мало!

БУЦА: И? Јесе види светло? Ту око врата, мислим, и то... А, куме?

ДУЦА: Па куме, мало мора да се види.

БУЦА: А извини, куме, што мали мора да ми се види?

ДУЦА: Није то ништа...

БУЦА: Е, ај излази! Ти какав си, још има да ми се ишораш унутра!

ДУЦА: Таман посла, куме! Ја бих пре у гаће, него у твој орман!

БУЦА: Добро бре, мало се зекимо. Ти, куме, знаш да је моја гардероба строго памук и вуница. Не дај боже да ми ти уђе мољац.

ДУЦА: Не брини, куме. Правио сам га као за себе.

БУЦА: Па ваљда и мало боље, а куме?

ДУЦА: Јесте, куме. И боље.

БУЦА: И треба куме, кумови смо. Мора да си муда отего.

ДУЦА: Ма јок.

БУЦА: Намучио си ми се сисе, а куме?

ДУЦА: Важно да је завршено на време и да си ти задовољан.

БУЦА: Ко каже да сам ја задовољан?

ДУЦА: Стварно, куме?... Ниси задовољан?

БУЦА: Јеси ти задовољан?

ДУЦА: Ја куме јесам, али важно да си ти задовољан.

БУЦА: Мало сам те стисо с роковима, а?

ДУЦА: Ниси, куме. Два дана – пуна капа за овакав орман.

БУЦА: А оне муштерије, што чекају за сто?

ДУЦА: Сачекаће људи, причали смо.

БУЦА: Па шта кажу? Какав ти то кум, кад те тако гузи, а?

ДУЦА: Није, куме. Кажем ти, све о-кеј.

БУЦА: Свака част, куме. Задужио си ме до гроба.

ДУЦА: Мани, куме. Има за то времена.

БУЦА: За које?

ДУЦА: Па то... За гроб.

БУЦА: Боље робље, него гробље. А, куме?

ДУЦА: Кад мислиш да га тераш?

БУЦА: Ја, куме, мислим да ти га утерам одма, ал не знам шта ти мислиш.

ДУЦА: Узео си камион?

БУЦА: Ту сам *џајером*.

ДУЦА: Не може, куме, ово чудо у твој џип.

БУЦА: Мислиш, мали ми је?

ДУЦА: Не знам, куме...

БУЦА: Стаће, куме! Стаће – ко у женске гаће!

ДУЦА: Једино да га растурим...

БУЦА: Кога – *џајера*?

ДУЦА: Орман, куме.

БУЦА: А да ти ја мало растурим жену? А, куме?

ДУЦА: Немој куме да се љутиш, ја бих после на лицу места саставио...

БУЦА: Кога – жену?

ДУЦА: Орман, куме.

БУЦА: Ало, куме! Што си тако негативан?! Па закачио сам приколицу, како мислиш!

ДУЦА: Е, то је већ друго...

БУЦА: Јесам ја неки папан?! А, куме?! Како мислиш – папан?! А?!

ДУЦА: Таман посла, куме...

БУЦА: Дај мало позитиве! Сав си ко попишан!... Шта мислиш, јел можемо нас двојица да ми га утовариш?

ДУЦА: Бога ми, куме...

БУЦА: Дај, куме! Један орман!

ДУЦА: Једино да видим да није Бата Флека код куће.

БУЦА: Ко?

ДУЦА: Бата Флека. Комшија.

БУЦА: Онда би ми сви заједно вас двојица могли да ми га утоварите, а? Нормално, ја би вас вратио кући до прве аутобуске станице, па ви после на бус... А, куме?

ДУЦА: Не знам, куме, нисам сигуран да ће да стане у лифт...

БУЦА: Ко – Бата Флека?

ДУЦА: Орман, куме.

БУЦА: Па куме, ако ти не стане у лифт, ја стварно не знам де ће ти стане. Мислим, није ти баш толики. А, куме?

ДУЦА: Не знам куме, видећемо...

БУЦА: Па и да не стане! Има нас тројица да ми га изнесете на тринести спрат ко ништа! А, куме?!

ДУЦА: Што се мора...

БУЦА: Што се мора, није фора!... Ало! Де си пошо?

ДУЦА: До Бате Флеке, да не оде човек...

БУЦА: Пусти сад Бату Флеку. Прво ја и ти да се договоримо.

ДУЦА: Шта, куме, да се договоримо?

БУЦА: Знаш ти.

ДУЦА: Не знам.

БУЦА: Куме...

ДУЦА: Куме...

БУЦА: Душане...

ДУЦА: Обрене...

БУЦА: Немој да буде од играчке плачке.

ДУЦА: Нећу о томе да причам.

БУЦА: Нећеш о томе да причаш?

ДУЦА: Нећу. О томе.

БУЦА: А о моме?

ДУЦА: Озбиљно ти кажем.

БУЦА: Јел тако?

ДУЦА: Тако.

БУЦА: Одо ја онда. Кад је тако, одо ја. Ај здраво.

ДУЦА: Чекај, куме...

БУЦА: Здраво! Јел немамо шта да причамо?! Здра – во!

ДУЦА: Немој да си на крај срца...

БУЦА: Мислим, ово стварно није у реду!

ДУЦА: Извини куме, молим те. Ево слушај – нешто сам размишљао...

БУЦА: Јел болело?

ДУЦА: Много си нам помогао, оно кад је било око Мириног посла...

БУЦА: Па?

ДУЦА: Да тебе није било, остаде Мира без посла.

БУЦА: Ма дај.

ДУЦА: Шта да ти причам, куме, кад и сам знаш.

БУЦА: Знам, ал волим да чујем.

ДУЦА: Оволицно је фалило.

БУЦА: Ја, куме, лично мислим да је фалило и оволицније, ал ако ти тако кажеш...

ДУЦА: Јесте, куме! У праву си! И мање је фалило!

БУЦА: И?

ДУЦА: Никад ти се нисам одужио како треба.

БУЦА: Па ниси.

ДУЦА: Она кујна што сам ти направио – и данас ме због тога срамота...

БУЦА: Што?

ДУЦА: Па куме, ти си платио материјал.

БУЦА: Да сам чеко ти да платиш, никад не би дочеко кујну.

ДУЦА: Куме, не правдам се, али знаш да сам тад узео ову комбинирку...

БУЦА: То ти чампри, куме! Јеси заборавио да си тад отплаћиво ову комбинирку? Био си у дуговима до гуше! У три смене си радио, ко рудар!

ДУЦА: Било, не поновило се.

БУЦА: Јесе сећаш шта сам ти тад реко? Полако, куме, вратићеш паре, има времена. Прво стани на ноге. Врати другима дуг, ја нисам важан. Здравље, па све остало... Јел тако било, а куме?

ДУЦА: Па јесте куме, али ти си те паре позајмио од оних зеленаша да би мени дао.

БУЦА: Којих зеленаша?

ДУЦА: Па оних, сећаш се...

БУЦА: Јок.

ДУЦА: То никад нећу да ти заборавим.

БУЦА: Ма дај.

ДУЦА: А тек камате! Шта куме, треба утеривачи да ти дођу на кућу, зато што ја касним да ти вратим дуг?!

БУЦА: Па шта, ионако си закаснио.

ДУЦА: Јесте куме, али сам ти уредно платио све камате.

БУЦА: Како то мислиш – *мени*?

ДУЦА: Па мислим, куме, ја сам теби дао паре, а ти си одмах однео њима. Тако си ми рекао, сећаш се?

БУЦА: Јок.

ДУЦА: Да ти се не дај Боже нешто десило, како после с тим да живим?

БУЦА: Кад се само сетим колко си ме тад насекиро. После ми више никад ниси тражио паре на зајам?

ДУЦА: Нисам, куме. Никад.

БУЦА: Паметно, куме. И немој.

ДУЦА: Хвала Богу, све се добро завршило.

БУЦА: Како црно добро? А што ниси тео да узмеш киту у руке?

ДУЦА: Како мислиш, куме?

БУЦА: Ниси тео да узмеш кинту за руке! Шта како мислим! За ту кујну што си ми радио!

ДУЦА: Како куме да узмем кинту, а ти се позајмио да мени позајмиш за комбинирку?

БУЦА: Само да ти кажем – тад си ме превесло, ал сад нећеш. Не излазим одавде док ми не кажеш колко ти дођем за овај орман.

ДУЦА: Куме, молим те... Да не причамо о томе.

БУЦА: Куме, можемо ми и о моме, ал опет има да дођемо на исто. Колко?

ДУЦА: Бре, куме. Откуд знам... Гајбу пива.

БУЦА: Гајбу пива?

ДУЦА: Јесте, куме. Гајбу пива. Јел поштено?

БУЦА: Није. Одма да ти кажем. Ко је платио материјал за орман?

ДУЦА: Ја, куме...

БУЦА: Ко је уложио рад у њега?

ДУЦА: Па ја, куме...

БУЦА: И сад – шта? Теби је и то мало, него још тражиш од мене гајбу пива?

ДУЦА: Куме, ја то више онако симболично...

БУЦА: Извини куме, ал гајба пива је гајба пива. Ја ту не видим никакве симболе, а баш ме и за њих нешто замболе.

ДУЦА: Куме, молим те извини...

БУЦА: Ало! Куме! Ти си бре стварно пролупо! Па зекимо се! Шта је бре с тобом? Уби те ова столарија, шта?

ДУЦА: Уби, куме. Дан и ноћ живим у радионици, само нешто сецам и ринтам...

БУЦА: Треба, куме, да повезеш мало рачуна о себи. Погледај се. Нашта бре личиш? Обриј се. Скини тај смрдљиви комбинезон. Обуци се ко човек. Изведи женку на вечеринку.

ДУЦА: Од чега, куме, кад се само нешто стискамо...

БУЦА: Их! Имаш ти тамо у сламарици, а куме?

ДУЦА: Куме, овај алат што имам и ово на мени – то је све...

БУЦА: Све?

ДУЦА: Све, куме.

БУЦА: Немаш никакав штек, шта?

ДУЦА: Немам, куме.

БУЦА: А да мени треба кинта? Од кога да позајмим, ако не од свог кума?

ДУЦА: Куме, то је друго. Ако треба, продајем комбинирку.

БУЦА: Ма дај.

ДУЦА: Куме. Комбинирку. Одмах.

БУЦА: Ма дај.

ДУЦА: Сад! Из така!

БУЦА: Добро бре, не дери се ко коњ... Слушај, да ми признаш нешто, ал поштено.

ДУЦА: Хоћу, куме. Увек.

БУЦА: Јел тако да би пре дао кинту за неку алатку, него себи за гардеробу?

ДУЦА: Признајем, куме.

БУЦА: Види колко имаш алата, који ће ти више? Теби треба да изађеш мало у свет. Да осетиш гламура и с јаја. Јесам те лепо звао на пенис?

ДУЦА: Јеси, куме...

БУЦА: Бекхенд, форхенд! Да се мало размрдаш!

ДУЦА: Нисам ти ја за то.

БУЦА: Што?

ДУЦА: Немам ни рекет...

БУЦА: Ево, ја ти одма продам два–три комуда, бирај какав очеш. У три рате, камата минимална. Ипак кум није дугме.

ДУЦА: Хвала ти, куме, али није то за мене.

БУЦА: Извини куме, а што камата није за тебе? Шта си ти, неко мудо, па да отплаћујеш рате без камате?

ДУЦА: Не мислим, куме, камата, него тенис.

БУЦА: Па о чему ти причам цело време?! Ти сем алата друго и не умеш да га држиш!

ДУЦА: Да знаш, куме. И оно што сам знао, заборавио сам...

БУЦА: А за ону гајбу пива што си реко – знао сам да ће то да кажеш. И знаш шта? Доно је твој кум Буца гајбу пива. Ено је у *џајеру*. Идем ја сад лепо да је донесем, а ти да смислиш шта сам ти дужан за орман.

ДУЦА: Идемо заједно, куме, да тркнем до Бате Флеке...

БУЦА: Има времена за Бату Флеку. Прво да убијемо по пивкану. Много си ми бре нешто забринут.
(*Излази*)

ДУЦА: Да видимо још једном... Рукохвати. Клап-шарке. Оклагија. Носачи полица. Магнети... Да! Магнети!
(*Звони телефон*)
Да?... Готово је, само да ставим магнете... Јесте, дошао је... Долазим, чим му помогнем око транспорта... Не брини, звању Бату Флеку... Миро, кумови смо. Ред је да му помогнем... Не знам колико ћу да наплатим. Договорићемо се... Добро, како немају шта да обују? Купићемо. Ја ћу да им купим патике... Па добро, возићу га нерегистрованог, док не скупим за регистрацију. Иначе све што зарадим оде на њега, као да ми та кршина треће дете... Ајде. Здраво.

Улази Буца, носи гајбу.

БУЦА: Шта је, куме? Постројавање?

ДУЦА: Поздравила те Мира.

БУЦА: Поздравила ме, мудо марјаново. Ишорала ти се кума мало по глави, а куме?

ДУЦА: Ма пусти, куме...

БУЦА: Код мене то нема. Чим Гоца крене у серку, ја уши на пола шес. И само климам главом. *Јесте, мацо. У прави си, љубави. Све је тако како ти кажеш.* И шта? Кад види да од драња нема леба, дува још мало и ту је крај. Цела тајна је у томе да будеш понизан кад треба. Ај живели!

ДУЦА: Боже здравље, куме.

БУЦА: Није лоша ова пивкана, а куме?

ДУЦА: Добра је.

БУЦА: Ал си сликовит, до мога. Прочитај некад новине, чисто да обогатиш речник.

ДУЦА: Куме, пивкана је прва лига. И баш добро што је топла. Од хладне ме цепа грло.

БУЦА: Остало ми у кафани пар гајби од оне свадбе прошле суботе. Мислим, све ја на крају вратим сватовима, ал куме – какав би ја то угоститељ био, кад не би нешто тапнуо за себе?

ДУЦА: Не знам куме, ја не волим да узимам туђе.

БУЦА: Па не волим ни ја, куме. Шта сам ја, лопов?

ДУЦА: Таман посла, куме! Мало се зекимо...

БУЦА: Ал ти зекење, до мога.

ДУЦА: Извини, куме.

БУЦА: Немаш ти појма каква је то стока. Тај, пре него што дође код мене у кафану, већ рачуна како да ме зајебе. Такве, куме, волим да шишам из принципа. Шта ме гледаш тако бело? Забио си ми си се у ову рупу сисе, заборавио си шта је асфалт. Ало!

ДУЦА: Да знаш, куме. Уби ме овај посао, не могу главу да дигнем...

БУЦА: Извини куме, оћемо сад опет о твом послу?

ДУЦА: Нећемо куме, само кажем.

БУЦА: Кој си ти смор... Је ли, а што ми кума љута?

ДУЦА: Ма где љута.

БУЦА: А?

ДУЦА: Ма јок, бре куме.

БУЦА: Куме, немој да се лагимо. Сигурно није звала да пита како сам и дал ми нешто треба.

ДУЦА: Ма, данас таст и таштa славе годишњицу брака. Отишла тамо с клинцима – прво на гласање, после на ручак. Требало је да кренемо заједно, али...

БУЦА: Кум ти побрко лончиће, а? Извини, куме. Шта да кажем?

ДУЦА: Не брини куме, неће тазбина да увене без мене.

БУЦА: Оћеш ја да зовем Миру? Де ти телефон?

ДУЦА: Куме, јесам обећао да ћу да завршим орман до недеље? Јел данас недеља? Јел готов орман? Све о-кеј, ниси ти крив. Што га нисам завршио јуче, то је мој проблем.

БУЦА: Стварно куме, што га ниси завршио јуче?

ДУЦА: Па куме, јуче си ми га наручио.

БУЦА: Јел тако? Једино да си радио ноћас.

ДУЦА: Па јесам, куме. Радио сам.

БУЦА: Слушај, куме. Мени није тешко да је окренем.

ДУЦА: Кога?

БУЦА: Куму.

ДУЦА: Мислиш, моју Миру?

БУЦА: Па нормално, куме. Окренем је. Телефоном. Шта?

ДУЦА: А, то...

БУЦА: Па како? Шта си ти мислио? Ааа, ти си мислио...! Бре куме, само ти она ствар у устима!

ДУЦА: Идем ја да зовем Бату Флеку. Данас је недеља...

БУЦА: Шта ако је недеља?

ДУЦА: Он недељом иде на гробље, продаје свеће.

БУЦА: Цвеће?

ДУЦА: Свеће.

БУЦА: А цвеће?

ДУЦА: Па и цвеће, куме.

БУЦА: А јел га неће у цвеће или у свеће? Ил га неће и у цвеће и у свеће? Де му је веће?

ДУЦА: Не знам ти ја то, куме.

БУЦА: Ти се бре стварно дружиш с тим ликом?

ДУЦА: Добар је Бата Флека. Уме да буде мало незгодан кад попије, али овако – на хлеб да га мажеш... Сад ћу ја. Ти отвори пиво и сачекај ме.

БУЦА: Мени се чини да си ти љут.

ДУЦА: На кога?

БУЦА: На мене.

ДУЦА: Ма дај, куме.

БУЦА: Због куме.

ДУЦА: Ма где сам љут, куме.

БУЦА: Ето, видиш. Дереш се ту на мене.

ДУЦА: Није куме, живота ми.

БУЦА: Да баталимо ми тај орман и сву ту зајебанцију? Да лепо одеш на гласање и на ручак, ја ионако нисам важан. А, куме?

ДУЦА: Куме, не долази у обзир. Молим те.

БУЦА: Шта?

ДУЦА: Ма таман посла! Јака ствар што ћу да закасним на ручак!

БУЦА: Видиш да ти жена одлепила. Сутра нема да ме оперу ни Сава ни Дунав.

ДУЦА: Није куме, знаш ти моју Миру...

БУЦА: Знам, зато и кажем.

ДУЦА: Мало ће да дува и после као да ништа није било.

БУЦА: Да сам знао да ће да испадне овако... Ти, куме, знаш свог кума. Бог, па кум. Код мене било и остало.

ДУЦА: Знам, куме. Живео ти мени још сто година, па да направимо још сто ормана!

БУЦА: Који ће ми толки ормани? Ал добро, што да не. Свашта сам ваљо, па ћу да продам и те ормане. Само немој све одједном. Де да складиштим толку робу?

Куцају се, пију.

БУЦА: Него... Шта оно рекосмо за висину?

ДУЦА: Два и десет. Остаје ти пола метра до плафона, за кофере и торбе.

БУЦА: Јел?

ДУЦА: Ево куме, имам записано... Ширина – метар и двадесет. Дубина – педесет осам, плус један кома осам врата. Висина – два и десет. Ево... Пише.

БУЦА: А ово је два и десет?

ДУЦА: У милиметар.

БУЦА: Јеси сигуран?

ДУЦА: Сад ћемо да премеримо...

БУЦА: Ало! Куме! Склањај тај метар!

ДУЦА: Није мени тешко...

БУЦА: Треба сутра да причаш да ти кум не верује!

ДУЦА: Ма таман посла, куме... Ево! Два и десет!

БУЦА: Кад пре, а усто сам већ у пола дванес? Лети време, куме.

ДУЦА: Метар не лаже, куме. У милиметар.

БУЦА: Што га више гледам, све ми нешто...

ДУЦА: На шта мислиш?

БУЦА: Некако ти, бре, мали. Да је мало већи...

ДУЦА: Не знам, куме. Овде пише. Ширина, дубина, висина... Заједно смо мерили, сећаш се?

БУЦА: Јок.

ДУЦА: Оно кад смо Мира и ја дошли код вас на вечеру, па чекали у колима да се вратите из града?

БУЦА: *Ја* те звао на вечеру, а нисам био код куће?

ДУЦА: Банула ти санитарна у кафану, сећаш се?

БУЦА: Јок.

ДУЦА: Није ни важно.

БУЦА: Чек, чек, полако... Шта је било за вечеру?

ДУЦА: Па, због те гужве нисте стигли ништа да спремите, али си трknуо у пекару и донео двеста грама жу-жуа. Развалисмо се уз јогурт као...

БУЦА: Ало! Стани, бре! Стани!

ДУЦА: Стао сам, куме...

БУЦА: Значи! Код мене! Кад у кућу долази кум! Три дана се само о томе прича! Бог, па кум! Код мене се кум пише са великим КУ! А ти ми ту подмећеш бајати жу-жу! Срам да те буде!

ДУЦА: Куме, ја нисам ништа лоше мислио...

БУЦА: У реду, је куме.

ДУЦА: Мени је тај жу-жу легао боље него да сам јео јагњетину...

БУЦА: У реду је. Шта рече оно малопре – висина толко и толко?

ДУЦА: Јесте, куме.

БУЦА: Па шта каже, колко је то толко и толко?

ДУЦА: Два и десет. Ево, пише.

БУЦА: Де пише? Дај да видим... Гарантовано си ти мене то нешто обрлатио.

ДУЦА: Куме, заједно смо мерили...

БУЦА: Мени то уопште не личи на мене. Тих два и десет, мислим. Да је пет до пола три, па у реду. Овако... Не знам.

ДУЦА: Куме, ти ако хоћеш, ја могу да направим још један елемент.

БУЦА: И онда?

ДУЦА: Ставимо га одозго. У њему можеш да држиш кофер и те торбе, шта си већ хтео.

БУЦА: Ја сам хтео да ти уђе цео, ал може и пола три четврти цола.

ДУЦА: Ставимо унутра једну полицу, или оставимо празно, како ти више одговара. Узмемо исти дезен, искантујемо а-бе-есом, клап-шарке, ручице, све како треба...

БУЦА: Кад би мого то да урадиш?

ДУЦА: Ових дана.

БУЦА: Данас, нормално, не би мого?

ДУЦА: Кад – сад?...

БУЦА: Чека те жена, шта?

ДУЦА: Није само то...

БУЦА: Нек чека, куме, ко је шмиргла! Ти јеси и овакав и онакав, ал папучић никад ниси био! Ти кад постројиш – то је закон!

ДУЦА: Куме, данас је недеља.

БУЦА: Па?

ДУЦА: Не ради стовариште.

БУЦА: Што?

ДУЦА: Па недеља је, куме.

БУЦА: А теби није остало ништа од материјала? Већ си скембо рестлове, а куме? Да се има за црне дане?

ДУЦА: Куме, ево погледај... То су парчићи, шта да радимо с њима? За елемент мора да се сече у милиметар.

БУЦА: Мени није важно како изгледа, само да је све под конац.

ДУЦА: Не вреди, куме. Не може.

БУЦА: Мислиш, *ти* нећеш?

ДУЦА: Ма није, куме, да *ја* нећу, него стварно не може тако.

БУЦА: Заборави. Нисам ја важан.

ДУЦА: Сад се љутиш.

БУЦА: Ко?

ДУЦА: Ти.

БУЦА: Јок.

ДУЦА: Слушај, куме, да позовем газду стоваришта? Годинама купујем код њега, можда би ми човек отворио.

БУЦА: Баш ако си запео... Мени већ све пресело.

ДУЦА: Ништа нас не кошта да пробамо.
(*Телефонира*)
Не вреди куме, није доступан.

БУЦА: Па нормално! Навикла стока да не ради, а оће да има! Море! Све би ја то...!

ДУЦА: Нешто мислим, он и да нам отвори стовариште, треба тамо да буду мајстори...

БУЦА: Ваљда си и ти неки мајстор!

ДУЦА: Мислим, на тестери, кантерици...

БУЦА: Извини куме, а који је твој посо у свему томе?

ДУЦА: Ја, куме, цртам и склапам. Најважније је да се направи прецизан цртеж, јер они тамо после секу по мери коју си им ти дао...

БУЦА: Ја никад нисам никоме ништа дао.

ДУЦА: Па не мислим ти, куме, него било ко...

БУЦА: Шта има било ко да даје меру за мој орман?! После није чудо што испадне како не треба!... У, па ја сам мислио да ти ту имаш много више посла!

ДУЦА: Има посла, куме, колико хоћеш. Цртање, рачунање, утовар, истовар, бушење, склапање, монтажа...

БУЦА: Све то није ништа, кад га ти добијеш исеченог на меру. Твој посо је нула. И ова гајба пива ти је и-ха-хај.

ДУЦА: Куме, ја нисам ни мислио...

БУЦА: Него, јел можеш ти мени, сад овде, да направиш једно постоље од тог отпада, на које ћу ја да ми га ти дигнеш?

ДУЦА: Могу, куме. Само, шта добијаш? Орман ће бити виши за дебљину универа, то је само осамнаест милиметара.

БУЦА: Куме, да ти је толко дужи, нико ти не би требо. А, куме?

ДУЦА: Па добро куме, ако ти хоћеш тако...

БУЦА: Дај, збомбај то, па да палимо!

ДУЦА: Шта мислиш да прво скокнемо до Бате Флеке?

БУЦА: Мани сад Бату Флеку! Цепни ту пивкану, да отворимо нову! Е, мој куме! Да се политичари у овој земљи договарају ко ја и ти, ово би била Швајцарска! Сатови и чоколада на сваком кораку!... Него – јеси био на гласању?

ДУЦА: Нисам стигао, касније ћу...

БУЦА: Данас ко не изађе на гласање, тај не мисли добро ни својој деци, ни свом народу.

ДУЦА: Хоћу ја куме, него журио сам да ти ово завршим.

БУЦА: Убише нас порези.

ДУЦА: Да знаш!

БУЦА: Докле више, питам ја тебе, куме? Докле?

ДУЦА: Док сам радио на црно, нешто је и могло да се одвоји на страну. Ово сад – катастрофа! Порези и ауто у гроб да ме отерају.

БУЦА: Пази сад, то кажеш ти који једва намакнеш неку цркавицу, а ринташ ко рудар у овој смрдљивој радионици, ни прозоре бре немаш на њој... Стварно куме, кад мислиш да затвараш ово чудо?

ДУЦА: Никако да одвојим кинту за стакла. Све ми пречe од тог.

БУЦА: Много ме секираш, куме. Иде зима, а ти и даље фураш ове буђаве најлоне. Ајде што ми ти улази ладно, него ти улази и с мог. Један дан има да се срушиш, нећеш ни да знаш шта те стрефило.

ДУЦА: Има неко време, почело нешто да ме штреца у грудима...

БУЦА: У мудима? У, то не ваља.

ДУЦА: Не могу ни да потегнем као некад. Раније по цео дан и ноћ стојим за машином, а сад...

БУЦА: Раније сам, куме, и ја мого по цео дан и ноћ ко машина, а сад два-три минута и прц.

ДУЦА: Лако бих ја, куме, само да није тих пореза...

БУЦА: Шта да кажем ја, са кафаном? Де је ћевабџиница на штајги? Де је подрум пића на пијаци? Де је мењачница? Де је плата за раднике на црно, де кинта за набавку робе?

ДУЦА: Могу да мислим, куме...

БУЦА: Боље да ту киту дам теби да ставиш прозоре, него што је дајем овој пропалој држави.

ДУЦА: Имам, куме, и ја своје проблеме...

БУЦА: Које бре ти имаш проблеме? Погледај се – човек да ти не узме орах из руке. А види ја. Обријан, скоцкан, возим *џајера* – ал шта ми вреди, кад ме бриге појеоше? Фала богу бар немам децу ко ти, па ту нешто уштедим.

ДУЦА: Ама куме, хоћу ја да гласам, само да ово завршимо...

БУЦА: У реду је, куме. Не мораш мени да се правдаш. Прво – кумови смо. Друго – ти немаш, и како да знаш како је нама који имамо?

ДУЦА: Има форе до осам, куме, гласаћу дотле...

БУЦА: А извини, ако није тајна – за кога мислиш да гласаш?

ДУЦА: Као и пре, куме... Ти знаш, ја сам отпочетка за њега.

БУЦА: Јесмо га последњи пут сви бирали?

ДУЦА: Јесмо, куме.

БУЦА: И? Шта је урадио?

ДУЦА: Урадио је колико је могао, куме. Знаш да су га стисли са свих страна.

БУЦА: Куме, немој да се лагимо. Јел добио прилику? Јесте. Јел искористио прилику? Није. Што? Зато што је неспособан. За ону ствар није. Иначе би се досад стопут обогатио.

ДУЦА: Он је, куме, поштен човек...

БУЦА: Куме, чим је поштен, значи није човек! Буди ти, бато, поштен колко оћеш, ал пусти мало и непоштене да живе.

ДУЦА: Он стварно воли овај народ...

БУЦА: Какав народ, кад се данас у Европи укидају границе? Ало, куме! Нема више народа!

ДУЦА: Куме, то су глупости...

БУЦА: То су глупости, а твоје гусле нису глупост? Данас се без сошке пичи из једне државе у другу, а мој кум одврно гусле, па само пуца!

ДУЦА: Манастири и криво гудало – то је српски народ сачувало...

БУЦА: Ало, куме! Народ је стока! Ја би воло да живим у земљи де нема народа, ал има људи! Људи једу виљушком, а народ пасе! Људи причају, а народ блеји! Људи се гледају у очи, а народ жмирка, одма видиш да те ради! Не каже се џабе: да будемо људи! Ко још каже: да будемо народ?

ДУЦА: Тако је Бог уредио, куме мој.

БУЦА: Ко?

ДУЦА: Бог.

БУЦА: Апиш ме за мог.

ДУЦА: Немој тако, куме. То су озбиљне ствари.

БУЦА: Ајде, нек ти буде! Бог! И?! Шта с њим?!

ДУЦА: Народ је, куме, старији од државе, од закона, од краља и председника. Само је Бог старији од народа.

БУЦА: У, јако мудо. Кажи ти мени, који је данас дан?

ДУЦА: Данас?... Недеља, куме.

БУЦА: Недеља. И?

ДУЦА: Шта и?

БУЦА: Шта оно недељом не треба да се ради?

ДУЦА: Шта знам, куме...

БУЦА: Недељом се, коњу, не ради! А шта ти радиш? Радиш! Значи недеља је, а ти радиш! И сечем муда на пању ако ти је ово прва недеља да радиш!

ДУЦА: Ја, куме, не знам више ни који је дан. Устанем по мраку, легнем по мраку. Уђем у радионицу, изађем из радионице. И опет немамо.

БУЦА: Како куме да имаш, кад не поштујеш шта је бог заповедио? Плус, заболе тебе да изађеш на гласање! Заболе те да гласаш за мог кандидата! Заболе те како ја живим! Само на себе мислиш, друго те не занима! Теби је само ти да имаш, остали нек поцркају!

ДУЦА: Куме, ти бар знаш како ја живим...

БУЦА: Нормално, зато ти и причам све ово! Данас сигурно ниси био у цркви?

ДУЦА: Нисам...

БУЦА: Пост је. Јел постиш?

ДУЦА: Само средом и петком...

БУЦА: Кад си се последњи пут исповедио? Кад си се причестио?

ДУЦА: Не знам, куме... Нисам одавно.

БУЦА: А видиш, твој кум све то испоштује по пе-есу. Не радим ни радним данима, а камоли недељом. Постим цео пост, ударам само по плодовима мора и италијанском вину. Ја сам, куме, јутрос стиго и на гласање и у цркву. Само, ја се не бусам у груди ко неки. Ћутим и радим. И не тражим за то никакву награду. Тражим само да гласаш за мог. Кандидата.

ДУЦА: Куме, све је то тачно...

БУЦА: Значи, договорили смо се?

ДУЦА: Ти си, куме, у три реченице заокружио мој живот...

БУЦА: Ти, куме, заокружи број пет и вољно.

ДУЦА: Покушавам да нађем неко смирење, али сви нешто траже од мене. Отимају, дрпају, хоће да буде готово за јуче...

БУЦА: Оћеш ти да гласаш за мог, или нећеш?

ДУЦА: Рачуни, књиге за школу, гардероба, екскурзије, улагања у кућу, па у алат, материјал, гориво за онај крш, ону рупу без дна, плус одржавање... То је, куме, затворен круг. Само ринташ, не знаш ни који је дан, ни месец, ни да ли је црвено слово или пост. А кинта цури кроз прсте и присиљен си да прихватиш нови посао, без одмора, и опет сецаш од јутра до мрака, иако би мало да станеш, да будеш са женом и децом која расту, а ти немаш појма...

БУЦА: Де могу да шорам?

ДУЦА: Желим да будем новозаветни човек, али нисам стигао ни до Старог завета...

БУЦА: Ало! Куме! Куц-куц! Де могу да шорам?!

ДУЦА: Иди, куме, у кућу...

БУЦА: Важно да пиче гусле, а за шорање ко те пита! Боље направи клоњару у овој рупи и стави више та стакла на прозоре!
(*Излази*)

ДУЦА: Шта сам оно хтео?... Да, магнети!
(*Звони телефон*)
Ало... Ево, још мало... Па добро, почните без мене. Ја кад стигнем... Миро, молим те. Не знам колико ћу да наплатим. Човек те запослио, нема смисла... Не брини, платићемо струју и телефон чим завршим онај сто... Ајде.
(*Спусти слушалицу)*

БУЦА: Кој си ти баксуз!

ДУЦА: Што куме, шта је било?

БУЦА: Сад оде негде!

ДУЦА: Ко?...

БУЦА: Бата Флека – шта ко?!

ДУЦА: Сигурно на гробље.

БУЦА: И он ради недељом! Све радници, до мога! А овамо, нема кер зашта да вас увати!

ДУЦА: Где баш сад...

БУЦА: Да си на време отишо по лика, то се не би десило! Требало је прво да утоварите орман, а не ту да ме смараш глупим причама!

ДУЦА: Немој куме да се нервираш, смислићемо нешто...

БУЦА: Само да ме леђа не цепају, сам би га диго на тринести спрат! Шта ме ту завлаче и курта и мурта!

ДУЦА: Имам ту неке точкове. Ако их ставим на ово постоље...

БУЦА: Чек, чек! Јесмо ми нешто причали да орман има точкове?

ДУЦА: Нисмо, куме.

БУЦА: Сигурно?

ДУЦА: Сто посто, куме. Ево, овде пише...

БУЦА: Дај ми тај папир!
(*Цепа папир*)
Кој си ти смор! Пише, па пише! Јел сад пише нешто?!

ДУЦА: Сад, куме, не пише више ништа.

БУЦА: Дајем главу да смо причали о тим точковима! Само, ти си заборавио! Ти бре не знаш ни кој је данас дан, а камоли да се сетиш мојих точкова!

ДУЦА: Куме, да смо причали, ја бих записао...

БУЦА: Јел умеш бре ти да кажеш нешто сам, а да не читаш?! Шта да си политичар, па треба да држиш говор?!

ДУЦА: Не знам куме, стварно се не сећам тих точкова...

БУЦА: Да си ме послушо и ставио точкове на орман, ко што сам ти реко, сад би мого сам да ми га дигнеш!

ДУЦА: Ти, куме, само седи и уживај. Сад ћу ја, час посла. Ево, точкови су ту...

БУЦА: И ти си ми неки вајни машински техничар, до мога!

ДУЦА: Није, куме, техничар него инжењер, али нема везе...

БУЦА: Па и нема. Кад си дипломиро?

ДУЦА: Их, куме! Има двадесет година! Сећаш се кад смо славили мој дипломски?

БУЦА: Јок.

ДУЦА: Оно кад су нам трубачи свирали до зоре на сплаву, а ти се ваљао по срчи?

БУЦА: Ништа се ја то не сећам. Нешто друго оћу да те питам: шта теби, куме, вреди та диплома?

ДУЦА: Ево шта ми вреди, куме. Фирма пукла. Ја, са четрдесет пет година, на биро као технолошки вишак. Да није ове столарије, стварно не знам како бих...

БУЦА: Јел пасеш сад муда што ниси запалио напоље кад си мого?

ДУЦА: Ти знаш, куме, да ја никад нисам хтео да идем напоље. Ја бих тамо увенуо. Сећаш се кад сам имао ону понуду за Канаду, а ја се, уместо да одем, оженио?

БУЦА: Јок.

ДУЦА: Како куме јок, па ти си нас венчао...

БУЦА: Мени просто не иде у тинтару да ти, као школован човек, ниси мого да се сетиш те најпростије ствари.

ДУЦА: Које, куме, ствари?

БУЦА: Па то, да ставиш точкове на мог. Мислим, ормана.

ДУЦА: Точкови се, куме, на орман не стављају – баш ако неко тражи...

БУЦА: Значи ја, који ни средњу школу нисам завршио, само својим здравим разумом долазим до тог најпростијег решења. И сад, ко је школованији од нас двојице? Ти, који си прошо кроз школу, али школа није прошла кроз тебе? Или ја, који сам завршио школу живота? Чија диплома више вреди?

ДУЦА: Бога ми, куме, како стоје ствари у овом друштву...

БУЦА: Ово друштво је у тебе нешто уложило. Шта мислиш, ко је то платио?

ДУЦА: Куме, ја сам био стипендиста...

БУЦА: Ја сам то платио, куме. Ја правим паре од своје петнесте године. Ја уредно плаћам порезе једном у две-три године кад ме наватају. Сви сте ви вајни школарци на мом. Буџету. Кака црна стипендија?

ДУЦА: Куме, да држава није пукла...

БУЦА: Вама нерадницима и забушантима увек је неко други крив! Прво – ти не радиш у својој струци, за коју си школован! Друго – радиш ко столар, а ниси столар! Значи

ти неком правом столару узимаш из уста! Треће, што ми никако не иде у главу, да ти – као неки вајни *др мр инг̄* – не можеш да се сетиш да ставиш точкове на један обичан орман! И још имаш образа да ми тражиш гајбу пива?!

ДУЦА: Ма куме, ја сам ту гајбу пива више због тебе, да те не увредим...

БУЦА: Видиш колки си дркаџија? Па сад да продаш ову страћару, и све што имаш у њој, и за све паре да ми купиш гајбе пива – фабрику пива да ми купиш! – опет би ми осто дужан! Ја сам те бре школово! Годинама! А ти ми овако враћаш!

ДУЦА: Куме, ти знаш да ово радим што морам. Да смо само на Мириној плати, не би могли да живимо...

БУЦА: А, то је, значи?

ДУЦА: Шта, куме?

БУЦА: Кума ми слабо зарађује?

ДУЦА: Куме, не жалим се ја. Али то што она заради, оде на хлеб и млеко. А где је све остало? Где су деца?

БУЦА: Откуд ја знам де су ти деца?

ДУЦА: Како њима да не даш кад траже?

БУЦА: Без икаке фрке. Плус их наједеш говнима.

ДУЦА: Није баш тако, куме, не знаш ти...

БУЦА: Чек, чек... Значи, ја сам и за то крив?

ДУЦА: За које, куме?

БУЦА: Па то, за кумину плату.

ДУЦА: Таман посла, куме! Ја сам теби до неба захвалан! Да тебе није било, ја не знам шта би данас радили!

БУЦА: Пушили би га, ето шта би радили. Овако га пушим ја, што сам био човек.

ДУЦА: Немој, куме, тако...

БУЦА: Нека, нека. У реду је. Нисам ја важан.

ДУЦА: Куме, задњу кошуљу би дао за тебе.

БУЦА: Аха.

ДУЦА: Задњу кошуљу, куме. Часна реч.

БУЦА: Дај!

ДУЦА: Ево, куме мој!... Ево, брате мој лепи, љуби те брат!

БУЦА: Ало! Склањај ту кинеску крпу од мене, јеси ти нормалан?!... Бре куме, ти си тотално одлепио. Кој ти бре, човече, мало се зекимо. Дај боље да наздравимо. Нисмо ни ми од јуче.

Куцају се, пију.

БУЦА: Оће бити нешто од тих точкова?

ДУЦА: Ево куме, још пар шрафова...

БУЦА: И онда?

ДУЦА: Па ништа, куме. Дигнемо орман на постоље и одгурамо га до приколице.

БУЦА: Мислиш да ћемо моћи да ми га дигнеш сам?

ДУЦА: Ти ако би могао само мало да га придржиш...

БУЦА: Оћу! Што си завршио школу, кад не можеш сам да ми га придржиш?

ДУЦА: Ево куме, готово!

БУЦА: Фала богу, једном и ти да свршиш. Удави ме, бре, ко пијан ону ствар... Јел ми га дижемо?

ДУЦА: Ти само придржавај овде, да не побегне...

БУЦА: Аха. Ај сад... Уоо – ОП!

Дуца се рве са орманом.

БУЦА: Куме, диже ли ми га?!

ДУЦА: Јесам куме, диго сам га!

БУЦА: Не пуштај га, куме!

ДУЦА: Клизи ми, куме!

БУЦА: Добро га увати!

ДУЦА: Заноси у лево!

БУЦА: Цепни га у слепо црево!

ДУЦА: Пада!

БУЦА: Држ га, тигре!

ДУЦА: Куумеее!! Нога, куме!!

БУЦА: Мани ногу, како орман?!

ДУЦА: Куме, ништа не брини! Ја кад направим...!... Уф, уф, уф...

БУЦА: Ти кад га направиш, то није ни за ону ствар!

ДУЦА: Куме, мало се зекимо...

БУЦА: У, што ти зекење! Како би било да се ја мало зеким с твојом женом?!

ДУЦА: Извини куме, сад ћу ја...

БУЦА: Да си ме послушо и звао Бату Флеку на време, ово се ништа не би десило! Зато је ова јадна земља и дошла довде! Сви се праве паметни, а нико појма нема!

ДУЦА: Пази куме, сад га опет дижем...

БУЦА: Ако ће ми га дигнеш ко малопре, боље немој.

ДУЦА: Јао!

БУЦА: Шта је сад?!

ДУЦА: Леђа!

БУЦА: Зајеби леђа! Ај сад! Дижи!

ДУЦА: Кууу-меее!!
(*Последњим напором диже орман на постоље*)
Ево, куме мој...

БУЦА: У, драме. Добро, јел то било толко тешко да се уради?

ДУЦА: Оматорило се куме, шта ћеш.

БУЦА: Ја ћу пивкану, заслужио сам.

ДУЦА: Могао бих и ја једно...

БУЦА: Е, куме! Зајеби сад пивкану! Дај да ми га утовариш док су ти леђа још топла. После, кад се оладе, не помаже ни куромицин, ни опаливидон.

ДУЦА: У праву си, куме. Прво да завршимо посао.

Дуца гура орман напоље. Буца иде за њим са флашом пива у руци. Из off-а: држ га! заноси! обори! пази! куме! лево! десно! пун! удри! тресак... Враћају се. Дуца храмље, држи се за руку, аркада разбијена...

БУЦА: Који си ти баксуз! Нашта, бре, личи онај орман?! Врата сва крвава!

ДУЦА: Куме, само крпа и мало топле воде... Универ се лако одржава.

БУЦА: Ко ће сад да ми га попне ми га на тринести спрат?

ДУЦА: Ја ћу, куме.

БУЦА: *Ја ћу, куме*! Види бре каки си крвав, има да ми усвињиш нове пресвлаке у *пајеру*!

ДУЦА: Сад ћу час да се пресвучем...

БУЦА: Знаш шта? Ниси ни трећина оног кума од пре. Почнеш посо и не завршиш га. Зато немаш и нећеш никад ни да имаш.

ДУЦА: Куме, завршићемо. Ништа се не секирај.

БУЦА: Погледај се наштa личиш. Очеш такав на гласање? Очеш такав у тазбину на ручак? Очеш тако кљакав да завршиш сто оним људима? Од чега ће да региструјеш кола, купиш деци патике? Каће затвориш ове прозоре, сваки пут кад дођем уби ме промаја! Јел мислиш ти на друге, или само на себе?! Слушаш гусле, наређо иконе на редаљку – а не стидиш се ни бога, ни људи! Срам да те буде!

ДУЦА: Извини, куме...

БУЦА: А знаш шта ми највише иде на јаја? Знаш шта?

ДУЦА: Немој, куме, да се нервираш, решићемо све...

БУЦА: Шта ми бре стално повлађујеш?! Шта ми ту пезиш?! Јел имаш ти личност?! Да лупиш руком о сто! Да ме избациш напоље, да ми никад не падне на памет да се вратим! Јеси ћорав?! Јеси глув?! Јел не видиш да те зајебавам откад сам прошо кроз она врата?!

ДУЦА: Па видим, куме...

БУЦА: Што онда ћутиш, коњу један?! Што ћутиш?!

ДУЦА: Па мало се зекимо, куме...

БУЦА: Ко се бре зеки?! Мозак ти померам, будало једна! Мени се смучило, а ти ништа!

ДУЦА: Како, куме, ја тебе да избацим?

БУЦА: Марш напоље!

ДУЦА: Добро, куме...

БУЦА: Ало! Де си пошо, коњу?! Де си пошо?!

ДУЦА: Па куме, јеси рекао марш напоље...

БУЦА: То ти мени треба да кажеш, морончино!

ДУЦА: Како, куме, ја теби то да кажем?

БУЦА: Па јел имаш уста, коњино?! Де су ти муда?!

ДУЦА: Не могу ја то, куме. Да је неко други уместо тебе, давно бих ја њега. Али тебе, куме... Не могу.

БУЦА: А извини, што мене не можеш?! Шта мени фали?! Јесам глуп?! Јел смрдим?! Шта?!

ДУЦА: Ма није куме, него...

БУЦА: Кажи бре једном! Превали то преко уста!

ДУЦА: Па кумови смо.

БУЦА: Шта?!...

ДУЦА: Кумови смо, куме. Кумови смо.

Гледају се.

БУЦА: Знаш шта? Једи ти мало говна.
(*Излази, враћа се по гајбу*)
Ово је кауцирано, ко ти крив што ниси попио на време. И само још ово да ти кажем. Ти си, куме, некад био човек. Имо си срце ко кућа, и муда ко три куће. Ја ти нисам био ни до оне ствари. Гледо сам у тебе ко у икону. Ти си ми био идол. Шта се десило с тобом? Затворио си се у ову смрдљиву радионицу, ко у цркву. Окружио се иконама, слушаш гусле, тотално си одлепио. Изгоре ти, мој куме. Изгоре ко жишка. Ај, па нека ти лака земља. И немој случајно да ме зовеш, да ми се извињаваш за ово што си ми данас приредио. Звађу ја тебе, кад ми буде нешто требало. Воздра.

ДУЦА: Куме! Магнети! Нисмо ставили магнете!... Чекај, бре куме! Стани!...

Звони телефон. Дуца укључује касетофон: гусле; онда се крсти пред иконама.

ДУЦА: Господе Боже мој. Хвала Теби на свему. Помилуј нас грешне, а кума мога прости, јер не зна шта ради.

(2006)

ГУСЛЕ НА УСИЈАНОМ ГРАДСКОМ КРОВУ
или
ЕПИТАФ ЈЕДНОЈ ПОЕТИЦИ

Пре готово тридесет година мој драги пријатељ В. В. – у то време познати писац и књижевник – замоли ме да прочитам комад једног драматурга, који тек што беше дипломирао. Како се у то време одласком у пензију ослободих обавеза на факултету, радо пристадох да удовољим молби свог пријатеља и да, колико год је то до мене, допринесем уметничком развоју једног младог писца. Тако ми се у рукама нађе драмски текст под називом *Сад Се Смеј Соџире*. Био је то мој први, свакако не и последњи сусрет са Иваном Панићем.

Будући да поменути комад није уврштен у избор драма у овој књизи, то се ни ја овде нећу бавити његовом анализом[1]. Рећи ћу само толико да сам одмах запазио да се ради о талентованом аутору који вешто барата архитектуром текста, карактерологијом ликова и лексиком, а све то уз наглашену комичну ноту, што само по себи чини одређени квалитет јер је, по опште усвојеном мишљењу, теже написати комедију од трагедије. Утолико пре нисам био изненађен кад је овај комад добио прву награду на конкурсу *Дани комедије* у Јагодини и када је, недуго потом, заживео на даскама театра *Јоаким Вујић* у Крагујевцу. *Hic es auktor*! Ето писца! – помислих.

Авај. Помислих и преварих се.

---

[1] Кога то буде занимало, може га и сам прочитати у часопису за позоришну уметност *Сцена* под редним бројем три посвећеном писцима Београдског драмског круга, од маја-јуна 1992. године у издању Стеријиног позорја, Нови Сад, са поговором Дубравке Кнежевић. (прим. аут.)

Истина, већ у том првом професионалном Панићевом комаду могли су се препознати замеци његовог потоњег духовног посрнућа, али они ту беху дати тек у повоју. У *Сотиру* он још увек хода по танкој оштрици што раздваја пунокрвног аутора од надареног аматера, креатора од имитатора, писца од пискарала. Његови неоспорни почетни квалитети: лакоћа жанровског поигравања, колоритни ликови, сочни дијалози, духовити омажи, способност да комедију неосетно преточи у трагедију – у *Сотиру* дати са тако пуно невиности и младалачког полета – током времена не само да губе на шарму, већ се обликују у један извитоперен квантитет пишчевих тежњи да се сурово подсмехне свему што је напредно, савремено и грађанско, дајући предност „здравом народном духу", оличеном у ликовима промашених губитника са маргина живота. Пробијајући се кроз пустињу и прашуму Панићевих комада – а њих до овог тренутка има девет, од *Сотира* до последњег, под насловом *Амартиа*[2] – постајемо невољни сведоци застрашујуће трансформације талентованог писца у трагичан лик вагабунда изгубљеног у мутним измаглицама делузије, коме узвишени чин писања није ништа друго до вид јалове психотерапије.

Та Панићева злосрећна еквилибристика не траје дуго: она се већ у његовој следећој драми *Сократов тестамент* завршава вртоглавим падом у провалију сопствених комплекса, јасно дефинишући његову будућу поетику. До јуче симпатични комичар, обдарен неоспорним талентом и префињеном иронијом, преко ноћи постаје злонамерни критизер утврђених друштвених норми. Штавише, бруталнија критика улоге интелектуалне елите у културном развоју једног друштва одавно није виђена у тако грубом облику. Маштовита прича о наводном деведесет првом Есхиловом комаду, који је притом још и комедија – а све то увијено у обланду старохеленске трагедије, са хором и парафразираним стихом – заправо је само параван који крије пишчеве мрачне претензије. Целокупна драмска конструкција, од почетка до краја ове мучне

[2] Такође имајући у виду и његова два романа, *Краљ реке* и *Христос воскресе* (прим. аут.).

трагикомедије, у функцији је његове ирационалне мржње према свему што носи префикс грађанско. Интелектуалци су извитоперени злотвори, прост народ њихова жртва. Позитивних ликова нема ни са једне ни са друге стране, а завршна сцена канибалистичког оргијања академских грађана над раскомаданим Богољубовим остацима – док лажни жрец приморава ослепелог девојчурка на фелацио – чак и код читалаца са најјачим стомаком изазива мучнину и гађење.

Бол-Болен, *Ада на Реци Дубокој*, по форми подражава конструкцијску основу *Сократовог тестамента*. Оба комада су трагикомедије са прологом, оба пролога се одликују перипетијом која се расплиће у реалном позоришном времену. Међутим, иако наоко слична по форми, ова два текста садржајно се битно разликују; док су у *Сократовом тестаменту* главни зликовци интелектуалци, у *Бол-Болену* ову незахвалну улогу преузимају сурови рибари и дрвосече. Највећа жртва је занесени звездочатац и филантроп, који своју несебичну и крајње душевну тежњу да помогне ближњем на крају плаћа, дословно речено, сопственом главом.

Наравно, Панић не би био то што јесте када би се одрекао свог неразумљивог анимозитета према представницима грађанског сталежа; карикатурално осликавање писца и књижевника Валентина Валентинија с почетка комада, као да собом носи реминмисценције на лик Хомера Кокотовића из *Сократовог тестамента*. Разлика је у томе што Хомер бива жртвом сопствених незајажљивих апетита за славом и богатством, док се Валентино претвара у демона који креће у потрагу за нечим лакшим и удобнијим од просте круне *rex nemorensis*–а, краља шуме: божанским ореолом. И управо та монструозна трансформација Валентинова од мекушног грађанина до нарцисоидног и нацистоидног диктатора, најречитије осликава настрану Панићеву фиксацију о грађанској средини као полазишту свега негативног, штавише: расаднику мородера илити зверињаку предатора којима ништа није свето и који су приправни на сваку туђу жртву како би преко лешева стигли до звезда. Иако је *Сократов тестамент* на први поглед по форми суровији, крвавији и бруталнији – каква уосталом и јесте старогрчка драма, на чијим постулатима

Панић гради фабулу овог комада – *Бол-Болен* је донекле зрелији и свакако перфиднији, нарочито у својој сатанистичкој завршници. Као све живо под капом небеском, и писци сазревају. Питање је само чиме ће се тај природни процес завршити: пунотом мириса и укуса, или смрадом и црвима?

Од *Бол-Болена* до *Одвратне драме* прошло је пуних осам година. Током тог периода Панић завршава роман *Краљ реке* и пише два нова комада: *Кад ћеш доћи* (1999.) и *Топ од трешње – скица за портрет једног Србина* (2000.). Први је фашистичко-националистичка псеудо-скаска са тематиком из Другог светског рата у којој, по свом старом обичају, аутор изврће утврђене историјске чињенице, те од осведочених злочинаца и колаборациониста окупатора – какви су били припадници издајничког покрета Драже Михаиловића – прави наказне парадигме епских див-јунака и античких хероја. Други комад је управо оно што дефинише његов поднаслов: проста скица портрета једног занесењака из села Пилатовићи код Пожеге, те као такав није вредан спомена[3]. Овај период, међутим, значајан је по извесним догађајима на Панићевом личном плану: он улази у брачну заједницу, а ускоро добија и своје прво дете, кћер Ирину којој, уосталом, и посвећује истоимени женски лик из *Краља реке*. Увелико се, дакле, одвија горепоменути процес о коме смо малочас говорили: Панић сазрева као личност, „*али и као писац и књижевник – што он заправо никада није ни био у пуном смислу те речи*“[4].

Нажалост, тај процес сазревања збива се у контра-смеру: уместо да ревидира своје грешке он не само да их понавља, већ све дубље тоне у живо блато сопствених заблуда. У том смислу, *Одвратна драма* је *breaking point,* преломна тачка Панићеве поетике; он се у њој коначно и једном заувек декларише као непомирљиви јуришник против грађанске опције,

---

3 Мада се осам година касније Панић враћа свом опскурном јунаку Јаћиму Јотићу, посвећујући му обимнији комад *Трешњин цвет или Свето портрет једног Србина*, штампан у Савременој српској драми 35, у издању Драмских писаца Србије и позоришта Модерна гаража. (прим. аут.)

4 Валентино Валентини: *Један критички осврт на драму Бол-Болен, Ада на Реци Дубокој,* Глас писаца 128, Удруга писаца и књижевника, М, 1995, стр. 43-45. (прим. аут.)

коме још само недостају црна кошуља и свастика на рукаву, па да се прикаже у правом светлу. У *Одвратној драми* нема античких рецидива нити маштовитих конструкционих заплета, нема шароликости ликова ни лексичких поигравања, карактеристичних за *Сократов тестамент* и *Бол-Болен*; она је чак и квантитативно другачија од ранијих текстова, који су знатно обимнији (ако се изузме *Топ од трешње*). Али, како пословица каже: отров се пакује у малим боцама. Од све претходне *панићевштине*, тако карактеристичне за ране комаде, остао је једино хумор, овде доведен до крајњег неукуса, као и та ирационална мржња на све грађанско. Писац не само да више не влада њом, напротив – он јој се свесно препушта; дотле брижљиви конструктор, сада наједном занемарује референцу аутентичности е да би памфлетски, на дневно-политичком нивоу, изнео своје псеудо-идеје. Како другачије објаснити лаички однос психијатар-пацијент, дат у облику недостојном једног сериозног аутора? Чиме оправдати сократовску меаутику о суштинској спознаји самога себе, приказану кроз наивно осмишљену терапију где доктор постаје пацијент, а пацијент доктор? Коначно, има ли било који, иоле озбиљан писац право да зарад поенте пренебрегне форму? Наше је мишљење да нема.

Одвратна драма је значајна и по томе што се у њој први пут јављају гусле – мотив које ће се потом често понављати у будућим Панићевим текстовима, и не само драмским. Тај примитивни инструмент постаје персонификација јалове борбе губитника против победника, сељака против грађана, примитиваца против етичара и естетичара. Његовим увођењем Панић и несвесно сведочи о дубини сопственог потонућа, које он – о, чуда! – бесрамно слави и уздиже на пиједестал победе. И као што се епски јунак оружа пред одлучујућу битку пашући бритку сабљу, намичући чекркли-челенку и развијајући крсташ-барјак, наш несрећни писац „храбро“ истура гусле, у очајничкој нади да ће њихов иритантни звук пресећи незаустављиви *der Marsch nach Osten* Новог Светског Поретка – баш као што је пољска коњица, у свом последњем романтичном јуришу, лудо хрлила на челичне немачке панцере. Хрлила и гинула. Да није тужно, било би смешно.

Магнети (у изворној верзији: *Куме, изгоре ти*) представљају идејни наставак *Одвратне драме*, али су по форми још сведенији. То је дуо-драма током које два кума, два савршена антипода, у чврстом јединству места, времена и радње плету нити реалне животне приче у којој је један протагонист предатор, а други жртва. Треба ли после свега реченог бити толико маштовит, па погађати ком друштвеном слоју припада први, а ком други лик? Само се по себи подразумева да је *the main villain,* врховни нитков, грађанин Буца, док је жртва богобојажљиви занатлија Дуца, кога вера и традиција обавезују на трпељивост. Поднаслов *цртица о стрпљењу и трпљењу* верно осликава квинтесенцију овог комада, који по свему спада у зрелије Панићеве текстове.

Зашто кажемо зрелије? Чини се, наиме, да се писац временом уморио од свог опсесивног антагонизма према грађанској класи, кога је тако отворено исказивао у претходним комадима. Лик Буце дат је са једним ироничним отклоном, али у тој иронији сада нема слепе злобе, већ пре једне свепраштајуће хришћанске ширине. И заиста, *Магнети* почињу Дуцином молитвом, тако се и завршавају. У оквирима ове елипсе суочавамо се са отвореним питањем: докле сежу границе људске трпељивости? Панић нам не даје конкретан одговор, али већ и сам тај и такав заокрет у начину његовог размишљања, те сагледавању човека као заточника сопствених страсти и унутрашњих превирања, као да наговештава известан помак у његовом односу према онима који су имали ту „несрећу“ да се роде као грађани. Истина, његов став је и даље тврд; он је и даље пун презира према свима који се усуђују да мисле другачије од њега; гусле нам и даље стружу уз уво, док нас са зидова мрко посматрају иконе светаца, а кроз отвор у небесима претећи маше прстом сам свети Саваот – али ипак, ако ништа друго, кроз Панићеве комаде бар не теку више реке крви, не котрљају се одрубљене главе, нити академски грађани халапљиво прождиру беле бубреге сиротих радника, сељака и поштене интелигенције. У *Магнетима* се драмски, животни, филозофски и сваки други сукоб међу протагонистима одвија много мирније, самим тим и реалније, а пишчеву младалачку жестину – повремено тако

блиску јефтином егзибиционизму циркуских забављача и stand-up комичара – лагано прекрива сенка зрелих година, доносећи једно свеобухватније поимање живота и међуљудских односа.

*

Почетком овог лета – неповратно затрпан томовима нових, што купљених што добијених књига – суочих се са неопходношћу једне полице, где би исте нашле стално уточиште. На препоруку својих пријатеља уговорих састанак са једним столаром, који им је непосредно пре тога направио нову кухињу. Може се замислити какво је и колико било моје изненађење када на вратима свога дома угледах онижег, проћелавог и проседог мушкарца, рамена спуштених од сецања многог терета. Истина, прошле су деценије откад сам га последњи пут видео на премијери комада *Сократов тестамент* на малој сцени Народног позоришта у Београду, али недоумице није могло бити: био је то Иван Панић, главом и брадом, овога пута не у улози драмског писца, већ – о, величанствене ли ироније! – *Mobelmeister*-а, мајстора за намештај.

Тог топлог јунског поподнева сведочих једној обично-необичној животној причи. Обичној, кажем, јер на жалост уобичајена је појава у овом несрећном времену да људи који су завршили високе школе, па чак имали и успеха у свом позиву, из чисто материјалних разлога стичу зараду на пољу неких других, често ординарних делатности, за које својевремено нису ни сањали да ће их обављати. Необичној, јер човек који је седео испред мене – са уживањем густирајући хладно пиво и зрачећи смиреношћу – не само да се ни једног тренутка није пожалио на судбину, већ је мирно објашњавао како је још за време студија драматургије маштао о томе да, упоредо са писањем, обавља неки независан посао, све док једног дана не буде могао да живи од пера.

– Тако да би се могло рећи, – закључи он на крају, не без извесне ироније, – да сам остварио своје младалачке тежње.

– Свакако по питању тог другог посла, – рекох. – Што се писања тиче, драги мој Панићу, годинама пратим ваш рад,

прочитао сам све што сте написали и стојим вам добар да никад нећете живети од пера.

– Вероватно сте у праву, – насмеја се он помирљиво, а мене зачуди одсуство депресије у том осмеху. – Али, нема предаје. До краја, па како буде.

На моје чуђење, у даљем разговору предложи ми да напишем поговор за ову књигу. Мало је рећи да сам био затечен тим неочекиваним предлогом. – Захваљујем на поверењу, али треба да знате да вам ја не бих писао хвалоспеве, како је то већ обичај у нас, – одбрусих, у нади да ће га одбити моја очита резервисаност. – О вашем раду имам изразито негативно мишљење, те нисам сигуран да сте се обратили на праву адресу.

– Утолико боље, – климну он главом. – Ако ни по чему другом, ова књига ће се разликовати од осталих бар по вашем поговору.

Признајем да је било извесне храбрости у тој замисли, извесне духовне чврстине која ме донекле поколеба. Као да ми чита мисли, Панић се тврдо осмехну преко чаше пива. – Стојим иза сваког свог слова. Сада је ред на вас.

– Изазивате ме? Пазите се, ја ово схватам као рукавицу у лице.

– Одлично. Већ назирем драмски сукоб.

– Ви га баш тражите?

– Који тражи, онај га и добије.

– Чујте, већ је крајње време да вам неко очита лекцију због тог вашег дегутантног и шизофреног антагонизма према грађанској класи. Да сте дошљак из руралне средине, приморан да се бори за место под сунцем, па хајде-де. Али ви сте и сами поникли из грађанске породице, расли у граду у коме и дан данас живите, подижете своју децу... Откуд толика нетрпељивост према онима који су саставни део вашег природног окружења?

– Тешко питање, господине докторе. – Он нехајно слеже раменима, бришући надланицом пивску пену са усана. – Нека га разреше моји биографи.

– Ваши биографи? – понових у неверици. – Човече, ви никада нећете успети као писац! Сувише сте интровертни, усамљени, препуштени сами себи, без подршке иних!Нико осим ваше породице, неколицине пријатеља и најближих комшија, тако ирелевантних за ваш успех, не стоји иза вас! А имали сте успеха, то нико не оспорава. Комади су вам штампани, играни, играју се и данас. Добијали сте награде. Били сте секретар Удружења драмских писаца, једно кратко време чак и уредник часописа *Драма*, али сте све то одбацили – зарад чега? Да би правили ормане?

– И писао романе.

– Вицкасти, као и увек... Само, видите, све је то више тужно него смешно. Признајте, лакше вам је да се задовољите бедном титулом доживотног амалина који тегли књиге за промоције Удружења, него да се суочите са захтевима позива за који сте се школовали. У шта се то са толиком вером уздате – у квалитет својих текстова? И то данас, када не само да свако пише, већ је свако у могућности да за мале паре изда написано? Дајте, молим вас! Знате, верујем да ћете оставити известан траг у нашој књижевности. Али он ће бити сасвим невидљив. Свако ко буде хтео да дође до њега мораће да га тражи не увеличавајућим стаклом, већ оним окуларом којим ваш О'Брен Мијајловић посматра звезде и небесне појаве на небу бол-боленском.

Сенка му прелете челом; на часак само, јер већ следећег трена поново је владао својим осећањима. – Ценим вашу искреност, – рече.

– Цените онда и ово: не свиђа ми се ваша поетика. Превише је експлицитна. Превише је оријентисана ка прошлости, конзервативна, агресивна, ускогрудна, усмерена ка самој себи, центрипетална у свом немоћном бесу. Притом је искључива до насиља. Ваљда сте као столар навикли да проблеме решавате чекићем и длетом, па сте ту суптилну навику пренели и на духовни план. Не само да не признајем вашу поетику – ја је се отворено и искрено гнушам! *Ανα*Θετει σε αθτην! Анатема на њу!

– Онда је сахраните, – одврати уз осмех. – И напишите јој епитаф.

– Врло добро! Биће ми задовољство да вам пружим то што тражите!

– И молим вас: нека буде пута два.

– Ништа не брините, биће пута двадесет два! То вам гарантујем!

На растанку, задржах га питањем:

– Само још ово: Обрен Мијајловић?

– Шта с њим?

– Управо вас то и питам. Има га у свакој вашој драми, али увек је другачији. Не могу да га ухватим ни за главу, ни за реп. У *Сотиру* је бесловесни прдоња, у *Сократу* лажни пророк, у *Бол-Болену* занесени астролог. У *Одвратној драми* песник-болесник, у *Магнетима* зли кум Буца... Правите омаж себи, шта? Докле мислите тако? Имате ли неку сувислу замисао о свему томе?

– Слуга покоран, господине докторе, али...

– Да?

– Баш никакву.

Сиц!

на Зевса громовника,
у Београду, 2019.

prof. dr. emeritus
Братољуб Танталовић

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

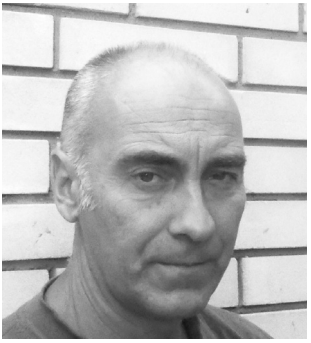

Рођен 1964. године у Београду.

На Факултету драмских уметности дипломирао драматургију.

Писао за позориште, филм, радио и телевизију.

Аутор два романа: *Краљ реке* и *Христос воскресе*.

Едиција
САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА

КЊИГА 1

Миладин Шеварлић, *Господин Министар;*
Јелица Зупанц, *Недовршена симфонија;*
Владимир Ђурић – Ђура, *Гробље мачака*;
Мирољуб Недовић, *Тамни вилајет;*
Драгана Абрамовић, *Јавор на шинама.*

КЊИГА 2

Александар Поповић, *Трка с временом;*
Слободан Стојановић, *Кућа на брду;*
Драган Томић, *Слава;*
Радомир Путник, *Последњи тренуци краља Александра и краљице Драге;*
Стеван Копривица, *Дуго путовање у Европу.*

КЊИГА 3

Миливоје Мајсторовић, *Pastür*;
Раде Радовановић, *Оригинал фалсификата;*
Едуард Дајч, *Седморица (војсковођа) против Тебе;*
Деана Лесковар, *Три чекића;*
Братислав Петковић, *Legion d' honneur.*

КЊИГА 4

Иван Панић, *Кад ћеш доћи;*
Ђорђе Лебовић, *Кактуси и руже;*
Миодраг Илић, *Пуч;*
Ирина Кикић, *О поморанџама и хлебу;*
Радослав Златан Дорић, *Позориште у паланци, или Мајмун и Трагичар.*

КЊИГА 5

Миодраг Ђукић, *Потраживања у мотелу*;
Срба Игњатовић, *Излазе на даске три краља од Данске;*
Миладин Шеварлић, *Вуци и овце или Србија на Истоку;*
Миливоје Мајсторовић, *Мартин анђео;*
Миодраг Зупанц, *Бела ружа за Дубљанску улицу.*

КЊИГА 6

Александар Обреновић, *Проналазачи;*
Драган Томић, *Пожар;*
др Владан Ђорђевић и др Едуард Дајч: *Плава књига о српском питању;*
Милан Јелић: *Јелисаветини љубавни јади због молера;*
Жељко Хубач, *'Ајдуци су опет међу нама.*

КЊИГА 7

Синиша Ковачевић, *Јанез;*
Вера Црвенчанин, *Човече, не љути се;*
Миодраг Ђурђевић, *Дуг из Баден-Бадена;*
Рајко Ђурђевић, *Косовска хроника*;
Драган Алексић, *Мала српска комедија.*

КЊИГА 8

др Владан Ђорђевић и др Едуард Дајч, *Бела књига о српском питању*;
Леон Ковке, *Виктимолошка прича*;
Душан Савковић, *Смрт госпође министарке;*
Миладин Шеварлић, *Код златног вола;*
Владимир Ђурић, *Као божанствена комунистичка комедија.*

КЊИГА 9

Братислав Петковић, *Каскадер;*
Александар Ђаја, *Језеро;*
Иван Негришорац, *Истрага је у току, зар не?;*
Драган Томић, *Шиштар;*
Миодраг Ђукић, *Кртичњак.*

КЊИГА 10

Леон Ковке, *Ритуал згуснутог ваздуха;*
Иван Панић, *Топ од трешње;*
Братислав Петковић, *Grand Prix;*
Бошко Пулетић: *Букефал;*
Драган Станишић: *Суђење Хамлетовим глумцима;*
Миладин Шеварлић: *Мртва природа.*

КЊИГА 11

Радомир Путник, *Туцинданска трагедија*;
Едуард Дајч, *Антигона на Колхиди*;
Александар Ђаја, *Веронезе*;
Марина Миливојевић, *К*;
Братислав Петковић, Војин Кајганић, *Sporting life*;
Леон Ковке, *Клепсидра.*

КЊИГА 12

Миодраг Илић, *Легенда о земљи Лазаревој*;
Миладин Шеварлић, *Небеска војска*;
Драган Томић, *Псећа кућица*;
Владимир Ђурић – Ђура, *Коју игру играш?*
Снежана Кутрички, *Ковчег.*

КЊИГА 13

Леон Ковке, *Министарка воли кнедле (Кнедла у бањи)*;
Новица Савић, *Опет плаче, ал' сад од среће*;
Миле Петковић, *Воз за запад, или рађање Синђелића*;
Иван Панић, *Одвратна драма*;
Зорица Симовић, *Јелена.*

КЊИГА 14

Миодраг Илић, *Еквилибристи;*
Бошко Сувајџић, *Вишњић;*
Мирко Петковић, *Масакр на тврђави;*
Леон Ковке, *Шећерна водица;*
Бора Ољачић, *Цукер – клакер.*

КЊИГА 15

Новица Савић, *Кад онај тамо умре;*
Љубинка Стојановић, *Голубарник;*
Весна Јанковић, *Мало вике око Мике;*
Рашко В. Јовановић, *Бранислав Ђ. Нушић;*
Миладин Шеварлић, *Косово;*
Едуард Дајч, *Тројанска трилогија.*

КЊИГА 16

Миодраг Ђукић, *Александар*;
Милан Јелић, *Ла Бедница;*
Радослав Павловић, *Девојке;*
Александар Ђаја, *Живот Јевремов;*
Братислав Петковић, *Les Fleurs du mal (Цветови зла)*;
Соња Богдановић, *Катија.*

КЊИГА 17

Младен Поповић, *Маслачак и Ретард;*
Соња Богдановић, *Црвенкапа у небајци;*
Миладин Шеварлић, *Дивљач је пала;*
Драган Т. Томић, *Нужна одбрана;*
Јован И. Рајковић, *Тачка ослонца;*
Едуард Дајч, *Црвена књига о српском питању или Пропадање и васкрс српских либерала.*

КЊИГА 18

Миодраг Илић, *Хајкуна од Удбина;*
Рашко В. Јовановић, *Јован Стерија Поповић;*
Зоран Божовић, *Са меродавног места се саопштава;*
Соња Богдановић, *Едерланда;*
Радмила Јовановић, *Вечна маска;*
Снежана Андрејевић, *Два пута два је пет.*

КЊИГА 19

Милан Миња Обрадовић, *Атрактиван наслов;*
Дина Недељковић, *Арто и његов двојник;*
Владимир Ђурић – Ђура, *Бан Страх;*
Соња Богдановић, *Суђење Баба–Јагi*;
Милисав Миленковић, *Процес – Франц Кафка;*
Капетан Едуард Дајч, *Пиратска трилогија.*

КЊИГА 20

Миодраг Ђукић, *Кисеоник,*
Мирјана Бобић Мојсиловић, *Имитација живота,*
Снежана Кутрички, *Смедеревско благо;*
Добрило Ненадић, Гојко Шантић, *Магла,*
Велимир Лукић, *И смрт долази на Лемно*,
Миладин Шеварлић, *Карађорђе.*

КЊИГА 21

Миодраг Ђукић, *Баштиник,*
Синиша Ковачевић, *Зечији насип,*
Стеван Копривица, *Tre Sorelle;*
Ђорђе Лебовић, *Војник и лутка,*
Миладин Шеварлић, *Змај од Србије.*

КЊИГА 22

Новица Савић, *Овде нема лопова;*
Миодраг Илић, *Машина за терор;*
Предраг Перишић, *"2004";*
Милан Миња Обрадовић, *Огледало без покрова;*

Соња Богдановић, *Станојло међу женама;*
Иван Панић, *Куме, изгоре ти!*

КЊИГА 23

Миодраг Ђукић, *Светионик,*
Рашко В. Јовановић, *Коста Трифковић;*
Александар Пантелић, *Тако смо се некад смејали,*
Драган Томић, *Сабља досеклија,*
Александар Ђаја, *Ла Герилла*,
Леон Ковке, *Бебин доручак.*

КЊИГА 24

Миладин Шеварлић, *Душевна болница,*
Стојан Срдић, *Максим,*
Ирена Шаровић, *Мали Бог,*
Радмила Јовановић, *Караконцула,*
Спасоје Ж. Миловановић, *Софија Ставрић или смрт односно Уметност преживљавања,*
Едуард Дајч, *Иза огледала.*

КЊИГА 25

Миодраг Илић, *Жанка,*
Светозар Влајковић, *Марко & Муса;*
Александар Ђаја, *Благољуб II;*
Војислав Савић, *Кенгури;*
Љубинка Стојановић, *Пит;*
Бојан Вук Косовчевић, *Кавез.*

КЊИГА 26

Стојан Срдић, *Анђео с веранде,*
Александар Пејчић, *Да Бог поживи господара*,
Драган Тешовић, *Заједничка изложба*;
Миле Петковић, *Погребни завод Милошевић & сотр.*;
Ненад Ж. Петровић, *Кућа развратa*;
Весна Егерић, *Лепа Јелена.*

КЊИГА 27

Миодраг Ђукић, *Млин,*
Миладин Шеварлић, *Пропаст царства српскога;*
Едуард Дајч, *Гозба или О Еразистрату;*
Бошко Сувајџић, *Острво;*
Александар Ђаја, *Повратак кнежевог сокола;*
Радомир Путник, *Венијаминов крст.*

КЊИГА 28

Владимир В. Предић, *Само је старац стигао на брод,*
Тома Курузовић, *Роман без романа;*
Мирко Милорадовић, *Ибзенова школа;*
Милисав Миленковић, *Зло је бити Србин;*
Зоран О. Ђикић, *Јакац;*
Соња Богдановић, *Последњи воз.*

КЊИГА 29

Миодраг Илић, *Вукоманов повратак;*
Миодраг Ђукић, *Папагај;*
Драган Томић, *Раскршће,*
Александар Ђаја, *Јанковац – потопљени свет;*
Стамен Миловановић, *Константин.*

КЊИГА 30

Миодраг Ђукић, *Сомнамбули;*
Предраг Перишић, *Хероји;*
Едуард Дајч, *Шарена књига о српском питању;*
Стојан Срдић, *Грч;* Зоран Ђикић, *Дечак;*
Маша Филиповић, *Задржи кусур.*

КЊИГА 31

Миодраг Ђукић, *Уговор;*
Миладин Шеварлић, *Нови живот*;
Горан Марковић, *Villa Sachino;*
Братислав Петковић, *O tempora! O mores!*
(О времена! О морала!),
Драгана Абрамовић, *Београдски локвањи*,
Ана Родић, *Кућа у шуми*

КЊИГА 32

Милена Марковић, *Наход Симеон,*
Миодраг Ђукић, *Лабудово језеро,*
Александар Ђаја, *Битка за Сењак*,
Бојан – Вук Косовчевић, *Космо С – Штасмо С;*
Егон Савин, И. А. Гончаров: *Обломов;*
Драган Коларевић, *Агенција за духовни развој*

КЊИГА 33

Светозар Влајковић, *Море у лифту;*
Миладин Шеварлић, *Оптимист*;
Мухарем Дурић, *Писта*;
Слободан Жикић, *Братско војевање;*

Зоран Стефановић, *Словенски Орфеј;*
Федор Шили, *Козји гроб.*

КЊИГА 34

Миодраг Илић, *Јеретик*,
Бошко Сувајџић, *Илларион*,
Стамен Миловановић, *Оливера*,
Весна Егерић, *Весела Енглеска*,
Миле Петковић, *Прокруст игра пинг-понг,*
Дејан Новчић, *Мелодрама.*

КЊИГА 35

Миодраг Ђукић, *Чудан стриц;*
Благоје Јастребић, *Боравак у обичној соби*;
Миодраг Илић, *Валцер поручика Нидригена,*
Миладин Шеварлић, *Мала српска комедија*;
Горан Ибрајтер, *Карданус*;
Иван Панић, *Трешњин цвет.*

КЊИГА 36

Владимир В. Предић, *Јесењи ловац;*
Миодраг Ђукић, *Фараон и лав*;
Миладин Шеварлић, *Византијски аметист;*
Александар Ђаја, *Било једном у Србији;*
Мухарем Дурић, *Ђорава маца.*

КЊИГА 37

Едуард Дајч, *Еврипидова Ипсипила*;
Зоран О. Ђикић, *И медведи су људи;*
Стојан Срдић, *Стоје времена*,
Славен Р. Радовановић, *Расцветов пут;*
Драган Коларевић, *Суочавање са прошлошћу.*

КЊИГА 38

Стамен Миловановић, *Једначење по звучности*;
Верослав Ранчић, *Златно правило Глосово*;
Александар Ђаја, *Одржавање Захарија;*
Милица Пилетић, *Палиндром;*
Пеђа Трајковић, *На крају крајева,;*
Милан Миловановић, *Сенка.*

КЊИГА 39

Миодраг Ђукић, *Стрипптиз код Џакера;*
Миладин Шеварлић, *Балканска рапсодија*;
Мухарем Дурић, *Хан;*

Младен Гверо, *Првоборци Ђавоље вароши*;
Петар Петровић Његош, *Луча микрокозма,*
обрада и драматизација Гојко Шантић.

КЊИГА 40

Жика Лазић, *Књажев секретар*;
Борислав Пекић, *Цинцари или Корешподенција;*
Слободан Стојановић, *Велики дан*;
Миодраг Ђукић, *Вила метаморфоза;*
Миладин Шеварлић, *Апсолутни слух.*

КЊИГА 41

Миодраг Ђукић, *Мајстори;*
Миладин Шеварлић, *У рукама отацбине*;
Мухарем Дурић, *Булоњска шума*
(Хасанагиница или La locura de un hombre);
Драган Томић, *Портир;*
Бошко Сувајџић, *Голубачка мушица;*
Стамен Миловановић, *Удовичко коло*.

КЊИГА 42

Жељко Каран, *Глиб;*
Мухарем Дурић, *Дубоко грло*;
Бошко Сувајџић, *Перитеорион*;
Радослав Златан Дорић, *Позориште долази*;
Пеђа Трајковић, *Фајронт.*

КЊИГА 43

Миодраг Ђукић, *Кочијаш;*
Слободан М. Исаковић, *Душаново јутро;*
Миладин Шеварлић, *Издајник;*
Владимир В. Предић, *Ноћ;*
Горан Бабић, Величанствена драмска фреска под насловом
"Ноћ, свуд около Јасеновац".

КЊИГА 44

Драгана Абрамовић, *Змија у недрима;*
Ана Бујић, *Оснивач*;
Смиљана Ђорђевић, *Мала и ноћна музика;*
Владислава Војновић, *Деца Ере Компјутера;*
Јелена Попадић, *Кохио*;
Мирјана Јевтић, *Кафана у Њујорку.*

КЊИГА 45

Миладин Шеварлић, *Смрт на излету*;
Божидар Зечевић, *1918.*;
Стамен Миловановић, *Дуга ноћ под орахом*;
Милисав Миленковић, *Лов на препелице.*

КЊИГА 46

Жељко Каран, *Опера уз тањир пасуља (Ценериканци);*
Миодраг Илић, *Аписова клетва;*
Обрад Ненезић, *Нежење*;
Александар Ного, *Мајсторска радионица.*

КЊИГА 47

Божидар Зечевић, *Пивара*;
Миладин Шеварлић, *Мерлинкина исповест*;
Стамен Миловановић, *Скрколије*;
Предраг Перишић, *Срећа у несрећи.*

КЊИГА 48

Горана Баланчевић, *Огрожљена*;
Маша Певац, *Јуначка приповедања;*
Димитрије Коканов, *Вилинска* прашина;
Светозар Влајковић, *И невидљиви воли ватромет.*

КЊИГА 49

Миладин Шеварлић, *Антиквар;*
Стојан Срдић, *Гето;*
Ана Бујић, *Временска прогноза за Аулиду;*
Стамен Миловановић, *Не плачи, Петра.*

КЊИГА 50

Радмила Смиљанић, *Бунар;*
Јелена Поповић, *Мрки понедељак;*
Марио Ћулум, *Шалтер*;
Горан Јокић, *Иваново отварање;*
Ранко Рисојевић, *Јолтаз Давидов;*
Бранко Брђанин Бајовић, *Недођија.*

КЊИГА 51

Игор Бојовић, *Оштећени*;
Стојан Срдић, *Микулина женидба*;
Стамен Миловановић, *Повратак*;
Војислав Савић, *Егзекутор*.

КЊИГА 52

Стојан Срдић, *Ћопави људи*; *Анђео с веранде; Салон; Гето*.

КЊИГА 53

Милан Јелић, *Ванцаге*;
Драгана Абрамовић, *Секс за понети;*
Никола Теофиловић, *Последња жеља Драгише Недовића*;
Жика Ранковић, *На путу среће*

КЊИГА 54

Стојан Срдић, *Моје дете*;
Горана Баланчевић, *Преплава*;
Никола Милојевић, *На трагу*;
Предраг Црнковић, *Трбухозборци.*

КЊИГА 55

Небојша Пајкић, *Дечко који обећава;*
Мирко Демић, Победници, победници;
Стамен Миловановић, *Сав Србин*;
Братислав Петковић, *Прича о Светом Сави*

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-2(082.2)
821.163.41.09-2 Панић И.

САВРЕМЕНА српска драма / [главни уредник Билјана Остојић]. - Београд : Удружење драмских писаца Србије : Позориште "Модерна гаража", 2019 (Параћин : Графореклам). - 160 стр. : слике аутора ; 20 cm. - (Едиција Савремена српска драма ; књ. 56)

Тираж 300. - Стр. 139-148: Гусле на усијаном градском крову или Епитаф једној поетици / Братољуб Танталовић. - Белешка о писцу: стр. 149. - Садржај: Сократов тестамент ; Бол-Болен ; Одвратна драма ; Магнети.

ISBN 978-86-85501-55-5 (УДПС)

а) Панић, Иван (1964-) — Драме

COBISS.SR-ID 281210636